

N:o 3.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till ny värnpligtslag; gifven Stockholms slott den 7 januari 1901.

Under återopande af bilagda i statsrådet förda protokoll, vill Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till värnpligtslag. De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

JESPER CRUSEBJÖRN.

Förslag till

Värnpligtslag.

Art. I.

Allmänna bestämmelser.

§ 1.

Värnpligt och
värnpligts-
ålder.

Hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguet år, till och med det, under hvilket han fyller fyratio år.

§ 2.

Beväring och
landstorm.

1. Värnpligten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjenstetiden är åtta år i första och derefter fyra år i andra uppbådet.

I krigstid bestämmer dock endast behovet tjenstetidens längd för det inkallade manskapet.

2. Under den tid värnpliktig icke tillhör beväringen, tillhör han landstormen.

§ 3.

Frikallelse.

Från värnpligtens fullgörande frikallas den, som till följd af lyte, sjukdom eller annan dylik orsak är till tjenst vid rikets försvar oförmögen.

§ 4.

1. Den, som frikallas från värnpligtens fullgörande eller får uppskof med inskrifning, skall för hvarje år, hvarunder han sålunda undgår att tillhöra beväringen, erlægga en skatt till staten, under benämning värnsskatt. Värnsskatt.

2. Dylik skatt erlägges jemväl af den, som afflyttar från riket, för hans återstående tjenstetid i beväringen.

3. Om frikallelse från skyldighet att erlægga värnsskatt äfvensom rörande värnsskattens belopp, dess påförande, uttagande och redovisning varder bestämdt i särskild lag.

§ 5.

1. Värnpliktig är skyldig att inställa sig till inskrifning i hären eller flottan det år, han fyller tjuguetta år. Tiden för inskrifning.

2. Tjenstetiden i beväringen beräknas från början af nyss nämnda år, äfven om den värnpligtige till följd af laga förfall eller beviljad uppskof först ett senare år skulle blifva inskrifven. Tjenstetid.

Har sådan senare inskrifning skett till följd af den värnpligtiges uteblifvande utan laga förfall, räknas tjenstetiden från början af inskrifningsåret.

Inställer inskrifven värnpliktig sig icke till i § 27 föreskrifven tjenstgöring, räknas sådant år, hvarunder han utan laga förfall eller beviljad uppskof uteblifvit, icke såsom fullgjordt tjensteår i beväringen. Huru förhållas skall, då värnpliktig uteblifvit från endast en del af årets tjenstgöring, bestämmer Konungen.

§ 6.

Äfven före det år, värnpligten inträder, må yngling anmäla sig till inskrifning och dervid uppgifva det truppslag vid hären eller den tjenst vid flottan, hvori han önskar inskrifvas. För bifall härtill fordras, att han är till krigstjenst duglig och i öfrigt lämplig till den tjenstgöring, hvartill han anmäler sig. Tidigare inskrifning kan medgifvas.

Han tillhör likväl första uppådet, intill dess åtta år förflutit från och med det år, då han fylde tjuguetta år.

Hvad i denna lag stadgas om värnpligtige gäller i tillämpliga delar för de enligt denna § inskrifne, äfven innan de i värnpligtsåldern inträdt.

§ 7.

Värnpligtiga
tjänst.

Vapenföra värnpligtige inskrifvas till vapentjänst, öfriga värnpligtige till annan befattning vid hären eller flottan, hvartill de må finnas lämpliga.

§ 8.

Befrielse un-
der krigstid.

Rörande inskrifna värnpligtiges befrielse från tjänstgöring under krigstid meddelar Konungen de föreskrifter, som för rikets tjänst och det allmännas behof finnas vara påkallade.

§ 9.

Värnpliktig
får ej hindras
att inställa sig.

Värnpliktig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjänst eller arbete antagen, må ej af husboude eller arbetsgifvare hindras att i behörig tid inställa sig till inskrifning, tjänstgöring eller mönstring, eller att fullgöra annan honom i denna lag ålagd skyldighet.

§ 10.

Värnpliktig,
som är för-
lustig med-
borgerligt
förtroende.

Värnpliktig, som är förlustig medborgerligt förtroende, må ej vapenöfvas, utan skall till lämpliga arbeten användas.

Art. II.

Om de värnpligtiges inskrifning och redovisning.

§ 11.

Värnpligts-
områden.

1. Riket indelas för inskrifning och redovisning af de värnpligtige, med i mom. 2 stadgade undantag, uti inskrifningsområden och rullföringsområden; hvarje inskrifningsområde omfattar visst antal rullföringsområden. För hvart och ett af dessa områden förordnas en befälhafvare.

2. För inskrifning af de värnpligtige, som äro å sjömanshus inskrifna, och för redovisning af flottans å sjömanshus inskrifna värnpligtige bestämmas särskilda sjöfullföringsområden, hvart och ett omfattande ett eller flera sjömanshus. För hvarje sjöfullföringsområde förordnas en befälhafvare, lydande under stationsbefälhafvare vid station af flottan.

§ 12.

1. Vederbörande mantalsskrifningsförrättare åligger att, sedan mantalsskrifningarna blifvit afslutade, med ledning af mantalslängderna uppsätta fullständiga listor öfver inskrifningsskyldiga värnpligtige. Dessa listor skola för granskning öfversändas till vederbörande pastorsembeten, hvilka genom anteckning å dem böra upplysa, dels om någon af deruti upptagna värnpligtige affidit eller afflyttat till annan ort, som, då den är känd, bör uppgifvas, eller är inskrifven å sjömanshus, med uppgift på sjömanshuset, dels om och hvilka inskrifningsskyldiga värnpligtige efter mantalsskrifningen inflyttat i församlingen, med uppgifvande, der så ske kan, från hvilken ort inflyttningen skett, hvarefter listorna, bekräftade med vederbörande pastorers underskrifter och åtföljda af de värnpligtiges prestbetyg, skola till mantalsskrifningsförrättaren återsändas. Mantalsskrifningsförrättaren insänder dessa listor, behörigen transporterade och summerade, äfvensom prestbetygen till Konungens Befallningshafvande, som ofördröjligen öfversänder dem till vederbörande inskrifningsområdesbefälhafvare.

Åtgärder för
inskrifning
m. m.

2. Presterskapet samt landstatens tjenstemän, synnerligen mantalsskrifningsförrättarne, så ock sjömanshusombudsmännen vare pligtige att, i allt hvad på dem kan ankomma, tillhandagå vederbörande befäl med de upplysningar och det bistånd, som af dem kunna äskas för de värnpligtiges inskrifning och redovisning.

3. Der anteckningar motsvarande församlingsböckerna föras af annan myndighet än presterskapet, skola presterskapets skyldigheter enligt denna paragraf åligga sådan myndighet.

4. Närmare föreskrifter om fullgörandet af de åligganden, som i fråga om de värnpligtiges inskrifning och redovisning tillkomma områdesbefälhafvare och sjömanshusombudsmän äfvensom mantalsskrifningsförrättare och pastorer eller i mom. 3 omförmälda myndigheter, utfärdas af Konungen.

§ 13.

1. Hvarje år skall inom de särskilda rullföringsområdena och för de särskilda sjömanshusen å tider och ställen, som, efter det vederbör-

Värnpligtiges
inskrifning.

rande inskrifningsområdes- eller sjörullföringsområdesbefälhafvare blifvit hörd, bestämmas af Konungens Befallningshafvande i det län, till hvilket rullföringsområdet eller största delen deraf hörer, eller hvarinom sjörullföringsområdesbefälhafvarens expedition är belägen, inskrifning förrättas med de värnpligtige, som under året fylla tjuguet år, samt med de äldre värnpligtige, hvilka icke förut blifvit inskrifna eller frikallade.

2. Inkallelse till inskrifningsförrättning verkställes af Konungens Befallningshafvande genom kungörelse och offentligt anslag.

§ 14.

Personlig inställelse och mottagande af inskrifningsbok.

1. Vid inskrifningsförrättning är hvarje till densamma inkallad värnpliktig med undantag af å sjömanshus inskrifven, hvilken är till sjöfart inmönstrad, skyldig att personligen inställa sig; dock må utan personlig inställelse inskrifvas värnpliktig, som i den ordning, Konungen föreskrifver, styrker, att han är till krigstjenst duglig, och som antingen finnes hafva för uteblifvandet visat laga förfall eller ock innehar fast anställning utomlands eller derstädes uppehåller sig för idkande af studier eller för utbildning i sitt yrke.

2. Öfverstiger afståndet mellan inkallad värnpligtigs hemvist inom den ort, der han är kyrkobokförd, och förrättningsstället fem nymil, är han berättigad att uppbara den godtgörelse för fram- och återresan mellan dessa orter, som varder särskildt bestämd. Sådan godtgörelse tillkommer dock icke värnpliktig, som tillföre utom laga förfall uteblifvit från dylik förrättning.

3. Efter inskrifningen erhåller den värnpligtige en inskrifningsbok, hvaruti skall af vederbörande befäl antecknas hvad som beträffande hans värnpligt är af vigt att kunna styrka, såsom fullgjord tjenstgöringsskyldighet m. m. dylikt, och med hvilken bör följa ett utdrag af denna lag samt af andra lagar och stadganden rörande krigsmagten.

§ 15.

Förrättning, vid hvilken inställelse skall ske.

1. Inställelse till inskrifning sker i allmänhet vid inskrifningsförrättning för den ort, der den värnpligtige är kyrkobokförd; dock må värnpliktig, som vistas å annan ort, undergå inskrifning å vistelseorten, men skall i sådant fall utan kallelse anmäla sig hos vederbörande inskrifningsnämnd och dervid aflemna prestbetyg. Sådan värnpliktig tillhör dock fortfarande det område, der han är kyrkobokförd.

2. Inskrifning af å sjömanshus inskrifven värnpliktig sker vid inskrifningsförrättning för det sjömanshus han tillhör. Å sjömanshus inskrifven värnpliktig må dock undergå inskrifning vid inskrifningsförrättning för annat sjömanshus, men skall i sådant fall utan kallelse anmäla sig hos vederbörande inskrifningsnämnd och dervid, förutom prestbetyg, aflemna intyg från vederbörande sjömanshusombudsman rörande såväl sin befattning inom sjömansyrket som den tid, hvarunder han varit inmönstrad till sjöfart.

Å sjömanshus inskrifven värnpliktig, som inskrifves i hären, öfverföres vid inskrifningsförrättningen till det rullföringsområde, inom hvilket han är kyrkobokförd.

Art. III.

Om uppskof med inskrifning eller tjenstgöring, så ock om frikallelse efter inskrifning.

§ 16.

1. Uppskof med inskrifning till nästföljande års inskrifningsförrättning kan medgifvas värnpliktig, som af en eller annan möjligen öfvergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling eller dylikt, vid inskrifningsförrättningen befinnes till tjenstgöring oförmögen eller olämplig.

Uppskof med
inskrifning
m. m.

2. Sådant uppskof kan ock meddelas ende arbetsföre sonen, sonsonen eller dottersonen till orkeslös eller vanför fader, farfader, morfader eller till enka eller ogift qvinna, ende arbetsföre fostersonen till orkeslös eller vanför fosterfader eller till fostermoder, äfvensom ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra faderlösa syskon, dock endast såvida sagda föräldrar, far- eller morföräldrar eller fosterföräldrar eller syskon äro af hans arbete för sitt uppehälle beroende och med honom sammanbo.

3. Förefinnes anledning till befrielse enligt denna paragraf ännu vid inskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpligtige fyller tjugufyra år, frikallas han från värnpligtens fullgörande i beväringen under fredstid.

4. Blifver inskrifven värnpliktig, till följd af i § 3 omförmäld orsak, oförmögen till tjenst vid rikets försvar, eger han att, på framställning hos behörig inskrifningsnämnd, varda frikallad från värnpligtens vidare fullgörande.

§ 17.

Uppskof med
tjenstgöring.
m. m.

1. Uppskof till nästföljande år med i § 27 föreskrifven första tjenstgöring kan vid inskrifningen medgifvas:

a) å sjömanshus inskrifven värnpliktig, som enligt intyg från sjömanshusombudsmannen är förhyrd för längre utrikes resa å handelsfartyg och som till följd deraf icke utan väsentlig olägenhet kan, så länge resan fortvarar, inställa sig;

b) värnpliktig, som sjelf förvaltar och brukar honom tillhörig fast egendom eller sjelf drifver honom tillhörig handels-, fabriks- eller annan industriel rörelse och af en eller annan anledning icke varit i tillfälle att på lämpligt sätt ordna om fastighetens eller rörelsens skötande under den tid, han för sin militära tjenstgöring skulle blifva frånvarande; samt

c) värnpliktig, som visar annat giltigt skäl för uppskofs beviljande, såsom att tjenstgöringens fullgörande skulle medföra afsevärdt afbräck i fortskriden lärokurs eller eljest bereda honom eller af hans arbete beroende nära anhörige väsentliga svårigheter eller olägenheter.

2. Visar värnpliktig, efter det han blifvit inskrifven, sådan anledning till uppskof, hvarom i mom. 1 är sagdt, må uppskof med i § 27 föreskrifven första tjenstgöring, hvarje gång för ett år, kunna, i den ordning Konungen bestämmer, den värnpligtige medgifvas, dock icke längre än att tjenstgöringen kommer att taga sin början under det år, under hvilket den värnpligtige fyller tjugufyra år.

3. Uppskof till nästföljande år med i § 27 föreskrifven repetitionsöfning må beviljas i den ordning, Konungen bestämmer.

4. Från redan påbörjad tjenstgöring må värnpliktig, för hvilken inträdt sådant förhållande, som omnämnes i § 16 mom. 2, hemförlofvas i den ordning Konungen bestämmer.

Är slikt förfall för tjenstgöring för handen ännu det år, under hvilket värnpliktig fyller tjugufyra år, eger han att, på framställning hos behörig inskrifningsnämnd, frikallas från värnpligtens vidare fullgörande i beväringen under fredstid.

5. Befinnes värnpliktig, hvilken instält sig till i § 27 föreskrifven tjenstgöring, behäftad med tillfällig sjukdom, som utgör hinder för hans behöriga utbildning, och har sjukdomen ej veterligen uppkommit efter inställelsen eller efter samling för marsch eller annan färd till öfningsorten, må uppskof med tjenstgöringen, i den ordning Konungen bestämmer, jemväl utan ansökning honom meddelas.

Art. IV.

Om inskrifningsnämnd och inskrifningsrevision.

§ 18.

1. För rullföringsområde skall finnas en inskrifningsnämnd, bestående af en regementsofficer såsom ordförande samt fyra ledamöter, nemligen en af Konungens Befallningshafvande i det län, till hvilket området eller största delen deraf hörer, dertill förordnad lagfaren man, äfvensom rullföringsområdesbefälhafvaren samt två inom samma område bosatta, icke militära personer, hvilka jemte ett lika antal suppleanter väljas hvarje gång för två år af landstinget eller, der rullföringsområde utgöres af stad, som ej under landsting lyder, af stadsfullmäktige. En af de sålunda utsedda ledamöterna och en af suppleanterna afgå dock efter lottning vid slutet af det år, då denna lag vunnit tillämpning, hvarefter en ledamot och en suppleant årligen väljas. Omfattar rullföringsområde landsdelar, hörande under olika landsting, eller landsdel och stad, som ej under landsting lyder, väljas särskildt för hvarje sådan landsdel eller stad två ledamöter i nämnden jemte lika antal suppleanter. De af landsting eller stadsfullmäktige valda ledamöter eller, i händelse de äro hindrade, deras suppleanter deltaga i nämndens förrättningar endast i hvad angår det område, för hvilket de blifvit valda.

Inskrifnings-
nämnds
samman-
sättning.

Vid sammanträde af inskrifningsnämnd för rullföringsområde, ur hvilket ett större antal värnpligtige inskrifvas i flottan, må officer af flottan närvara för att lemna nämnden erforderliga upplysningar och göra de yrkanden, som han finner behöfliga i fråga om inskrifningen af värnpligtige till tjenst eller särskild befattning vid flottan, dock utan rätt att i nämndens beslut deltaga.

2. För sjömanshus skall finnas en inskrifningsnämnd, bestående af en regementsofficer såsom ordförande och fyra ledamöter, nemligen en af Konungens Befallningshafvande i det län, inom hvilket sjörrullföringsområdesbefälhafvarens expedition är belägen, dertill förordnad lagfaren man äfvensom nämnde befälhafvare och två inom staden, der sjömanshuset är beläget, bosatta, icke militära personer, hvilka jemte ett lika antal suppleanter väljas på sätt i mom. 1 är för hvarje fall stadgadt.

3. För att beslut må kunna af nämnden fattas, erfordras, att minst tre ledamöter, deribland en militär, äro tillstädes. Falla vid omröstning till beslut rösterna lika, gälle ordförandens eller, vid förfall för denne, områdesbefälhafvarens mening.

Nämnden biträdes af en läkare.

§ 19.

Inskrifnings-
nämnds
åligganden.

1. Inskrifningsnämnd för rullföringsområde sammankallas af Konungens Befallningshafvande i det län, hvartill området eller största delen deraf hörer. Sådan nämnd åligger:

a) att verkställa behörig inskrifning af de värnpligtige;

b) att pröfva och besluta om de i §§ 3 och 16 samt § 17 mom. 1 och mom. 4 omnämnda frikallelser och uppskof;

c) att, derest för frånvarande värnpliktig företes intyg om kroppslig eller andlig brist af sådan beskaffenhet, att den synes näranden till fullo ådagalägga hans oförmögenhet till tjänst vid rikets försvar, utan hinder af den värnpligtiges frånvaro besluta hans frikallelse från värnpligtens fullgörande;

d) att mottaga de värnpligtiges anmälningar rörande det truppslag vid hären eller den tjänst vid flottan, hvori de önska blifva inskrifna;

e) att pröfva och yttra sig om de värnpligtiges lämplighet för det ena eller andra truppslaget, för den ena eller andra tjänsten eller för särskild befattning vid hären eller flottan;

f) att tillställa de inskrifne den i § 14 omnämnda inskrifningsbok, i hvilken nämndens beslut bör vara antecknad; samt

g) att förordna om de värnpligtiges öfverförande vid behörig tid från första till andra uppådet i beväringen och från beväringen till landstormen.

Öfver nämndens beslut föres protokoll af den utaf Konungens Befallningshafvande förordnade ledamoten, dervid från beslut afvikande mening, som blifvit framställd af ordförande eller ledamot inom nämnden, eller från beslut afvikande yrkande, som blifvit gjort af i § 18 mom. 1 omförmäld officer af flottan, antecknas till protokollet; och skola, innan nämnden lemnar förrättningsstället, så väl inskrifningslängderna som protokollet af nämnden underskrifvas.

2. Inskrifningsnämnd för sjömanshus sammankallas af Konungens Befallningshafvande i det län, der sjöruddföringsområdesbefälhafvarens expedition är belägen, och gäller för sådan inskrifningsnämnd i tillämpliga delar, hvad för den i mom. 1 omförmälda inskrifningsnämnd är föreskrifvet.

3. Inskrifning af värnpliktig, som uteblifvit från den i § 13 omnämnda inskrifningsförrättning, må under den tid af året, då inskrifningsförrättning icke pågår, kunna verkställas genom inskrifningsområdesbefälhafvaren, eller beträffande å sjömanshus inskrifven värnpliktig genom sjöfullföringsområdesbefälhafvaren, i den ordning Konungen bestämmer.

§ 20.

1. Öfver inskrifningsnämnds beslut må besvär anföras endast af värnpliktig, som beslutet rör. Dessa besvär skola ställas till inskrifningsrevisionen samt inom fjorton dagar efter beslutets meddelande ingifvas till Konungens Befallningshafvande i det län, inom hvilket förrättningen egt rum. Besvären må äfven inom behörig tid med posten insändas; dock skall i sådant fall behörigen styrkas, att den klagande egenhändigt under-tecknat besvärsskriften eller att densamma på hans begäran eller med hans samtycke blifvit uppsatt.

Besvär öfver
inskrifnings-
nämnds
beslut.

2. Öfver beslut, som meddelas jemlikt § 19 mom. 3, må besvär på lika sätt anföras af den värnpligtige, der han icke skriftligen i vittnens närvaro förklarar sig med beslutet nöjd. Har icke den värnpligtige afgifvit sådan förklaring, skall beslut, hvarigenom han inskrifvits, underställas inskrifningsrevisionen och inskrifningen ej gälla, förrän beslutet blifvit af revisionen pröfvadt.

§ 21.

1. För inskrifningsområde jemte inom detsamma belägna sjömanshus skall finnas en inskrifningsrevision, bestående af landshöfdingen eller, i händelse denne har förfall eller embetet är ledigt, landssekreteraren i det län, till hvilket största delen af området hör, såsom ordförande samt af fyra ledamöter, nemligen inskrifningsområdesbefälhafvaren äfvensom af hvarje till området hörande län, eller ej under landsting lydande stad, tre inom länet eller staden bosatte män, som jemte tre suppleanter utses för tre år af landstinget eller, för stad, som icke lyder under landsting, af stadsfullmäktige. Efter lottning afgå dock en af de sålunda utsedda ledamöterna jemte en suppleant vid slutet af första året samt ytterligare en ledamot och en suppleant vid slutet af andra året från det, denna lag vunnit tillämpning. En ledamot och en suppleant väljas årligen i de afgäendes ställe, hvarje gång för tre år.

Inskrifnings-
revisions
samman-
sättning.

Der inskrifningsområdesbefälhafvare deltagit i inskrifningsnämnds förhandlingar, förordnas annan lämplig militärperson i hans ställe till ledamot.

mot af den inskrifningsrevision, som har att till pröfning upptaga samma nämnds beslut.

De af landsting eller stadsfullmäktige valda ledamöter eller, i händelse de äro förhindrade, deras suppleanter deltaga i nämnda förrättning endast i hvad den angår det område, för hvilket de blifvit valda.

2. För att beslut må kunna af revision fattas, erfordras, att minst tre ledamöter, deribland den militäre ledamoten, äro tillstädes. Falla vid omröstning till beslut rösterna lika, gälle ordförandens, eller vid förfall för denne, den militäre ledamotens mening.

Revisionen biträdes af en militärläkare och en dertill förordnad civil läkare.

§ 22.

Inskrifnings-
revisions
verksamhet.

Inskrifningsrevision sammanträder på kallelse af ordföranden. Revisionen åligger:

a) att pröfva och afdöma besvär mot inskrifningsnämnds beslut;
b) att granska och, der så skäligen finnes, ändra sådana inskrifningsnämnds beslut, rörande hvilka afvikande meningar eller yrkanden äro till protokollet antecknade, äfvensom hvarje beslut rörande ärende, som omförmäles i § 19 mom. 1 c);

c) att granska och, der så skäligen finnes, ändra inskrifningsområdes- eller sjöruddföringsområdesbefälhafvares beslut i ärende, som jemlikt § 20 mom. 2 blifvit revisionen underställt; samt

d) att bland de värnpliktige, som enligt § 19 dertill pröfvats lämpliga, uttaga det antal, som skall tilldelas särskilda truppslag vid hären, viss tjänst vid flottan, eller särskild befattning vid hären eller flottan, hvarvid, vid lika lämplighet, i första rummet uttagas de, hvilka dertill sig anmält.

Inskrifningsrevisionens beslut öfverlemnas till Konungens Befallningshafvande för att genom dess försorg vederbörande kungöras.

§ 23.

Inskrifnings
revisions
beslut må ej
öfverklagas.

Ej må i inskrifningsrevisions beslut ändring sökas.

Art. V.

Om de värnpligtiges tjänstgöringsskyldighet i beväringen.

§ 24.

Värnpliktig är skyldig att tjänstgöra vid det truppslag af hären eller uti den tjänst vid flottan, hvartill han inskrifvits eller öfverförts. Tjänstgöringsskyldighet vid bestämdt truppslag.

§ 25.

1. I flottan inskrifvas:

a) alla å sjömanshus inskrifna maskinister och eldare samt af öfriga å sjömanshus inskrifna värnpliktige de, som tolf månader eller derutöfver varit innönstrade till sjöfart; samt

b) andra värnpliktige, hvilka anses vara för flottan behöfliga, till det antal, som Konungen pröfvar erforderligt.

2. Alla värnpliktige, som icke blifvit inskrifna i flottan, äro underkastade inskrifning i hären.

3. Värnpliktig, som afgår från fast anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv, öfverföres till härens eller flottans beväring eller landstorm.

Värnpligtigs inskrifning i flottan eller hären.

§ 26.

Värnpliktige uttagas till särskilda truppslag vid hären och till tjänst vid flottan, på sätt §§ 19 och 22 bestämma, hvarefter öfriga värnpliktige tilldelas fotfolket. Uttagning till olika truppslag.

§ 27.

1. Värnpliktig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i sammanlagdt trehundrasextiofem Värnpligtigs utbildningstid.

dagar, hvilken tjenstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

a) vid *fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna* och *trängen*:

med en första tjenstgöring (rekrytskola) om tvåhundrafyrtiofem dagar, som tager sin början under första året,

med en repetitions-(regements-)öfning om trettiotvå dagar under hvar och ett af tredje, fjerde och femte åren, samt

med en repetitionsöfning om femton dagar under nionde året;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet* samt *fältingenjör- och fälttelegraftrupperna*:

med en första tjenstgöring (rekrytskola) om tvåhundraåttioen dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om fyrtyotvå dagar under hvar och ett af andra och fjerde åren;

c) vid *flottan*:

af de i § 25 mom. 1 a) nämnda värnpligtige, äfvensom af andra å sjömanshus inskrifna värnpligtige till det antal Konungen bestämmer, i en följd med början under andra året,

af till fästningstjenst inskrifna värnpligtige med en första tjenstgöring om trehundraåttioen dagar, som tager sin början under första året, och med en repetitionsöfning om fyrtyotvå dagar under fjerde året, samt

af flottans öfriga värnpligtige med en första tjenstgöring om tvåhundraåttioen dagar, som tager sin början under andra året, samt med en repetitionsöfning om etthundra dagar under fjerde året.

Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjenst eller egentlig sjukvårdstjenst, till stationstjenst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjenstgöring i en följd.

2. Värnpliktig, som vid slutet af tjenstgöringstid är kommanderad till sjötjenst, är skyldig att tjenstgöra ombord, till dess fartyget efter återkomsten till flottans station blifvit afmönstradt, dervid dagaflöningen under den öfverskjutande tiden utgår med ett belopp, som motsvarar den månadshyra, hvilken skulle hafva tillkommit honom, derest han tjenstgjort å handelsfartyg.

3. Har värnpliktig under i mom. 1 föreskrifven tjenstgöring blifvit fäld till straff för rymning, eller har hans tjenstgöring afbrutits för verkställighet af straffarbete eller omedelbart dömdt fängelsestraff, skall den tid, under hvilken han var rymd eller hans tjenstgöring sålunda var afbruten, ej tillgodoräknas honom såsom tjenstgöringstid. I hvad mån

den värnpligtige må tillgodoräkna sig fullgjord del af tjenstgöringen, samt i hvilken ordning han skall fullgöra återstående tjenstgöringsskyldighet, bestämmer Konungen.

§ 28.

1. Då rikets försvar det kräfver, så ock när det erfordras till afvärjande af uppror, må Konungen, efter statsrådets hörande, till tjenstgöring inkalla beväringens första uppåd eller de större eller mindre delar deraf, som finnas behöfliga.

Inkallelse till
tjenstgöring
vid krigstill-
fälle.

2. Derest i anseende till krig eller fara för krig det för rikets försvar finnes nödigt, att beväringens andra uppåd, eller någon del deraf i skilda orter eller vid olika truppslag af hären eller vid flottan, inkallas, må Konungen derom förordna, sedan Han statsrådet hört och, så vida Riksdagen ej är samlad eller inom trettio dagar sammanträda skall, låtit riksdagskallelse utfärda.

3. Utom de förenade rikenas gränser må beväringens första uppåd vid hären användas endast till rikets försvar, och efter det att statsrådet blifvit hört samt riksdagskallelse utfärdats. Utan Riksdagens medgifvande må beväringens andra uppåd vid hären icke användas utom de förenade rikenas gränser.

§ 29.

1. Värnpliktig, som tillhör beväringen, inkallas till tjenstgöring af vederbörande befäl genom order, genom kungörelse och offentligt anslag, medelst ringning i kyrkorna, eller på annat, efter ortens förhållande lämpadt, på förhand kungjordt sätt.

Sättet för in-
kallelse till
tjenstgöring.

Kungörelse om inkallelse till tjenstgöring skall införas i en eller flera af ortens tidningar samt, vid inkallelse till i § 27 föreskrifven tjenstgöring, dessutom uppläsas minst två gånger i kyrkorna.

2. Vid utbrott af krig skall till beväringens första uppåd hörande värnpliktig, som vistas utom riket, oberoende af särskild inkallelse anträda hemfärden, så snart ske kan.

§ 30.

Värnpliktig vare skyldig att, då han är inkallad till tjenstgöring, verkställa den tjensteförrättning, honom af vederbörande befälhafvare anvisas.

Tjensteför-
rättning.

Personer med särskild yrkeskunskap användas företrädesvis i de förrättningar, der denna deras yrkeskunskap kan vara påkallad.

§ 31.

När värnpliktig
lyder under
krigslag.

Värnpliktig, som tillhör beväringen, är underkastad i krigslag gifna bestämmelser, såväl under all tjänstgöring, mönstring och marsch eller annan färd, då han står under militärbefäl, som ock i fråga om åtlydnad af order eller annat påbud, hvarigenom han inkallas till tjänstgöring.

§ 32.

Mönstrings-
skyldighet för
icke inkallade.

1. Till beväringen hörande värnpligtige, med undantag af dem som under årets lopp varit i tjänstgöring, eller som äro å sjömanshus inskrifna och till sjöfart inmönstrade, skola hvarje år undergå mönstring, som i denna § omförmäles.

2. Med värnpligtige, utom dem som äro å sjömanshus inskrifna och tillhöra flottan, förrättas mönstringen å ett eller flera ställen inom hvarje rullföringsområde. Från inställelse vid dylik mönstring äro dock befriade värnpligtige, hvilka, i enlighet med de närmare föreskrifter Konungen meddelar, till befalet afgifva tillförlitlig uppgift om bostad och yrke.

3. Med värnpligtige, som äro å sjömanshus inskrifna och tillhöra flottan, förrättas mönstringen vid sjömanshus. Från inställelse vid dylik mönstring äro dock de befriade, som, i enlighet med de närmare föreskrifter Konungen meddelar, till sjömanshusombudsman afgifva tillförlitlig uppgift om bostad och sysselsättning.

§ 33.

Värnpligtiges
vistelseort och
anmälnings-
skyldighet.

1. För värnpliktig, som tillhör beväringen, gäller, så vidt Konungen ej för särskilda fall finner godt annorlunda bestämma:

a) att den värnpligtige under hela sin tjänstetid tillhör det trupp-slag vid hären eller den tjänst vid flottan, hvartill han blifvit inskrifven eller öfverförd;

b) att den värnpligtige, om han till annat område afflyttar, tillhör den truppafdelning af hären eller den flottans station, som erhåller sina värnpligtige från det område, till hvilket han inflyttar; samt

c) att, om den värnpligtige icke är till tjänstgöring inkallad, när landstormen inom hans ort uppådas, han är pliktig utgå med densamma

och då har lika tjenstgöringsskyldighet och förpligtelser i öfrigt som värnpliktig tillhörande landstormen.

2. För till beväringen hörande värnpligtige, utom dem som äro å sjömanshus inskrifna och tillhöra flottan, gäller dessutom:

a) att, om värnpliktig vill för längre tid än en månad vistas utom den ort, der han är kyrkobokförd, anmälan derom skall före afresan göras hos vederbörande områdesbefäl, samt detta befäl derefter hållas under rättadt om hans adress, intill dess han återkommer; dock att der den värnpligtige inmönstrats till sjöfart, anmälan erfordras allenast om påmönstringen och afmönstringen; samt

b) att värnpliktig, vid afflyttning till annan ort, är pliktig att, om flyttningen egt rum inom rullföringsområdet, senast en månad efter densamma derom göra anmälan hos rullföringsområdesbefälhafvaren, samt om han afflyttat till annat rullföringsområde derom göra anmälan, såväl före afflyttningen hos befälhafvaren för det rullföringsområde, från hvilket han afflyttar, som ock, inom en månad efter ankomsten till det nya hemvistet, hos befälhafvaren för det rullföringsområde, till hvilket han inflyttat, och skola, så vidt Konungen ej för särskilda fall finner godt annorlunda bestämma, dessa anmälningar, der de icke skett omedelbart hos rullföringsområdesbefälhafvaren, ändock anses vara fullgjorda, då den värnpligtige hos vederbörande myndighet uttagit och aflemnat flyttningsbetyg.

3. Till beväringen hörande värnpliktig, som är å sjömanshus inskrifven och tillhör flottan, skall, derest han ej är i tjenstgöring eller till sjöfart inmönstrad, hålla sjömanshusombudsmannen underrättad om sin adress.

§ 34.

1. Den, som innehaft fast anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv under sammanlagdt minst två år, skall efter afgangen från sagda anställning, så länge han i följd af sin värnpligt kvarstår i beväringen, tillhöra dess första uppåd. Sådan värnpliktig anses hafva fullgjort i § 27 föreskrifven första tjenstgöring, men är skyldig att med vederbörlig åldersklass deltaga i repetitionsöfning.

2. Den, som under minst två år varit inskrifven såsom studerande vid universitet eller annan statens högskola eller aflagt examen vid navigationsskola, tillhör likaledes första uppådet under hela sin tjenstetid i beväringen.

Värnpliktig, som tillhört härens eller flottans fast anställda personal m. m.

Art. VI.**Om de värnpligtiges underhåll och förmåner i beväringen.**

§ 35.

Förmåner
under färd.

1. Under marsch eller annan färd till och från öfnings- eller mönstringsort erhåller värnpliktig tillhörande beväringen, ersättning enligt särskilda bestämmelser.

Förmåner
under
tjenstgöring.

2. Under tjenstgöring erhåller till beväringen hörande värnpliktig underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning samt dessutom dagaflöning, likaledes enligt särskilda bestämmelser.

Pensionering.

3. Till beväringen hörande värnpliktig, som under tjenstgöring ådrager sig sådan skada, att hans arbetsförmåga derigenom i större eller mindre mån minskas, är för sig och efterlevande berättigad till det understöd eller den pension, som författningarna rörande pensionering vid hären eller flottan bestämma.

Art. VII.**Om landstormen.**

§ 36.

Landstormens
inkallande.

1. Till hemortens försvar må Konungen, efter statsrådets hörande, till tjenstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar deraf, som finnas behöfliga. Värnpliktig, tillhörande landstormen, är underkastad i krigslag gifna bestämmelser såväl under all tjenstgöring och marsch eller annan färd, då han står under militärbefäl, som ock i fråga om åtländnad af order eller annat påbud, hvarigenom han inkallas till tjenstgöring.

2. Inkallelsen verkställas på sätt i § 29 mom. 1 för värnpliktig tillhörande beväringen stadgas.

§ 37.

Landstormen må icke föras utom eget och närmast tillgränsande inskrifningsområden, dock att till landstormen hörande värnpliktig, som erhållit sin utbildning vid flottan, må, äfven utom sagda inskrifningsområden, användas för det lokala kustförsvaret.

Landstormens
tjenstgörings-
område.

§ 38.

Huru landstormen ordnas och indelas, föreskrifver Konungen.

Landstormens
organisation.

§ 39.

1. Värnpliktig, tillhörande landstormen, är under tjenstgöring pliktig att sjelf förse sig med kläder, och att, derest staten icke kan genast vid inkallandet anskaffa föda, under tiden förse sig äfven med sådan, mot ersättning af staten för värdet af soldatportion.

Underhåll och
förmåner.

Vapen, ammunition samt fälttecken, angifvande till landstormen hörande värnpligtigs egenskap af krigsman, tillhandahållas af staten.

2. Till landstormen hörande värnpliktig, som skadas under tjenstgöring, har enahanda rätt till understöd eller pension för sig och efterlevande som värnpliktig, hvilken tillhör beväringen.

Art. VIII.

Om påföljd för åsidosättande af denna lags föreskrifter, så ock om laga förfall.

§ 40.

1. Värnpliktig, som utan laga förfall uteblifver från inskrifningsförrättning, böte, der han icke, oaktadt sin frånvaro, varder inskrifven eller från värnpligtens fullgörande frikallad, första året tjugu kronor och hvarje år, han ånyo dermed beträdes, fyratio kronor.

Uteblifvande
från inskrif-
ning.

2. Värnpliktig, som på grund af § 15 inställer sig vid inskrifningsförrättning för annan ort, än der han är kyrkobokförd, eller för annat sjömanshus än det han tillhör, men dervid försummar aflemna prestbetyg äfvensom i det fall, som i § 15 mom. 2 sägs, intyg från sjömanshusombudsman

Försummelse
att aflemna
prestbetyg
m. m.

samt till följd deraf icke kan emottagas, anses lika med den, som icke inställt sig till inskrifningsförrättning.

§ 41.

Försummad
inställelse till
mönstring.
Försummad
anmälnings-
skyldighet.

1. Värnpliktig, som bort inställa sig till i § 32 omförmäld mönstring, men utan laga förfall uteblifver, böte för hvarje gång tio kronor.
2. Värnpliktig, som utan laga förfall underlåter fullgöra, hvad honom enligt § 33 mom. 2 eller 3 åligger, böte för hvarje gång tio kronor.

§ 42.

Hemtnings-
äfventyr.

Värnpliktig, som utan anmäldt laga förfall uteblifver från inskrifningsförrättning vare, der han icke oaktadt sin frånvaro, blifvit inskrifven eller från värnpligtens fullgörande frikallad, underkastad äfventyr att varda till inskrifnings undergående hemtad på egen bekostnad.

Värnpliktig, som blifvit inskrifven och utan anmäldt laga förfall uteblifver från tjenstgöring eller underlåter att fullgöra honom åliggande mönstringsskyldighet, vare likaledes underkastad äfventyr att varda till tjenstgöringens fullgörande eller mönstrings undergående hemtad på egen bekostnad.

§ 43.

Laga förfall.

1. Sådöm laga förfall för uteblifvande från inskrifning eller tjenstgöring eller för annan uraktlåtenhet att fullgöra denna lags bestämmelser anses, om man är sjuk, om man är i Konungens och rikets tjenst uppådad eller faren, eller om man sitter i häkte; vederbörande ege dock att, då andra än nu sagda förfall förebäras, pröfva, huruvida de äro af den vikt, att de må gälla såsom laga förfall.

2. För å sjömanshus inskrifven värnpliktig skall i fråga om order eller annat påbud, hvarigenom han under krig eller vid utbrott af eller fara för krig inkallas till tjenstgöring, dessutom såsom laga förfall för inställelse till tjenstgöring räknas att vara på utrikes sjöresa stadd; åliggande det dock den värnpligtige att, så snart ske kan, anträda hemfärden, äfvensom att vid ankomsten till svensk hamn eller sammanträffande med svenskt örlogsfartyg omedelbart inställa sig till tjenstgöring.

§ 44.

Intyg om
sjukdom.

Sjukdom skall, för att såsom laga förfall anses, styrkas med behörig läkares intyg, hvilket den värnpligtige är skyldig sjelf anskaffa. Kan

han ej skaffa läkarebetyg, vare honom tillåtet att styrka förfallet med intyg af statens embets- eller tjensteman, eller af prest i församlingen, eller af ordföranden i kommunalstämman, eller af ordföranden eller ledamot i kommunalnämnden, eller af ledamot i häradsnämnden.

Art. IX.

Om åtgärder med anledning af förseelser mot denna lag, så ock om användning af böter.

§ 45.

1. Öfver värnpligtige, hvilka utan anmaldt laga förfall uteblifvit från inskrifningsförrättning och icke, oaktadt sin frånvaro, blifvit inskrifna eller från värnpligtens fullgörande frikallade, eller som underlåtit att fullgöra, hvad dem enligt § 32 och § 33 mom. 2 eller 3 åligger, skola förteckningar länsvis uppgöras och till Konungens Befallningshafvande insändas; skolande å förteckningarna för hvarje värnpliktig angifvas hans bostad, der denna är känd, samt, till ledning vid ansvars bestämmande, tillgängliga upplysningar rörande försummelsens beskaffenhet.

Böters påförande.

Uppgörande och insändande af dylik förteckning åligger vid inskrifningsförrättning den af Konungens Befallningshafvande förordnade ledamot, som öfver inskrifningsnämndens beslut förer protokoll; skolande inskrifningsnämnden, innan den lemnar förrättningsstället sagda förteckning granska och underteckna.

Upprättande och insändande af förteckningar öfver försummelser mot lagbuden i § 32 mom. 2 och § 33 mom. 2 åligger befälhafvare, som förrättat mönstringen, eller hos hvilken anmälan bort göras.

Upprättande af förteckningar öfver försummelser mot lagbuden i § 32 mom. 3 och § 33 mom. 3 åligger sjömanshusombudsman, hvilken öfversänder dem till sjöfullföringsområdesbefälhafvaren, som, efter att hafva granskat och påtecknat desamma, insänder dem till Konungens Befallningshafvande.

2. Af de enligt mom. 1 inkommande förteckningar öfver värnpligtige, skola särskilda utdrag, upptagande dem, hvilka Konungens Befallningshafvande finner sig böra påföra böter enligt § 40 eller 41, till vederbörande kronofogdar och magistrater öfversändas, försedda med Konungens Befallningshafvandes resolution, att de i utdragen upptagna böter må hos de värnpligtige omedelbarligen uttagas, derest de icke deremot något

invända, men att, derest de vilja för uteblifvandet eller försummelsen styrka laga förfall eller eljest åberopa någon omständighet, som kan leda till deras frikännande från bötesansvar, i hvilken händelse de ega undfå skriftlig del af resolutionen i hvad dem rörer, de skola inom trettio dagar derefter till vederbörande kronofogde eller magistrat ingifva de bevis, som till styrkande af deras mot böternas indrifvande gjorda invändningar åberopas, vid påföljd för uraktlåtenhet deraf, att böterna utan hinder af samma invändningar må i laga ordning uttagas. Inkommande bevis skola ofördröjligen insändas till Konungens Befallningshafvande, som, efter pröfning af förekommande omständigheter, meddelar beslut i saken.

3. Åtnöjes värnpliktig icke med Konungens Befallningshafvandes beslut, hvarigenom böter blifvit honom slutligen påförda, eger han att inom trettio dagar efter erhållen del af beslutet till Konungens Befallningshafvande ingifva sina till Konungen ställda underdåniga besvär, hvilka derpå af Konungens Befallningshafvande jemte eget yttrande till landtförsvares- eller sjöförsvarsdepartementet insändas. Besvären må äfven till Konungens Befallningshafvande med posten insändas; och skall i sådant fall behörigen styrkas, att den klagande egenhändigt undertecknat besvärsskriften eller att densamma på hans begäran eller med hans samtycke blifvit uppsatt.

§ 46.

Böters användning och förvandling.

1. Böter, som påföras jemlikt denna lag, tillfalla kronan; dock må af sådana böter viss del, högst hälften, enligt af Konungen meddelade föreskrifter, användas till bötesindrifningens befordrande. Till kronan inflytande bötesmedel skola under särskild titel i kronans räkenskaper redovisas och ingå till den redan till förmån för beväringssmanskaper bildade invalid- och pensionsfond, hvilken fonds ändamål skall vara att bereda understöd åt värnpliktige, som under tjenstgöring erhållit sådan skada, att de derigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögne att sig med arbete försörja, samt för enkör och barn efter värnpliktige, som affidit i krig eller till följd af i krig ådragen sjukdom eller skada, dock utan att sådant för närvarande medför någon rubbning af den de värnpliktige i § 35 mom. 3 och § 39 mom. 2 tillförsäkrade rätt till understöd.

2. Saknas tillgång till gäldande af böter enligt denna lag, skola de förvandlas efter allmän strafflag.

Art. X. Särskilda bestämmelser.

§ 47.

Denna lag skall tillämpas från ingången af år 1902, från hvilken tid alltså ej mindre värnpligtslagen af den 5 juni 1885 med deri sedermera gjorda ändringar och tillägg, än äfven de af Konungen för sagda lags tillämpning meddelade närmare föreskrifter, så vidt de strida mot innehållet af denna lag, skola upphöra att gälla.

Tidpunkten från hvilken lagen skall tillämpas.

§ 48.

Lots- och fyrinrättningarnas personal skall i fråga om bestämmelserna i denna lag anses likställd med fast anställda vid flottan, med skyldighet att, i den ordning Konungen bestämmer, då rikets försvar sådant kräfver, tjänstgöra såsom icke stridande vid flottan, samt under fredstid undergå derför erforderlig utbildning.

Lots- och fyrinrättningarnas personal.

§ 49.

Af Konungen bestämmes, om och i hvad mån samt under hvilka vilkor befrielse från de i denna lag föreskrifna skyldigheter må kunna tills vidare medgifvas den nomadiserande lappbefolkningen.

Lappbefolkningen.

§ 50.

För denna lags tillämpning erforderliga närmare föreskrifter meddelas af Konungen.

Närmare föreskrifter.

§ 51.

Denna lag må icke ändras eller upphävas utan Konungs och Riksdags sammanstående beslut.

Ändring eller upphäfvande af lagen.

Öfvergångsstadganden.

§ 52.

Värnpliktigs
utbildningstid.

1. Under år 1902 skall värnpliktig, som tillhör andra klassen och är inskrifven vid fotfolket, artilleriet, ingenjörtrupperna eller trängen för sin utbildning tjänstgöra under tjugutva dagar.

2. För värnpliktig, som inskrifves under något af åren 1902, 1903, 1904, 1905, 1906 eller 1907, tillämpas icke föreskrifterna uti § 27 mom. 1 angående värnpliktigs tjänstgöringsskyldighet under fredstid. Sådan värnpliktig är i stället skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i sammanlagdt etthundranittiosju dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

a) vid *fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna* och *trängen*:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om etthundratolf dagar, som tager sin början under första året,

med en repetitions-(regements-)öfning om trettiofem dagar under hvar och ett af andra och fjerde åren, samt

med en repetitionsöfning om femton dagar under nionde året;

b) vid *rytteriet*:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om etthundratretton dagar, som tager sin början under första året och omedelbart efterföljes af en regementsöfning om fyratjotva dagar, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om fyratjotva dagar under andra året;

c) vid *fältartilleriet, fältingeniör- och fälttelegrafrupperna*:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om etthundratretton dagar, som tager sin början under första året och omedelbart efterföljes af en regementsöfning om fyratjotva dagar, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om fyratjotva dagar under fjerde året;

d) vid *flottan*:

af de i § 25 mom. 1 a) nämnda värnpliktige, äfvensom af andra å sjömanshus inskrifna värnpliktige till det antal Konungen bestämmer, i en följd med början under första året,

af till fästningstjänst inskrifna värnpliktige med en första tjänstgöring om etthundrasextjotva dagar, som tager sin början under första

eller andra året, och med en repetitionsöfning om trettiofem dagar under fjerde året;

af flottans öfriga värnpligtige med en första tjenstgöring om ett-hundratretton dagar, som tager sin början under första året, samt med en repetitionsöfning om ättiofyra dagar under andra året.

Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjenst eller egentlig sjukvårdstjenst, till stationstjenst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjenstgöring i en följd.

3. Värnpliktig, som icke fullgjort honom åliggande första tjenstgöring samtidigt med den åldersklass, som han tillhör, är skyldig fullgöra den tjenstgöringsskyldighet, som åligger värnpliktig i den klass, med hvilken han fullgör första tjenstgöringen.

§ 53.

Föreskriften i § 4 angående erläggande af värnskatt skall tillämpas från den dag, som i särskild lag om värnskatt varder bestämd. Värnskatt.

Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 13 november 1900.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre VON OTTER,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
 Statsråden: WIKBLAD,
 ÅNNERSTEDT,
 herr VON KRUSENSTJERNA,
 grefve WACHTMEISTER,
 CLAËSON,
 DYRSSEN,
 CRUSEBJÖRN,
 ODELBERG,
 HUSBERG.

1:o.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, statsrådet Crusebjörn, anmälde ett af chefen för generalstaben uppå nådigste befallning utarbetadt förslag till ny härordning, innefattande jemväl förslag till ny värnpligtslag och hemstälde departementschefen, det Kongl. Maj:t täcktes i nåder förordna:

dels att — — — — —

dels ock att högsta domstolens yttrande öfver de i förslaget till värnpligtslag förekommande bestämmelser af kriminalrättslig natur skulle genom note ur protokollet inhemtas.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder lemna bifall.

Ex protocollo:
Carl Heijkensköld.

Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kongl. Maj:ts
Högsta Domstol tisdagen den 20 november 1900.

Andra Rummet.

Närvarande:

Justitieråden: SKARIN,
AFZELIUS,
LINDBÄCK,
PETERSSON,
THOLLANDER,
RAMSTEDT.

Tillförordnade byråchefen för lagärenden revisionssekreteraren Ham-
marskjöld föredrog i underdånighet:

note ur protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför Hans
Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 13 innevarande no-
vember, utvisande, att Kongl. Maj:t i nåder förordnat, att Högsta dom-
stolens yttrande skulle inhemtas öfver de uti ett inom generalstaben
utarbetadt förslag till ny värnpligtslag förekommande bestämmelser af
kriminalrättslig natur; varande ett tryckt exemplar af förslaget bilagdt
detta protokoll.

Högsta domstolen fann förslaget i ofvan antydda delar föranleda föl-
jande anmärkningar, nemligen vid:

31 §.

Högsta domstolen anmärkte, att då strafflagen för krigsmagten 2 § c)
i fråga om värnpliktig stadgade, att denne vore underkastad krigslag under

tid, som i särskild författning bestämdes, men den i 31 § af förslaget meddelade bestämmelsen afsåge, bland annat, att värnpliktig i fråga om åttlydnad af vissa order skulle under tid, då han i öfrigt icke stode under krigslag, vara underkastad sådan lags föreskrifter, sistberörda bestämmelse syntes förutsätta, att strafflagen för krigsmagten blefve i anförda hänseende i öfverensstämmelse härmed jemkad.

Hvad anginge tillämpningen i nu ifrågavarande fall af strafflagen för krigsmagten å de värnpliktige syntes denna så tillvida kunna leda till obehörig stränghet, som enligt 68 § strafflagen för krigsmagten, jemförd med 62 § samma lag, för värnpliktig, hvilken efter det han inkallats till tienstgöring derifrån olofligen uteblefve under mer än 8 dagar, påföljden icke under några förhållanden kunde sättas lindrigare än till sträng arrest.

36 §.

Vid denna § åberopades hvad i fråga om 31 § anmärkts.

40 § 1 mom.

Då med tillämpning af allmänna straffrättsgrunder den för iteration stadgade straffskärpning icke komme att ega rum med mindre straffet för den tidigare förseelsen gått i verkställighet, men sådant för här ifrågavarande fall icke syntes lämpligt och enligt hvad motiven gäfvade vid handen icke heller vore afsedt, hemstälde *Högsta domstolen*, att i förslaget måtte upptagas föreskrift, som uteslöte dylik tillämpning.

Vidare och då 14 § 1 mom. samt 19 § c) förutsatte, att jemväl utan laga förfall värnpliktig kunde vara fritagen från skyldighet att personligen inställa sig vid inskrifningsförrättning, hemstälde *Högsta domstolen*, att affattningen af förevarande mom. måtte så ändras, att omförmälda fall uteslötes från tillämpning af här gifna straffbestämmelse, i sammanhang hvarmed jemkning borde ega rum i afseende å ordalagen i 45 § 1 mom.

Ex protocollo:

Aug. von Hartmansdorff.

Utdrag af protokollet öfver landtförsvärsärende, hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 7 januari 1901.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre VON OTTER,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN,
ODELBERG,
HUSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för sjöförsvärsdepartementet föredrog chefen för landtförsvärsdepartementet, statsrådet Crusebjörn, chefens för generalstaben, i samband med öfverlemmandet af underdånigt förslag till ny härordning, under den 13 november 1900 afgifna förslag till ny värnpligtslag, öfver hvilket högsta domstolen den 20 i samma månad afgifvit infor dradt utlätande beträffande de delar, som vore af kriminalrättslig natur.

Efter skedd föredragning, och med erinran derom att förslaget till värnpligtslag granskats af de sakkunnige, som genom nådiga breffven den

8 och 12 september samt den 5 oktober 1900 därtill förordnats, samt att vid afslutad granskning icke någon skiljaktig mening afgifvits, yttrade föredragande departementschefen:

Innan jag öfvergår till att göra en framställning af de hufvudsakliga ändringar, som nu gällande värnpligtslag föreslagits böra undergå, tillåter jag mig fästa uppmärksamheten derpå, att det synes mig hafva varit en ändamålsenlig åtgärd, att icke blott de paragrafer, som i ena eller andra afseendet befunnits böra ändras, blifvit framlagda utan ock lagtexten i sin helhet. Frågan har nemligen gällt icke allenast att gifva en ny lydelse åt de föreskrifter, som hafva afseende på utsträckningen af de värnpligtiges tjänstgöring under fredstid, utan ock att taga i öfvervägande, i hvad mån bestämmelserna rörande de värnpligtiges inskrifning och redovisning borde ändras med hänsyn till i detta afseende vunna erfarenheter och för tillgodoseendet af sjöförsvarets berättigade kraf och intressen. Äfvenledes har det visat sig erforderligt att underkasta stadgandena rörande landstormens användning vid krigstillfälle äfvensom rörande de värnpligtiges inställelse vid inskrifning, tjänstgöring och mönstring med hvad mera dertill hörer revision. Vidare hafva de förslag, som den genom nådigt bref den 14 oktober 1898 tillsatta komitén för verkställande af utredning beträffande vissa spörsmål inom värnpligtslagstiftningen, den s. k. värnpligtskomitén, afgifvit den 12 december påföljande år, samt deröfver infordrade underdåniga utlåtanden tagits under ompröfning. Slutligen har äfven frågan om värnskatt åter upptagits. Vid sådant förhållande har det, för vinnande af reda och öfversigt vid sjelfva behandlingen af de nya eller ändrade föreskrifterna, ansetts fördelaktigt att framlägga ett helt och sammanhängande förslag till ny värnpligtslag, hvilket dock i fråga om ämnets uppställning och indelning, paragrafernas ordningsföljd m. m. d. i möjligaste mån ansluter sig till den nu gällande lagtexten.

Hvad först angår *de till hären hörande värnpligtiges utbildning eller tjänstgöring i fredstid*, öfningstidens längd och fördelning (§ 27), äfvensom beträffande värnpligtens fullgörande under den för öfvergången till den nya härordningen föreslagna första sexårsperioden (§ 52), får jag hänvisa till det yttrande, som jag afgifvit i samband med nådiga propositionen angående ny härordning, särskildt till de dervid anförda allmänna grunderna.

I fråga om *inskrifningsväsendets organisation*, i hvad detsamma afser hären, innehåller förslaget till värnpligtslag följande hufvudsakliga bestämmelser.

Riket skulle, liksom hittills, indelas i *inskrifningsområden*, motsvarande infanteriregementena. För lifgardesregementena till fot skulle dock icke några särskilda inskrifningsområden finnas, utan skulle de erhålla sina värnpligtige från flera lämpligt belägna inskrifningsområden. Hvarje inskrifningsområde skulle omfatta visst antal *rullföringsområden*, i allmänhet tre; hvarje rullföringsområde har — fränsedt några områden, som utgöras af större städer eller i hvilka sådana städer ingå — beräknats erhålla en folkmängd af 40,000—75,000 personer. Inskrifningsområdenas indelning i bataljonsområden — hvilka senare icke spelat någon annan roll än att bataljonsområdesbefälhafvarne varit ordförande uti de för dessa områden föreskrifna inskrifningsnämnderna — skulle följaktligen upphöra, samt rullföringsområdena träda i stället för kompani- och afdelningsområdena.

Befattningarna såsom *inskrifningsområdesbefälhafvare* skulle fortfarande bestridas af vederbörande regementschefer. Bestyren i öfrigt med de värnpligtiges inskrifning och redovisning skulle icke vidare tillkomma det med fast lön på stat varande befälet, utan uppdragas åt officerare i reserven såsom *rullföringsområdesbefälhafvare*, till hvilkas biträden underofficerare i reserven, företrädesvis fanjunkare, skulle förordnas. Rullföringsområdesbefälhafvare skulle erhålla i godtgörelse 4 (den i Stockholm 5) kronor om dagen, biträde uti rullföringsområdesexpedition 2 kronor. Vid Stockholms rullföringsområde skulle, förutom befälhafvaren, finnas ytterligare en officer, hvilket vore erforderligt i betraktande af detta områdes betydande folkmängd och deraf beroende omfattande göromål. Biträdena uti rullföringsområdesexpeditionerna hafva beräknats efter antalet invånare uti vederbörliga områden. I allmänhet skulle vid hvarje sådan expedition *ett biträde vara tillräckligt*; i vissa områden erfordras dock två samt i Göteborg och Stockholm resp. tre och sju. I samband med denna förändring af inskrifningsväsendet skulle upprättas *fasta rullföringsområdesexpeditioner*, för att i fråga om de värnpligtiges inskrifning och redovisning stadigvarande förhållanden skulle åvägabringas. Inrättandet af fasta rullföringsområdesexpeditioner vore, såsom 1898 ars värnpligtskomité kraftigt framhållit, af särskild vikt för de värnpligtige, som der kunde under hela året på förut kungjorda tider inställa sig hos sitt rullföringsområdesbefäl, vare sig för anmälningar eller för att inhemta upplysningar och råd om sina värnpligtsförhållanden.

Kostnaderna för afföningen af rullföringsområdesbefälhafvarne och biträden samt för anskaffandet af expeditionslokaler hafva beräknats till 222,565 kronor, deraf 175,565 kronor i ersättning till rullföringsområdesbefälhafvare jemte biträden å fastlandet, 37,000 kronor för expeditionslokaler samt 10,000 kronor till områdesbefälet å Gotland, der med hänsyn

till användningen af öns stridskrafter vid mobiliseringstillfälle vissa särskilda anordningar vore erforderliga.

Mot det sätt, hvarpå inskrifningsväsendet föreslagits skola ordnas, har jag icke något att erinra. Jag finner det i hög grad önskvärdt, att redan under nuvarande förhållanden de med fasta aflöningsförmåner på stat varande kompaniofficerarne, i främsta rummet kompanicheferna, så långt sig göra låter, skiljas från de åligganden, som äro förenade med de värnpligtiges inskrifning och redovisning, och att en afveckling i detta afseende må komma att inträda. Det kan nemligen icke vara ändamålsenligt, att en stor del af det ordinarie befälet vid mobiliseringstillfälle är sysselsatt med inkallelsen af värnpligtige i stället för att snarast möjligt efter mobiliseringsorderns utfärdande deltaga uti de å vederbörliga mobiliserings- eller utrustningsorter pågående organisations- och utrustningsgöromålen. Ej heller kan det, med hänsyn till rullföringens och redovisningens jemna och säkra gång eller ur synpunkten af de värnpligtiges väl förstådda intresse, vara fördelaktigt, att kompaniområdesexpeditionerna årligen äro underkastade flyttning till följd af kompaniområdesbefälhafvarnes deltagande uti vapenöfningarna, samt att de vid ombyte af nämnda befälhafvare kunna komma att förläggas från en ort till en annan. Om således uti ifrågasvarande hänseenden ändrade föreskrifter redan vid nu gällande värnpligtstagstiftning äro synnerligen önskvärda, är det oundgängligen nödvändigt, att en annan sakernas ordning inträder med genomförandet af en ny arméorganisation, som afser att befälet skall ligga i ständig tjenstgöring. Jag gillar alltså till fullo de föreslagna åtgärderna, att bestyren med de värnpligtiges inskrifning och redovisning m. m. uppdragas åt officerare i reserven med biträde af underofficerare i reserven, företrädesvis fanjunkare, äfvensom att fasta rullföringsområdesexpeditioner upprättas. Men härom behöfves och kan icke — liksom ej heller beträffande ersättningen till rullföringsområdesbefälhafvarne och deras biträden, hvilken jag finner lämpligen afvägd — någon framställning göras i samband med framläggandet af förslag till värnpligtslag.

Mot de för inskrifningsområdenas indelning uti rullföringsområden uppställda grunder har jag icke något att erinra, enär genom deras tillämpning dessa senare områden, i fråga om folkmängd samt deraf beroende tillgång på värnpligtige, icke komma att förete så stora ojemnheter, som nu är förhållandet. Äfven synes det mig vara ådagalagdt, att inskrifnings- och redovisningsgöromålen kunna behörigen skötas äfven vid en tredelning af inskrifningsområdena. Hvad sjelfva inskrifningarna angår, kan det, om så erfordras, för hvarje inskrifningsområde förordnas tre inskrifningsnämndsordförande i stället för nu allenast två. Kräfver behovet icke

detta, kan en och samme regementsofficer tjenstgöra såsom ordförande uti inskrifningsnämnderna för två eller tre rullföringsområden. Att indelningen uti afdelningsområden föreslagits skola upphävas, finner jag helt naturligt, då dessa områden icke utan betydande kostnader skulle kunna utrustas med särskilda expeditioner. Och bildandet af ytterligare en länk uti inskrifningsväsendet, som skulle finnas till såsom för närvarande endast till namnet, synes mig icke vara att förorda, enär inskrifnings- och redovisningsgöromålen derigenom helt visst skulle komma att invecklas.

Enligt nu gällande värnpligtslag äro de värnpligtige indelade uti tre *uppbåd*: beväringens första och beväringens andra uppbåd samt landstormen. Uti denna indelning och dithörande bestämmelser är icke någon ändring föreslagen, och en sådan synes mig icke vara erforderlig. Hvert och ett af dessa uppbåd har sin särskilda uppgift och betydelse. Sålunda afser, såsom uti de allmänna grunderna vid propositionen om ny härordning antydts, beväringens första uppbåd att vid krigstillfälle mobilisera fälthären jemte dess depot- eller ersättningstrupper äfvensom de besättningstrupper å fästningarna, som i första hand synas erforderliga, andra uppbådet att tagas i anspråk, då ytterligare kraftutveckling är af nöden, genom att uppsätta reservtrupper och vid behof stärka besättningstrupperna, och slutligen landstormen att inom eget och närmast tillgränsande inskrifningsområden användas till hemortens försvar.

Hufvudsyftet med förslaget till ny härordning är att brukbargöra våra värnpligtsuppbåd för dem tillkommande särskilda uppgifter, och det är med hänsyn härtill, som, hvad beväringens första och andra uppbåd angår, föreskrifterna rörande de värnpligtiges utbildning eller tjenstgöring i fredstid (§ 27) blifvit affattade, och som uti härordningsförslaget upptagits de åtgärder, som ansetts erforderliga för att i fredstid förbereda landstormens användning vid krigstillfälle. Hvad användningen af de olika uppbåden beträffar, är rörande beväringens första och andra uppbåd (§ 28) ingen annan ändring föreslagen, än att första uppbådet skulle kunna, när så erfordrades, tagas i anspråk äfven för afvärjande af uppror, ett tillägg som, i betraktande af den minskning, som den fast anställda meniga personalen skulle komma att undergå genom antagandet af den nya härordningen, måste synas vara till fullo grundadt. I fråga om användningen af *landstormen* (§ 36), hvilken enligt nu gällande värnpligtslag kan endast *under krig* och till hemortens försvar inkallas till tjenstgöring efter derom af Konungen i statsrådet fattadt beslut, är den andrade bestämmelsen föreslagen, att Konungen må, efter statsrådets hörande, till hemortens försvar, till tjenstgöring inkalla landstormen eller de större eller

mindre delar deraf, som finnas behöfliga redan vid *fara för krig*, dock fortfarande endast till hemortens försvar. På vigten af denna fråga anholder jag att med några ord få fästa uppmärksamheten.

I underdänig skrifvelse den 11 februari 1896 framhöll t. f. chefen för generalstaben, att, om landstormen skulle kunna fullt tillgodogöras för kust- eller gränsförsvaret, föreskriften i § 36 mom. 1 värnpligtslagen borde ändras derhän, att landstormen skulle kunna till hemortens försvar inkallas, *redan då fara för krig förefunnnes*. Såsom skäl för denna ändring anförde t. f. chefen för generalstaben hufvudsakligen följande. För en hastigt påkommande fientlig brandskattning af viktigare orter utefter Sveriges vidsträckta kuster under mobiliseringstiden eller för afvärijande af mindre, fientliga företag mot kustbanor och telegraffinier i afsigt att fördröja svenska härens mobilisering och koncentrerung eller ock för förhindrande af fiendens ostörda besittningstagande af för hans flotta lämpliga hamnplatser, för alla sådana företag vore landstormen nu till ingen nytta, enär kriget ofta först utbröte i och med dessa fientligheter, och Konungen således icke kunnat på förhand, enligt värnpligtslagens nuvarande lydelse, fatta beslut om landstormens inkallande. Någon tid för landstormens organisation vore jemväl af nöden, innan densamma kunde träda i verksamhet. Erfarenheten gifve dessutom i afseende på tidpunkten för krigsutbrott vid handen, att endast i ett fåtal fall krigsförklaring föregått fientligheternas öppnande. Att landstormen icke för närvarande kunde tagas i anspråk under sjelfva mobiliseringen, innebure så mycket större fara, som under denna tidpunkt öfriga trupper — bundna som de då vore genom det pågående mobiliseringsarbetet — omöjligen kunde påräknas för kustförsvaret. Landstormens uppbådande samtidigt med mobiliseringsorderns utgifvande kunde hafva stor betydelse särskildt för Gotland. För försvaret af nämnda ö (häfdande af neutraliteten derstädes) vore det emellertid icke nog med, att landstormen å densamma kunde i tid inkallas till kustorternas omedelbara försvar, utan borde beväringens båda uppbåd under alla förhållanden genast vid krigsutbrott på Konungens befallning efter statsrådets hörande vara till förfogande för att ingå i de mobiliserade linieafdelningarna, och för detta ändamål borde § 28 uti värnpligtslagen undergå erforderlig ändring.

På grund af denna hemställan af t. f. chefen för generalstaben, afäts den 4 februari 1898 till Riksdagen en nådig proposition (n:r 59), uti hvilken, bland annat, föreslogs, att beväringens andra uppbåd å Gotland skulle kunna, i den mån det funnes erforderligt, inkallas samtidigt med första uppbådet; samt att landstormen å Gotland skulle kunna inkallas jemväl vid fara för krig. Afstyrkt af lagutskottet — hufvudsakligen på grund

af betänkligheter mot skapandet af en undantagslagstiftning för Gotland —, blef emellertid ifrågakvarande proposition icke bifallen af Riksdagen.

Alltmer har, enligt min uppfattning, betydelsen af att redan vid fara för krig kunna taga landstormen i anspråk för hemortens försvar, trängt in uti vårt folks medvetande. Derom vittna bland annat de önskningsmål, som framburits, och de åtgärder, som framhållits vara behöfliga för att mot fientliga öfverfall trygga vissa kuststäder, äfvensom i sin mån den utveckling, som den frivilliga skytterörelsen under senaste åren erhållit. Ju mer man söker göra sig förtrogen med kust- och gränsförsvaret, dess mer framträder ock vigten af att uti de särskilda orterna, redan under mobiliseringstiden, ja, före densamma, vid behof kunna uppbåda landstormsmännen för vidtagandet af vid sådan tidpunkt erforderliga försvarsåtgärder, såsom: att hindra fientliga afdelningar uti deras företag mot kuststäder och hamnplatser, mot jernvägs- och telegraffinier; att uppehålla framträngandet af sådana afdelningar; att skydda signalstationer och kabelfästen m. m. d. Det är i betraktandet här af, som jag finner det synnerligen angeläget, att § 36 mom. 1 uti värnpligtslagen erhåller den ändrade lydelse, som förverkligandet af nu antydda ändamål betingar.

Det ligger naturligen mycken vikt uppå, att föreskrifterna i en värnpligtslag rörande de värnpligtiges skyldigheter under fredstid äro väl afvägda, så att desamma uti tillämpningen motsvara sitt ändamål. Å ena sidan böra de hafva den innebörden, att de tvinga till efterlefnad och hörsamhet mot lagens bud, men å andra sidan böra de icke pålägga de värnpligtige några förpligtelser, som icke kunna sägas vara oundgängligen nödvändiga. Hvad som nu blifvit sagdt gäller de värnpligtiges skyldigheter i fråga om *inställelse till inskrifning, tjenstgöring och mönstring* äfvensom beträffande *stadgade annälningar*. Att nu gällande värnpligtslags bestämmelser i förevarande afseenden öfver hufvud icke äro tillfredsställande, synes erfarenheten hafva ådagalagt. Antalet förseelser och försummelse mot de lagbud, som afse nu berörda skyldigheter, är nemligen, såsom den förut omnämnda värnpligtskomitén visat, ganska stort, och denna komité hade, bland annat, till uppgift att verkställa utredning, i hvad mån genom ändring af värnpligtslagens bestämmelser antalet öfverträdelse af samma lag måtte kunna nedbringas.

Enligt § 41 i nu gällande värnpligtslag skall *värnpliktig, som utan laga förfall uteblifver från inskrifningsförrättning*, böta första gången tio kronor, och för hvarje gång, han ånyo dermed beträdes, tjugu kronor, och är han dessutom i hvarje fall underkastad äfventyr att blifva hemtad på egen bekostnad. Denna straffpåföljd för inskrifningsförsummelse har värnpligtskomitén funnit

alltför lindrig samt dessutom vara af beskaffenhet att medgifva värnpligtige, som befunne sig i goda ekonomiska vilkor, att med en jämförelsevis ringa utgift bereda sig uppskof med inskrifningen år från år och dermed frihet från allt hvad värnpligtslagen ålade dem under fredstid samt slutligen kanske äfven från tienstgöringen i krigstid. För att i möjligaste mån förebygga försummelser af berörda art, föreslog komitén — som framhöll, att desamma kunde förekomma under synnerligen vexlande förhållanden, hvarför straffet icke borde göras fixt — att, der värnpliktig utan laga förfall uteblifvit från inskrifningsförrättning, efter det han undergått bestraffning för uteblifvande från dylik förrättning, han för hvarje gång måtte straffas med fängelse från och med en till och med fyra månader, eller, der omständigheterna vore mildrande, med böter från och med tjugufem till och med tvåhundra kronor (§ 40 mom. 2 i komiténs förslag). I annat fall, d. v. s. då den värnpliktige förut icke undergått bestraffning för uteblifvande utan laga förfall från inskrifningsförrättning, skulle försummelsen för hvarje gång kunna försonas med tio kronors böter (§ 40 mom. 1 i komiténs förslag).

Mot den af värnpligtskomitén i förevarande afseende gjorda hemställan har chefen för generalstaben gjort två erinringar: den ena att bötesbeloppet, tio kronor, för uteblifvande utan laga förfall från inskrifningsförrättning vore för ringa, den andra, att det icke torde vara lämpligt att för upprepadt uteblifvande införa sådana straffbestämmelser, att förseelserna måste dragas under allmän domstol. Med anledning häraf har han föreslagit uti § 40 mom. 1 af förslaget till värnpligtslag, att värnpliktig, som utan laga förfall uteblifver från inskrifningsförrättning, skall böta första gången tjugu kronor och för hvarje gång, han ånyo dermed beträdes, fyratio kronor, hvartill skulle komma äfventyret att till inskrifnings undergående varda hemtad på egen bekostnad.

Utan att i någon mån underskatta den betydelse, som den värnpligtiges laglydnad i fråga om inställelse till inskrifning har, eller de bevekelsegrunder, som ledt värnpligtskomitén vid affattande af ofvan återgifna förslag, finner jag dock, att det icke skulle vara lämpligt att för ifrågasvarande förseelser införa ett strafflatitudsystem. Mig synes ändamålet, nedbringandet af inskrifningsförsummelsena, böra vinnas genom fördubbling af de nu bestämda bötesbeloppen samt genom en allvarlig och följdriktig tillämpning af föreskriften, att den värnpliktige är till inskrifnings undergående underkastad hemtningsäfventyr. Under nuvarande förhållanden, då man mellan de årliga, inom en jämförelsevis kort tid pågående inskrifningsförrättningarna icke kan inskrifva värnpliktig, har man ej kunnat göra behörigt bruk af nyssnämnda stadganden. Väsentligen annorlunda gestaltar

sig saken, då, med anledning af värnpligtskomiténs hemställan i denna del, uti § 19 mom. 3 uti det föreliggande förslaget till värnpligtslag, upptagits föreskrift i sådant syfte, att inskrifning af värnpliktig, som uteblifvit från inskrifningsförrättning, må under den tid af året, då inskrifningsförrättning icke pågår, kunna verkställas genom inskrifningsområdesbefälhafvaren i den ordning Konungen bestämmer. Då man derjemte tager i betraktande, att enligt förslaget till ny härordning en mångdubbelt längre tid, än hvad för närvarande är fallet, kommer att förflyta mellan de årliga inskrifningsförrättningarna på våren eller försommaren och de värnpligtiges inträdande i tjänstgöring omkring den 1 november, synes grundad anledning förefinnas, att man af föreskriften rörande hemtningsäfventyr kan göra afsedt bruk.

Beträffande lydelsen af § 40 mom. 1 uti förslaget till värnpligtslag, d. v. s. af bestämmelsen angående påföljd för uteblifvande utan laga förfall från inskrifningsförrättning, har emellertid Högsta domstolen gjort den hemställan, att, då med tillämpning af allmänna straffrättsgrunder den för iteration stadgade straffskärpning icke komme att ega rum med mindre straffet för den tidigare förseelsen gått i verkställighet, men sådant för här ifrågavarande fall icke syntes lämpligt och enligt hvad motiven gifve vid handen icke heller vore afsedt, uti förslaget måtte upptagas föreskrift, som uteslöte dylik tillämpning. Den ändring uti § 40 mom. 1, som för vinnandet af nu angifna ändamål är erforderlig, synes mig enklast kunna åvägabringas på det sätt, att orden »första gången» ersättas af »första året» och orden »hvarje gång» af »hvarje år».

I anslutning till nu omförmälda framställning har Högsta domstolen hemställt, att, då § 14 mom. 1 samt § 19 mom. 1 c) förutsatte, att jemväl utan laga förfall värnpliktig kunde vara fritagen från skyldigheten att personligen inställa sig vid inskrifningsförrättning, affattningen af § 40 mom. 1 måtte så ändras, att omförmälda fall uteslötes från tillämpningen af här gifna straffbestämmelse, i sammanhang hvarmed jemkning borde ega rum i afseende å ordalagen i § 45 mom. 1. Mot denna hemställan har jag intet att erinra. Det synes mig nemligen ligga i sakens natur, att värnpliktig, som, ehuru frånvarande vid inskrifningsförrättning, i laga ordning enligt § 14 mom. 1 blifvit inskrifven eller på grund af § 19 mom. 1 c) frikallats från värnpligtens fullgörande, icke bör vara underkastad böter och följaktligen ej heller bör uppföras på bötesförteckning. Med anledning häraf synes § 40 mom. 1 böra erhålla följande lydelse: »Värnpliktig, som utan laga förfall uteblifver från inskrifningsförrättning, böte, der han icke, oaktadt sin frånvaro varder inskrifven eller från värnpligtens fullgörande frikallad, första året tjugu kronor och hvarje år, han

ånyo dermed beträdes, fyratio kronor.» En motsvarande redaktionsändring är vidtagen i § 45 mom. 1, men derjemte har följdriktigheten syntts mig kräfva, att värnpliktig, som, oaktadt sin frånvaro, blifvit inskrifven eller från värnpligtens fullgörande frikallad, icke bör till inskrifnings undergående varda underkastad hemtningsäfventyr, hvarför äfven § 42 undergått omarbetning i det angifna syftet.

Nu gällande värnpligtslag föreskrifver i § 31, att till tjenstgöring inkallad värnpliktig är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser, så väl under all tjenstgöring och under marscher, då han står under militärbefäl, som ock i fråga om åtlydnad af påbud, hvarigenom han vid utbrott af eller fara för krig inkallas till tjenstgöring. Men hvad angår *värnpligtigs uteblifvande utan laga förfall från tjenstgöring i fredstid* är sådan förseelse, jemlikt § 41 mom. 3, belagd endast med böter, första gången tjugu, andra och följande gånger fyratio kronor, hvarjemte den värnpligtige är underkastad hemtningsäfventyr. Värnpligtskomitén har framhållit, att för dylikt uteblifvande bör stadgas militärt straff, samt föreslår (§ 41 i komiténs förslag), att förseelsen skall första gången beläggas med disciplinstraff af vaktarrest i sex dagar, samt att den värnpligtige, om han ånyo utan laga förfall uteblifver, innan han undergått det förut adömda straffet, må i en bot straffas med vaktarrest i tio dagar. Vid upprepadt uteblifvande från tjenstgöring i fredstid efter förut undergången bestraffning för sådan förseelse skulle värnpliktig straffas för hvarje gång med fängelse från och med en till och med fyra månader eller, der omständigheterna vore mildrande, med disciplinstraff.

Chefen för generalstaben gör gent emot detta förslag gällande, att, då de värnpligtige enligt den nya härordningen kunna sägas bilda sjelfva hären, det icke kan vara lämpligt att, i fråga om deras uteblifvande utan laga förfall från tjenstgöring i fredstid, stifta särskilda lagbestämmelser, utan bör värnpliktig i stället, äfven i fråga om åtlydnad af order eller annat påbud, hvarigenom han inkallas till sådan tjenstgöring, vara underkastad i krigslag gifna föreskrifter. Chefen för generalstaben synes mig hafva ställt sig på en i principiellt afseende fast ståndpunkt. Följdriktigheten fordrar onekligen, att, då de värnpligtige under tjenstgöring i fredstid lyda under krigslag, samma lags bestämmelser tillämpas på dem äfven i det fall, att de icke iakttaga inställelse till sådan tjenstgöring. Dylik uraktlåtenhet är i sjelfva verket en rent militär förseelse, alldenstund den värnpligtige redan är inskrifven och har erhållit inskrifningsbok samt sålunda bör vara underrättad om sina skyldigheter i fråga om inställelse till tjenstgöring och straffpåföljder för uteblifvande utan laga förfall.

Enligt mitt förmenande är det oafvisligen nödvändigt, att straffbestämmelserna för värnpligtigs uraktlåtenhet att inställa sig till tjänstgöring i fredstid skärpas, men med den betydelse, som den värnpligtige är afsedd att erhålla uti den nya härordningen, kan en dubbel lagstiftning i förevarande afseende ingalunda vara att förorda, och det torde i sammanhang härmed vara obehöfligt att erinra om, att värnpligtskomitén utarbetat sitt förslag under förutsättning af nuvarande värnpligtsförhållanden. Jag har sålunda intet att erinra mot den lydelse, som § 31 förslagsgits skola erhålla, nemligen: »Värnpliktig, som tillhör beväringen, är underkastad i krigslag gifna bestämmelser, så väl under all tjänstgöring, mönstring och marsch eller annan färd, då han står under militärbefäl, som ock i fråga om åtlydnad af order eller annat påbud, hvarigenom han inkallas till tjänstgöring.»

För uraktlåtenhet att inställa sig till tjänstgöring i fredstid skulle, med nu anförda lydelse af § 31, värnpliktig komma att straffas antingen för olofligt undanhållande enligt § 68 strafflagen för krigsmagten, eller för rymning enligt § 62 samma lag, då nemligen undanhållandet räckt öfver åtta dagar. För olofligt undanhållande under kortare tid, d. v. s. åtta dagar och derunder, belägges den felaktige med disciplinstraff; dock må, der återfall i brottet sker och omständigheterna äro synnerligen försvårande, dömas till fängelse i högst sex månader. Rymning belägges första gången med disciplinstraff af sträng arrest; andra gången dömes till fängelse i högst sex månader, tredje gången till fängelse från och med sex månader till och med ett år, samt fjerde och följande gånger till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

I sitt yttrande öfver förslaget till värnpligtslag har emellertid Högsta domstolen erinrat, att tillämpningen i nu ifrågakvarande fall af strafflagen för krigsmagten syntes så till vida kunna leda till obehörig stränghet, som för värnpliktig, hvilken, efter det han inkallats till tjänstgöring, derifrån olofligen uteblefve under mer än åtta dagar, påföljden icke under några förhållanden kunde sättas lindrigare än till sträng arrest.

Ehuru jag finner, att straffbestämmelserna för olofligt undanhållande öfver åtta dagar, hvilket, enligt hvad nyss blifvit sagdt, betraktas såsom rymning, böra vara stränga, för att tvinga till hörsamhet mot lagens bud rörande en så vigtig skyldighet som den angående inställelse till vapenöfning i fredstid, synes mig dock en lagändring uti det af Högsta domstolen angifna syftet böra vidtagas. Och kommer, enligt hvad jag har mig bekant, på chefens för justitiedepartementets föredragning att göras hemställan om afåtande af nådig proposition angående ändring af § 62 strafflagen för krigsmagten äfvensom af § 2 c) i samma lag, detta senare

ändringsförslag afven föranledt af Högsta domstolens anmärkning, att bestämmelsen i § 31 af förslaget till värnpligtslag, att värnpliktig i fråga om åttlydnad af vissa order skulle under tid, då han i öfrigt icke stode under krigslag, vara underkastad sådan lags föreskrifter, syntes förutsätta, att § 2 c) af strafflagen för krigsmakten blefve i öfverensstämmelse härmed jemkad.

I fråga om värnpligtigs skyldighet att undergå *mönstring i hemorten* stadgar § 32 i nu gällande värnpligtslag, att de till beväringen hörande värnpligtige, som icke under årets lopp varit inkallade till tjenstgöring, skola undergå mönstring kompanivis eller, då kompaniområdets vidsträckt- het der till föranleder, socknevis, men från inställelse vid dylik mönstring äro, bland andra, dock de värnpligtige befriade, hvilka till befälet aflemna tillförlitlig uppgift om bostad. Enligt § 42 samma lag är påföljden för försummad inställelse till mönstring för hvarje gång fem kronors böter.

Värnpligtskomitén, som afven tagit denna fråga under ompröfning, föreslår, att nyss anförda mönstringsskyldighet skall inskränkas till allenast beväringens första uppbåd, samt, i hufvudsaklig likhet med nuvarande stadgande, att den personliga inställelsen kan ersättas af skriftlig bostads- och yrkesuppgift vid mönstringstillfället eller af anmälan, skriftlig eller muntlig under viss tid före mönstringen. Hvad angår straffet för mönstringsförsummelse, föreslår komitén, att afven för denna förseelse bör införas straffatitud, och att straffet för hvarje gång skall sättas till böter från och med fem till och med tjugufem kronor. Mot förslaget att bort- taga mönstringsskyldigheten för beväringens andra uppbåd hafva tre ledamöter uti komitén, de militära, afgifvit sin skiljaktiga mening, framhål- lande att derigenom skulle nämnda uppbåd komma att omskapas till ett slags landstorm.

Chefen för generalstaben hemställer uti förslaget till värnpligtslag § 32, att de till beväringen hörande värnpligtige, med undantag af dem som under årets lopp varit i tjenstgöring, skola årligen undergå mönst- ring, som förrättas å ett eller flera ställen inom hvarje rullföringsområde, men skulle från inställelse vid sådan mönstring de värnpligtige vara be- friade, hvilka vid mönstringstillfället vistas utom sitt rullföringsområde och, i enlighet med de närmare föreskrifter Konungen meddelar, till be- fälet aflemna tillförlitlig uppgift om bostad och yrke. Försummad instäl- lelse till mönstring skulle, enligt § 41 i samma lagförslag, hafva en på- följd af tio kronors böter för hvarje gång, hvarjemte, enligt § 42, för värn- pliktig, som gör sig skyldig till mönstringsförsummelse, skulle komma äfventyret att till mönstrings undergående varda hemtad på egen bekostnad.

Jag uppskattar till fullo den betydelse, som chefen för generalstaben tillmäter den personliga inställelsen vid mönstring i hemorten, nemligen att rullföringsområdesbefälhafvarne må vid detta tillfälle kunna träda i omedelbar beröring med de värnpligtige, och för att dessa må få sina värnpligtsförhållanden klargjorda, så att de vid mobiliseringstillfälle hafva reda på, hvarest de skola inställa sig, derest mobiliseringsordern kungöres på annat sätt än genom omedelbar eller personlig order, såsom medelst kungörelse och offentligt anslag, medelst ringning i kyrkorna o. s. v. Jag tillåter mig dock fästa uppmärksamheten derpå, att uti förslaget till värnpligtslag grundsatsen om den personliga inställelsen vid mönstring i hemorten icke blifvit fullständigt genomförd, enär den icke skulle erhålla ovilkorlig tillämpning på de värnpligtige, som vistas utom sitt rullföringsområde. Och en sådan olikhet inför lagen kan visserligen icke betecknas såsom önskvärd. Skulle åter nämnda grundsats utan undantag genomföras, komme tillämpningen af densamma att på ett icke ringa antal värnpligtige verka rätt betungande. Men å andra sidan är af vigt, att de värnpligtige få sina värnpligtsförhållanden klargjorda i främsta rummet med hänsyn till mobiliseringen. Detta sker genom behöriga anteckningar i inskrifningsböckerna, och för ändamålet böra de värnpligtige, hvilka fullgöra sin mönstringsskyldighet genom att till rullföringsområdesbefålet afgifva tillförlitlig bostads- och yrkesuppgift, derjemte, enligt af Konungen meddelade närmare föreskrifter, insända sina inskrifningsböcker, hvilka efter deri gjorda erforderliga anteckningar till vederbörande återställas. För ändamålet bör inskrifningsboken jemte tillhörande formulär omarbetas, hvilket redan börjat sättas i verket, samt boken i öfrigt så anordnas, att densamma kan på ett ändamålsenligt sätt öfversändas medelst posten, och skulle detta öfversändande ske portofritt, d. v. s. utan kostnader för de värnpligtige. I sammanhang härmed begagnar jag tillfället att erinra derom, att med den utsträckning af de värnpligtiges tjänstgöring i fredstid, som nu är föreslagen, det varder möjligt att grundligt undervisa de värnpligtige om hvad som äligger dem, då de icke äro i tjänstgöring, och har jag uti de af mig anförda bevekelsegrunderna vid förslaget till ny härordning särskildt framhållit, att sådan undervisning skall i erforderlig grad komma de värnpligtige till del. Att jag på intet vis kan tillstyrka, att den mönstringsskyldighet, som nu äligger beväringens andra uppbåd, skulle upphöra, torde icke vara behöfligt att tillägga.

Hvad angår påföljden för försurninad mönstringsskyldighet, synes införandet af strafflatitud för sådan förseelse vara mindre lämpligt, hvar emot bötesbeloppet torde böra höjas från fem till tio kronor. Mot förslaget att värnpliktig, som uraktlåter att fullgöra stadgad mönstrings-

skyldighet, skulle vara underkastad hemtningsäfventyr, har jag icke något att erinra, enär en sådan bestämmelse torde vara egnad att nedbringa de alltför talrika försummelseerna i fråga om fullgörandet af nyssnämnda skyldighet. På grund af hvad jag sålunda anfört, hafva föreskrifterna i §§ 32, 41 och 42 blifvit affattade.

Nu gällande föreskrifter rörande värnpligtigs skyldighet att *anmäla flyttning och adress* återfinnas i § 33 mom. 2 värnpligtslagen. Denna skyldighet har, såsom chefen för generalstaben framhåller, till ändamål att hålla rullföringsområdesbefälhafvaren underrättad om värnpligtigs vistelseort eller henvist vid resa eller flyttning, för att han städse måtte kunna anträffa den värnpligtige med tjänstemeddelanden, ehvad dessa gälla fredstjenstgöring eller mobilisering. Ur denna synpunkt vore det ej nog med att erfara, när värnpliktig lemnade rullföringsområdet, utan äfven när han flyttade till annan ort inom detsamma. Detta hade i sjelfva verket varit erforderligt redan vid kompaniomedelningen, men blefve det naturligen i ännu högre grad, då rullföringsområdena gjorts betydligt större än kompaniomedelningarna. Rullföringsområdesbefälhafvare måste kunna räkna med de värnpligtige såsom med bestämda individer, och icke såsom med ett mer eller mindre obestämdt antal personer. En skärpt kontroll vore alldeles icke något nedsättande för den värnpligtige, utan utvisade hans värde för försvaret, och denna anmälningsskyldighet utgjorde i jämförelse med de 365 dagarnas öfning en så ringa uppoffring, att för dennas skull det gynsamma resultatet af en mobilisering icke borde vedervågas. Nu vore föreskrifvet, att vid resa skulle värnpligtigs anmälningsskyldighet inträda först vid en bortovaro af två månader, men denna tid syntes chefen för generalstaben allt för lång, hvarför han föreslår, att densamma skall minskas till en månad. Mot denna hemställan har jag intet att erinra, liksom ej heller mot föreskriften i § 42 mom. 2 af förslaget till värnpligtslag, att bötesbeloppet för anmälningsförsummelse skall utgöra för hvarje gång tio kronor, sålunda fördubblas i jämförelse med nu gällande bestämmelse angående påföljden för sådan försummelse (värnpligtslagen § 40).

En helt ny bestämmelse uti det föreliggande förslaget till värnpligtslag är den uti § 4 affattade föreskriften, att den, som frikallas från värnpligtens fullgörande eller får uppskof med inskrifning, skall för hvarje år, hvarunder han sålunda undgår att tillhöra beväringen, erlagga en skatt till staten, under benämning *värnskatt*, samt att dylik skatt skall erläggas jemväl af den, som afflyttar från riket, för hans återstående tjänstetid i beväringen.

Af fullaste öfvertygelse ansluter jag mig till grundsatsen om införande af värnskatt. Då emellertid uti en särskild, inom generalstabens utarbetad P. M., som jag anhåller måtte få såsom bilaga (Bil. 1) vidfogas detta statsrådsprotokoll, lemnas en redogörelse för värnskattfrågans föregående behandling inom Riksdagen, äfvensom för denna skatts förekomst och tillämpning uti andra länder m. m., torde jag i detta sammanhang endast böra beröra frågans hufvudpunkt eller rättmätigheten af införande af värnskatt.

Visserligen kan det sägas, att — då en värnpliktig är af naturen så utrustad, att han icke kan godkännas vid den vid inskrifningsförrättningen förekommande läkarebesigtningen — det icke är med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att sådan värnpliktig underkastas särskild beskattning, då naturen gjort honom oförmögen till tjänst vid rikets försvar. Detta åskådningssätt synes mig emellertid vittna om en ensidigt teoretisk uppfattning. Frågan om värnskatt bör fastmera betraktas från den praktiska synpunkten, att de värnpligtiges tjänstgöring i fredstid är förenad med ekonomiska uppoffringar, enär de derunder måste afstå från enskildt förvärf, medan åter de, som frikallats från värnpligtens fullgörande eller erhållit uppskof med sin inskrifning, kunna fortfarande egna sig åt sina borgerliga sysselsättningar och således icke få vidkännas den ekonomiska uppoffring, som drabbar de inskrifna värnpligtige. Den omständigheten, att värnpliktig på grund af bristande kroppsutveckling, lyte eller annan orsak blifver kasserad, innebär i och för sig icke, att han är oförmögen till enskildt förvärf. Betraktas saken från nu antydd synpunkt, torde man finna, att värnskatten företräder en utjemnande princip, samt att den är både rättvis och billig. Att äfven den, som, innan han öfverskridit bevaringsåldern, utvandrar ur riket och derigenom undgår att helt och hållet eller för ett eller flere år fullgöra värnpligten i bevaringen, blifver underkastad värnskatt, finner jag äfvenledes vara i sin ordning, då en sådan person onekligen står i skuld till staten för åtnjuten uppfostran och andra fördelar, och det icke kan vara obilligt, att han, då han genom sin afflyttning från fäderneslandet icke vidare kommer att bidraga till dess försvar, förpligtas att i någon mån gälda denna sin skuld.

Jag får alltså på det lifligaste tillstyrka, att grundsatsen om utgörande af värnskatt införes uti värnpligtslagen, men då, enligt mitt förmenande, denna grundsats bör uttryckas i så allmänna ordalag som möjligt, men några vidare föreskrifter, såsom rörande skattens fullgörande, befrielse från densamma o. s. v. icke torde böra inrymmas i värnpligtslagen, utan förbehållas den för ändamålet erforderliga särskilda lagstiftningen, i hvilken dock icke torde böra ingå några bestämmelser om värnskattens användande,

har jag i sådant syfte vidtagit erforderliga redaktionsändringar uti § 4 af det af chefen för generalstaben afgifna förslaget till värnpligtslag.

Hvad i öfrigt angår nyssnämnda förslag, i hvad det afser de till hären hörande värnpligtige, har jag ingenting att erinra mot detsamma. Några smärre redaktionsändringar hafva dock af mig vidtagits, nemligen: uti § 16 mom. 3 för att vinna likhet med ordställningen i motsvarande fall uti § 17 mom. 4, andra stycket; uti § 22 c), der orden »hos revisionen anmäldt» ersatts af »revisionen understäldt»;

uti § 35, för att, i öfverensstämmelse med motsvarande föreskrifter i § 39, angående landstormens underhåll och förmåner, uttryckligen framhålla, att § 35 gäller de värnpligtige i beväringen, och att sådan värnpliktig är *äfven för efterlevande* berättigad till det understöd eller den pension, som författningarna rörande pensionering vid hären eller flottan bestämma; uti § 36, der framför ordet »tjenstgöring» å fjerde raden inskjutits ordet »all» till vinnande af likhet med motsvarande bestämmelse i § 31; samt uti § 45 mom. 1, första stycket, der ordet »ofördröjligen», såsom obehöfligt och möjligen föranledande missförstånd, uteslutits.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet statsrådet Dyrssen yttrade härefter:

I anförande till statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden denna dag har jag redogjort för chefens för flottans stab den 31 oktober 1900 afgifna utlåtande i fråga om utsträckning af beväringens öfningstid under fredstid och utvecklat de synpunkter, hvilka påkalla, att öfningstiden jemväl för flottans beväringmän under fredstid utsträcker till 365 dagar, äfvensom huru öfningstiden för nämnda beväringmän lämpligen bör fördelas.

Såsom jag dervid anförde, har det af chefen för flottans stab afgifna förslaget till ny värnpligtslag, hvilket, utarbetadt i samråd med chefen för generalstaben, i alla delar öfverensstämde med det inom nämnda stab utarbetade förslag i ämnet, underkastats granskning gemensamt af de sakkunnige, hvilka Kongl. Maj:t, såsom chefen för landförsvarsdepartementet erinrat, dertill täcktes utse den 8 och 12 sistlidne september samt den 5 derpå följande oktober, och har vid denna granskning, som afslutades den 31 i sistnämnda månad, någon skiljaktig mening i de flottan berörande bestämmelserna icke yppats.

Likaledes anförde jag, att marinförvaltningen i den 23 november 1900 afgifvet underdånigt yttrande icke hade något att erinra mot

chefens för flottans stab nyssnämnda utlåtande, hvilket jemväl innefattar nu ifrågavarande förslag till ny värnpligtstag.

Genom nådiga remisser den 13 sistlidne november anbefalde Kongl. Maj:t, dels lotstyrelsen att inkomma med utlåtande angående det af bemålde stabschef öfverlemnade förslag till värnpligtstag, så vidt detsamma berörde personal vid lotsverket, dels kommerskollegium att afgifva utlåtande angående samma förslag till värnpligtstag, så vidt detsamma berörde sjömanshusen och å sjömanshus inskrifna värnpligtige; och hafva med anledning häraf underdåniga utlåtanden från bemälda myndigheter inkommit.

Jag går nu att redogöra för de ändringar i nu gällande värnpligtstag, hvilka jag ur sjöförsvarets synpunkt anser böra vidtagas i sammanhang med utsträckningen af beväringens öfningstid under fredstid.

Enligt flottans nuvarande organisation erfordras för flottans mobilisering beväringmän, utbildade för tjenstgöring — förutom vid Karlskrona artillericorps och fasta minförsvaret — dels såsom besättning å flottans fartyg, dels i särskilda befattningar företrädesvis i land å flottans stationer.

För att under nuvarande korta öfningstid af 90 dagar kunna nöjaktigt utbilda de för tjenstgöring såsom besättning å flottans fartyg af sedda beväringmännen, hafva dessa hufvudsakligen uttagits bland å sjömanshus inskrifna värnpligtige, hvilka genom sin i handelssjöfart förvärfvade insigt i sjömansyrket hafva lättare att tillgodogöra sig den sjömilitära utbildningen. Dessutom uttages till tjenstgöring ombord ett mindre antal å sjömanshus ej inskrifna eldare, äfvensom vapensmeder och timmermän.

Detta sätt att fylla bemanningsbehovet medför emellertid vid mobilisering betydande olägenheter, i det att flertalet å sjömanshus inskrifna värnpligtige äro använda i utrikes sjöfart och sålunda under större delen af året i händelse af mobilisering icke kunna inställa sig å flottans stationer i så god tid, att de kunna påräknas för mobiliseringsbehovets fyllande. Antalet å sjömanshus inskrifna beväringmän, som vid mobilisering kommer att inställa sig, är jemväl beroende på, vid hvilken tid på året mobiliseringen sker, äfvensom på rådande sjöfartskonjunkturer och en del andra förhållanden, hvilka svårigen låta sig på förhand bestämmas eller beräknas. Till förekommande af att flottans mobilisering varder fördröjd genom att för fartygens bemannande erforderligt antal beväringmän icke finnes att tillgå, bör en del af detta behof fyllas genom att till sjötjenst vid flottan, inom lämpligt belägna kustområden, uttaga visst antal å sjömanshus *ej* inskrifna värnpligtige, hvilka kunna påräknas vid mobilisering inställa sig hastigare och säkrare än de å sjömanshus inskrifna beväringmännen. Det stora antal å sjömanshus inskrifna, som enligt nu gäl-

lande värnpligtslag årligen tilldelas flottan, medgifver dock icke att samtidigt med dessa till sjötjenst utbilda behöfligt antal å sjömanshus ej inskrifna beväringmän.

Af de statistiska uppgifterna öfver vid flottan vapenöfvade beväringmäns sjötid vid inträdet i värnpligtsåldern framgår emellertid, att en väsentlig del af de å sjömanshus inskrifna värnpligtige, som tilldelas flottan i allmän tjenst, antingen alls icke eller blott en kortare tid varit inmönstrade till sjöfart, och anledningen härtill torde vara, att en del personer, som icke egna sig åt sjömansyrket, inskrifva sig å sjömanshus endast i afsigt att såsom värnpligtige blifva tilldelade flottan och få fullgöra sin vapenöfning i en följd under första året. Äfven om detta missbruk till större delen skulle kunna förekommas genom att i sjömanshusreglementet skärpa villkoren för att blifva å sjömanshus inskrifven, torde det dock på grund af det ofvan anförda, särskildt i händelse af en utsträckning af vapenöfningstiden under fredstid, vara nödvändigt att genom bestämmelser i värnpligtslagen söka förekomma, att andra än de, som verkligen egna sig åt sjöyrket, blifva på grund af inskrifning å sjömanshus tilldelade flottans beväring; och gjord utredning gifver vid handen, att förutom maskinister och eldare — af hvilka alla å sjömanshus inskrifna, oberoende af sjötid, böra inskrifvas i flottans beväring — böra af å sjömanshus inskrifna värnpligtige i regeln blott de, som minst 12 månader varit inmönstrade till sjöfart, uttagas till flottans beväring.

På grund af föreskriften i § 27 mom. 2 i nu gällande värnpligtslag hafva vissa värnpligtige, som hafva längre tids sjöfart, medgifvits befrielse från vapenöfning under fredstid, mot skyldighet att under hela sin värnpligtstid tillhöra flottans reserv, men då dessa värnpligtige framför öfriga lämpa sig för att utbildas för örlogstjensten, torde denna bestämmelse böra bortfalla, och alla värnpligtige, som tilldelas flottan, åläggas lika lång tids vapenöfning under fredstid.

Gjord utredning gifver vid handen, att det, under förutsättning att ofvan berörda ändringar i värnpligtslagen komma till stånd, kan antagas, att af sjömanshusskrifna värnpligtige skulle årligen omkring 584 matrosar och 166 eldare tilldelas Karlskrona station och respektive 330 och 100 Stockholms station, och att omkring 60 % af nämnda antal kunna beräknas årligen komma att inställa sig till vapenöfning.

Att ytterligare inskränka antalet å sjömanshus inskrifna värnpligtige, som årligen inskrifves i flottan, torde ej vara tillrådligt. Flottans beväring har nemligen till ändamål, icke blott att fylla mobiliseringsbehovet, utan äfven att, sedan första inkallelsen vid mobilisering blifvit gjord, dels ersätta den afgang, som under loppet af ett krig uppstår, dels tillgodose

de nya försvarsbehof, som efter ett krigsutbrott med nödvändighet måste uppstå, och särskildt för sistnämnda behofs fyllande utgöra flottans å sjömanshus inskrifna värnpligtige, äfven om en stor del af dem först småningom kan inställa sig, en synnerligen värdefull tillgång, som under krigets lopp med större fördel kan tillgodogöras för att stärka försvaret af våra kuster än vid någon annan gren af försvaret. En genomförd tillämpning af den allmänna värnpligtens grundprincip att för landets försvar tillgodogöra nationens hela kraft, fordrar därför, att hufvudstyrkan af de sjöfarande värnpligtige fortfarande inskrifves i flottan.

Skulle emellertid antalet å sjömanshus inskrifna, som årligen inskrifves och inställer sig till vapenöfning vid flottan, väsentligen understiga det här beräknade antalet, torde, om så anses nödigt, antalet å sjömanshus inskrifna, som tilldelas flottan, kunna ökas genom i inskrifningsförordningen och i kommandoväg utfärdade föreskrifter om, att visst antal af sådana å sjömanshus inskrifna, som hafva mindre än 12 månaders sjötid, skall tilldelas flottans beväring.

Genom ofvan angifna förändringar i värnpligtslagen skulle, såsom nyss antydts, ett mindre antal å sjömanshus inskrifna, än hittills varit fallet, årligen komma att inskrifvas till allmän tjänst i flottan, och för att motväga den som följd häraf minskade tillgången vid mobilisering, måste årligen ett antal å sjömanshus ej inskrifna värnpligtige utbildas för tjänstgöring ombord å flottans fartyg.

Dessa värnpligtige torde företrädesvis böra uttagas, dels inom de flottans stationer närmast belägna inskrifningsområdena, dels inom ett begränsadt antal vid kusten belägna inskrifningsområden, der tillgång på lämpliga beväringmän finnas, och inskrifvas till sjötjänst i flottan.

Enligt den för kustartilleriet af komiterade den 16 sistlidne oktober föreslagna förändrade organisationen skulle såväl de beväringmän, som erfordras för betjenande af kustfästningarnes artilleri, som de, som erfordras för fasta minförsvaret, uttagas bland å sjömanshus ej inskrifne inom de fästningarna närmast belägna inskrifningsområdena och inskrifvas till fästningstjänst i flottan.

De beväringmän, som skola utbildas för särskilda befattningar, och hvilka, såsom förut nämnts, hufvudsakligen afses att vid mobilisering förstärka arbetspersonalen å flottans stationer och varf, torde böra inskrifvas till stationstjänst i flottan. Då det emellertid är af vigt, att denna förstärkning är tillgänglig genast vid mobiliseringens början, och då en del af densamma icke längre erfordras, sedan mobiliseringen är verkställd, har vid inom flottans stab verkställd utredning rörande åtgärder för nedbringande af antalet beväringmän, som årligen vapenöfvas vid flottan,

fråga blifvit väckt att åtminstone delvis fylla behovet af förstärkning af varfvens arbetspersonal genom att under fredstid träffa öfverenskommelse med lämpliga mekaniska verkstäder — i första hand de, hvarest nybyggnader för flottans räkning vanligen förekomma — att vid mobilisering, på telegrafisk requisition från vederbörande myndighet vid flottans station, sända på förhand öfverenskommet antal arbetare af de yrken, som erfordras för materiellens klargöring.

Af infordrade uppgifter öfver antalet arbetare inom olika yrken vid de förnämsta mekaniska verkstäderna inom landet framgår, att tillgången af arbetare utan svårighet medgifver ifrågavarande behofs fyllande på nu nämndt sätt, och samtliga verkstäder, till hvilka förfrågan blifvit stäld, hafva förklarat sig villiga, att på sätt ofvan sägs vid mobilisering lemna arbetspersonal till flottans varf.

Uti infordradt yttrande har stationsbefälhafvaren i Stockholm anført, att behovet af förstärkning i arbetspersonal vid Stockholms stations varf, i hvars omedelbara närhet finnas större mekaniska verkstäder, der fartygsbyggnad bedrifves, kan fyllas utan att värnpligtige dertill inskrifvas, under det stationsbefälhafvaren i Karlskrona ansett, att denna förstärkning vid Karlskrona stations varf, der behovet af förstärkning på grund af ortens afskilda läge gör sig mera gällande, delvis borde fyllas genom inskrifning i flottans beväring af värnpligtige yrkesmän.

Med anledning häraf har antalet, som bör inskrifvas till stations-tjenst, upptagits under förutsättning, att icke några värnpligtige afses att förstärka arbetspersonalen vid Stockholms stations varf.

Medelåldern vid afläggande af examen vid navigationsskola har under åren 1885—1899 varit för styrmän 22⁷, för sjökaptener 24⁵, för maskinister 25³ och för öfvermaskinister 28¹ år, och såsom följd deraf tillhöra de, som aflagt examen vid navigationsskola, företrädesvis beväringens äldre åldersklasser.

Då det, särskildt med hänsyn till det stora antal värnpligtiga maskinister, som erfordras för flottans mobilisering, är af vigt att utan den inskränkning, som beträffande beväringens andra uppbåd finnes föreskrifven i värnpligtslagen, vid mobilisering kunna disponera de beväringensmän, som, efter vid rikets navigationsskolor åtnjuten kostnadsfri undervisning, aflagt ofvannämnda examina, torde dessa i likhet med dem, som minst 2 år varit inskrifna såsom studerande vid universitet eller annan statens högskola, böra tillhöra beväringens första uppbåd under hela sin tjenstetid i beväringen. I sammanhang härmed torde böra erinras, att för å sjömanshus inskrifna värnpligtige utrikes sjöresa, jemlikt värnpligtslagen, är

laga förfall för inställelse till tjenstgöring under krigstid, och att, då dessa värnpligtige som regel under mer än halfva sin tjenstetid i beväringen befinna sig på utrikes sjöfart, skulle den föreslagna bestämmelsen för dem, som aflagt examen vid navigationsskola, vara mindre kännbar än nu gällande motsvarande föreskrift för dem, som under minst 2 år varit inskrifna vid universitet eller annan statens högskola, för hvilka sådant laga förfall för tjenstgöring under krigstid icke förekommer.

För att landstormsmän, hvilka erhållit utbildning vid flottan, skola kunna användas för det lokala kustförsvaret, som — enligt det förslag till organisation af kustartilleriet, för hvilket jag i mitt anförande till statsrådsprotokollet öfver sjöförvarsärenden denna dag redogjort — till större utsträckning, än hittills varit förhållandet, skulle komma att läggas under flottan, synes mig föreskriften, att landstormen tillhör endast hären, böra utgå ur värnpligtslagen. Af samma anledning synes det ändamålsenligt, att § 37 uti värnpligtslagen erhåller det tillägg, att landstormsmän, som undergått utbildning vid flottan, må användas vid lokala försvaret äfven utanför »närmast tillgränsande inskrifningsområden». I flertalet fall torde, med hänsyn till inskrifningsområdenas och de hotade kustorternas läge i förhållande till hvarandra, icke något bruk behöfva göras af ifrågavarande tilläggsbestämmelse. Men sådana fall låta sig dock tänkas, då behof kan uppstå för en vidsträcktare användning af ifrågavarande landstormsmän, än hvad som i allmänhet kan betraktas såsom regel.

Redan uti den till 1891 års riksdag afgifna nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof anfördes under femte hufvudtiteln, punkt 14, att signalstationerna vid rikets kuster voro afsedda att betjenas af lots- och fyrpersonalen. För detta ändamål erfordras dock blott en mindre del af nämnda personal och hufvudsakligast de, som under vanliga förhållanden hafva sin tjenstgöring å eller i närheten af de platser, der signalstationerna skola upprättas.

Fullständiga planer för personalens uttagande och användning för detta ändamål äro utarbetade af chefen för flottans stab och lotsstyrelsen, men frågan om personalens tjenstskyldighet i berörda afseende har ännu icke blifvit slutligt ordnad.

Enligt nu gällande värnpligtslag inskrifves personalen vid lots- och fyrinrättningarna samt lifräddningsanstalterna i flottans beväring, men är frikallad från skyldighet att inställa sig till inskrifningsförrättning eller mönstring, äfvensom från vapenöfning under fredstid, och icke heller vid mobilisering skall densamma af kompaniområdesbefälet inkallas.

Enär det visat sig, att personalens vid lots- och fyrinrättningarna tjenstskyldighet vid kustsignalväsendet icke lämpligen kan ordnas genom tillämpning af de för värnpligtige i allmänhet gällande bestämmelser, hafva lotsstyrelsen och chefen för flottans stab uti skrifvelse till sjöförsvarsdepartementet den 7 maj 1897 afgifvit gemensamt yttrande och förslag rörande detta ärende, af hvilket framgår, att denna personals värnpligtsförhållanden och densammas tjenstskyldighet vid kustsignalväsendet stå i sådant inbördes sammanhang, att dessa båda frågor böra ordnas samtidigt.

Då lots- och fyrpersonals inskrifning såsom värnpligtige förorsakar ett ej oväsentligt redovisningsarbete, utan att något egentligt ändamål dermed vinnes, synes frågan erhålla sin enklaste och på samma gång ändamålsenligaste lösning genom att personalen i fråga om sina värnpligtsförhållanden likställas med fast anställda vid flottan med skyldighet att, i den ordning Konungen bestämmer, då rikets försvar sådant kräfver, tjenstgöra såsom icke stridande vid flottan, samt under fredstid undergå därför erforderlig utbildning. Hvad personalen vid lifräddningsanstalterna angår, är dess anställning vid lotsverket af mera tillfällig art, och har denna personal därför i nu ifrågakommande fall icke ansetts böra likställas med lots- och fyrinrättningarnas personal.

De föreslagna bestämmelserna afse sålunda icke någon förändring i lotsverkets organisation, utan blott ett fastslående af de grunder, som af vederbörande myndigheter föreslagits för lösning af kustsignalväsendets bemanningsfråga.

För att betrygga flottans hastiga mobilisering äro äfven andra ändringar i värnpligtslagen erforderliga.

Enligt nu gällande värnpligtslag äro de af flottans beväringmän, som äro inskrifna å sjömanshus, befriade från större delen af öfriga beväringmän under fredstid åliggande skyldigheter, såsom från inställelse till inskrifningsförrättning och mönstring samt anmälan om vistelse utom kompaniområdet, hvarjente, såsom redan framhållits, befrielse från vapenöfning under fredstid i vissa fall eger rum. I stället hafva sjömanshusdirektionerna blifvit ålagda, att till kompaniområdesbefälhafvarne insända vissa anmälningar och uppgifter rörande å sjömanshus inskrifna värnpligtige; men, då enligt för närvarande gällande bestämmelser de å sjömanshus inskrifna icke äro skyldiga att till sjömanshusen göra motsvarande anmälningar, har, såsom statistiken, särskildt i afseende på antalet från vapenöfningarna förfallolöst uteblifna samt utfallet af med anledning deraf gjorda bötespåföringar, nogsam utvisar, kontrollen öfver och redovis-

ningen af flottans å sjömanshus inskrifna värnpligtige lemnat mycket öfrigt att önska.

Då emellertid en väsentlig del af flottans behof af beväring vid mobilisering är afsedd att fyllas genom å sjömanshus inskrifna värnpligtige, är det af synnerlig vigt, att kontrollen öfver dessa ordnas på ett i möjligaste mån tillfredsställande sätt.

För detta ändamål är det nödvändigt, att de å sjömanshus inskrifna beväringmännen åläggas såväl mönstringsskyldighet som vissa anmälnings-skyldigheter till sjömanshusombudsmännen; men då föreskrifter om sjömanshusombudsmännens skyldigheter rörande anmälan i afseende på till sjöfart inmönstradt sjöfolk äro i särskild författning meddelade, hafva bestämmelserna i värnpligtslagen rörande mönstrings- och anmälnings-skyldigheterna för de å sjömanshus inskrifna beväringmännen ansetts kunna inskränkas till de tillfällen, då de icke äro till sjöfart inmönstrade.

Ut i en del andra länder, der institutioner i viss mån liknande sjömanshusen finnas, äro de angelägenheter, som äro förenade med inskrifningen och redovisningen af sjöfarande värnpligtige, skilda från inskrifningsväsendet i öfrigt och ordnade på sådant sätt, att särskilda myndigheter, motsvarande sjömanshusombudsmännen, närmast handhafva kontrollen och redovisningen af dessa värnpligtige samt i sin ordning lyda under af flottan beroende myndigheter.

En dylik anordning synes äfven för våra förhållanden vara ändamålsenlig. För inskrifning af de värnpligtige, som tillhöra sjömanshus, och för redovisning af flottans å sjömanshus inskrifna värnpligtige torde nemligen riket böra indelas i visst antal sjörullföringsområden, hvart och ett omfattande ett eller flera sjömanshus samt stående under en officer eller en f. d. officer af flottan såsom sjörullföringsområdesbefälhafvare, hvilken i sin ordning skulle lyda under stationsbefälhafvaren vid vederbörlig flottans station, hvarjemte sjömanshusombudsmännen, såsom redan nu är fallet, skulle vara skyldiga att medverka vid inskrifningen och redovisningen af de å sjömanshus inskrifna värnpligtige.

Då det är af vigt, att sjörullföringsområdesexpeditionen städse är förlagd till för hvarje område bestämd stad, och att expeditionen derstädes hålles öppen jemväl under de tider, då sjörullföringsområdesbefälhafvaren för förrättande af inskrifning eller annat tjensteuppdrag uppehåller sig å annan ort än den, der expeditionen är belägen, samt med hänsyn till det arbete, som en genomförd kontroll öfver de å sjömanshus inskrifna värnpligtige fordrar, torde för sjörullföringsområdesbefälhafvaren i likhet med för öfriga rullföringsområdesbefälhafvare erfordras ett biträde. Ersättning till sjörullföringsområdesbefälhafvare jemte biträde synes mig lämpligen

böra utgå efter samma grunder, som af chefen för landtförsvarsdepartementet i motsvarande fall blifvit angifna, hvartill skulle komma utgifterna för expeditionslokaler samt inskrifnings- och mönstringskostnader. Under förutsättning, att antalet sjöruddföringsområdesbefälhafvare bestämmes till sex, hafva kostnaderna för inskrifning och redovisning af å sjömanshus inskrifna värnpligtige beräknats till 25,140 kronor.

Förutom de fördelar, som genom inrättande af detta särskilda inskrifningsväsende för flottan skulle stå att vinna i afseende å kontrollen öfver de å sjömanshus inskrifna värnpligtige och såsom följd deraf äfven för deras hastigare och säkrare inkallelse vid mobilisering, åvägbringas härigenom äfven en förenkling uti de göromål, som eljest skulle tillkomma härens rullföringsområdesbefälhafvare. Genom att dessa befrias från det för dem i viss mån främmande arbetet med redovisningen af flottans å sjömanshus inskrifna värnpligtige och deras inkallelse vid mobilisering, torde hvarje af härens inskrifningsområden kunna delas i blott 3 rullföringsområden.

Såsom ersättning till sjömanshusen för deras bestyr med värnpligtiges inskrifning och redovisning samt med utarbetande af sjöfartsstatistiska uppgifter har Riksdagen för hvart och ett af åren 1900 och 1901 på extra stat under sjunde hufvudtiteln såsom bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader beviljat ett anslag af 30,000 kronor och förutsattes, att detta anslag äfven framdeles kommer att utgå från samma hufvudtitel.

Enligt hvad chefen för flottans stab uti infordradt utlåtande öfver betänkande och förslag af den af Kongl. Maj:t den 14 oktober 1898 tillsatta komité för verkställande af utredning beträffande vissa spörsmål inom värnpligtstagstiftningen anført, har den i nu gällande värnpligtstag föreskrifna straffpåföljden af böter för förfallolöst uteblifvande från tjänstgöring under fredstid ej visat sig tillräckligt verksam, särskildt hvad beträffar flottans å sjömanshus inskrifna värnpligtige, af hvilka af de under åren 1895—1899 inskrifna i medeltal blott 44.6 procent i laga ordning inställt sig till vapenöfning.

Af de å sjömanshus inskrifna, som årligen inställa sig till vapenöfning, hafva åter omkring 25 procent förut utan laga förfall uteblifvit från tjänstgöring, och erfarenheten utvisar, att blott en ytterst ringa del af ifrågavarande uteblifna värnpligtige anträffas under tiden mellan de årliga vapenöfningarna, hvadan regeln är, att de af flottans å sjömanshus inskrifna bevaringsmän, som förfallolöst uteblifvit från vapenöfning, då de omsider inställa sig till tjänstgöring, ännu icke undergått dem för uteblifvandet ålagdt straff.

Hade den straffart, som af komitén föreslagits såsom första bestraffning för uteblifvande från tjänstgöring under fredstid, 6 eller 10 dagars vaktarrest, tillämpats under åren 1896—1899, skulle i medeltal årligen minst 135 beväringmän vid Karlskrona station och 70 vid Stockholms station efter inryckningen aftjenat nyss angifna disciplinstraff.

Afven om genom de föreslagna bestämmelserna rörande skärpt kontroll öfver de å sjömanshus inskrifna värnpligtige en bättring härutinnan småningom komme att inträda, har chefen för flottans stab ansett, att med hänsyn till nu anförda förhållanden bör i sammanhang med genomförandet af den föreslagna ändringen af § 31 värnpligtslagen, enligt hvilken värnpliktig, som tillhör beväringen, för förfallolöst uteblifvande från tjänstgöring under fredstid skulle vara underkastad i krigslag gifna bestämmelser, vidtagas sådan ändring af strafflagen för krigsmagten, att disciplinstraff, som ålägges flottans å sjömanshus inskrifven värnpliktig för förfallolöst uteblifvande från honom under fredstid åliggande tjänstgöring, må, enligt af Konungen utfärdade närmare föreskrifter, efter vederbörande befälhafvares bepröfvande, förvandlas till militär arbetskyldighet, dervid två dagars arbetskyldighet räknas lika med en dags vaktarrest och sex dagars arbetskyldighet lika med en dags sträng arrest, skolande sådant arbete utföras under tid, då den värnpligtige icke fullgör ofvannämnda tjänstgöring.

Genom embetsskrifvelse den 1 december 1900 har jag bringat, hvad af chefen för flottans stab i denna fråga anförts, till chefens för justitiedepartementet kännedom, till den åtgärd, hvartill han kunde finna anledning, och får jag i detta sammanhang erinra, att Kongl. Maj:t den 7 sistlidne december täckts anbefalla krigshofrätten att afgifva underdånigt utlåtande och förslag i fråga om de lagstiftningsåtgärder, som kunna anses påkallade, såväl i anledning af hvad chefen för flottans stab sålunda anförts, som af en af kommerskollegium, med anledning af den föreslagna lydelsen af § 31 värnpligtslagen, gjord framställning, för hvilken jag i det följande kommer att redogöra. Dessa frågor torde framdeles komma att särskildt underställas Kongl. Maj:ts pröfning.

Beträffande det af chefen för flottans stab afgifna förslaget till ny värnpligtslag har lotsstyrelsen uti sitt den 23 november 1900 afgifna underdåniga utlåtande för sitt vidkommande tillstyrkt bifall till detsamma.

Uti sitt genom underdånig skrifvelse den 22 samma månad öfver nämnda förslag afgifna utlåtande anförde kommerskollegium, hvad först anginge sjömanshusens befattning med de värnpligtige, att enligt förslaget och, derest detsamma blefve till lag upphöjdt, den förnyade förordning

angående värnpligtiges inskrifning och redovisning, som deraf blefve en följd, skulle otvifvelaktigt än större anspråk ställas på sjömanshusens och särskildt sjömanshusombudsmännens verksamhet, än hvad enligt nu i ämnet gällande författningar vore fallet, men att häremot emellertid ej vore något att erinra under förutsättning dock, att sjömanshusen, såsom för åren 1900 och 1901 beviljats, erhöles till sina förvaltningskostnader skäligt bidrag af statsmedel, så att dessa kostnader, i hvad de motsvarade bestyret med de värnpligtige, ej inkräktade på sjömanshusens förmåga att fylla sitt ändamål såsom understödsinrättningar.

Vidare anförde embetsverket, att äfven i afseende å det värnpligtiga vid sjömanshus inskrifna sjöfolket uppställes i lagförslaget i vissa fall afsevärdt större fordringar än de nuvarande, dervid kollegium beträffande dessa fordringar hufvudsakligen ansåge sig böra tillse, huruvida de vore af beskaffenhet att för sjöfolket, med särskild hänsyn till dess yrkesutöfning, kunna verka betungande.

Beträffande lagförslagets särskilda delar anförde kollegium följande:

Då enligt gällande sjömanshusreglemente sjöman kunde vara inskrifven vid annat sjömanshus än det, inom hvars distrikt han hade sitt hemvist och vore kyrkobokförd, kunde inträffa, att hans hemvist vore beläget inom annan del af riket än den, der det sjömanshus funnes, hvarest mannen vore inskrifven och alltså borde för inskrifning såsom vänpligtig inställa sig. Med stöd af § 14 mom. 2 skulle han i så fall vara berättigad till godtgörelse för fram- och återresa mellan hemvistet och förrättningsstället. Då emellertid lämpligt vore, att sjöman vore inskrifven vid det sjömanshus, inom hvars distrikt han hade sitt hemvist, samt han vore oförhindrad att, äfven om han blifvit vid annat sjömanshus inskrifven, låta sig i stället inskrifvas vid det sjömanshus, till hvars distrikt hemvistet hörde, syntes det ej vara erforderligt, att sådan sjöman bereddades den här ifrågavarande förmånen, hvilken kunde af honom missbrukas. Med afseende härå ansåge sig kollegium böra ifrågasätta, att i sista punkten näst efter orden: »sådan godtgörelse tillkommer dock icke» insköttes orden »sjöman, som är inskrifven vid annat sjömanshus än det, inom hvars distrikt han är kyrkobokförd, ej heller».

Den olägenhet, som kommerskollegium ansett utan ett sådant tillägg vidlåda förslaget, synes mig lämpligast kunna förekommas på det sätt, att föreskrift utfärdas, att den, som inskrifves å sjömanshus, skall inskrifvas å det sjömanshus, inom hvars distrikt han är kyrkobokförd, men då denna föreskrift icke är af den natur, att den bör intagas i värnpligtslagen, anser jag § 14 mom. 2 böra erhålla den af stabscheferna föreslagna lydelsen.

Vidare anför kommerskollegium, att enligt § 25 mom. 1 af ifrågasvarande förslag till värnpligtslag skulle af å sjömanshus inskrifne värnpligtige sjömän, som ej vore att hänföra till maskinister eller eldare, allenast de, som i 12 månader eller derutöfver varit inmönstrade till sjöfart, inskrifvas i flottan, under det att enligt mom. 2 samma § öfriga å sjömanshus inskrifne värnpligtige sjömän skulle inskrifvas i hären. Att med inmönstrade till sjöfart här afsåges de, om hvilkas sjötjenstgöring vederbörande sjömanshusombudsman borde ega kännedom och hvilka alltså enligt de vid sjömanshuset befintliga anteckningar — d. v. s. der förda register å sjöfolk — varit inmönstrade, framginge af jemförelse med § 15 mom. 2 och § 33 mom. 3. Här af följde då, att endast den sjötjenst, som efter inmönstring gjorts å svenskt fartyg eller från hvilken efter inmönstring å utländskt fartyg afmönstring här i riket egt rum, kunde räknas till godo för behörighet till inskrifning i flottan. En del svenska sjömän plägade emellertid vid unga år tjenstgöra å främmande fartyg i fart på utländska hamnar, och dessa, hvilka i allmänhet förvärfvat större sjöbefarenhet än de af deras jemnåriga, som ej gått i utländsk sjötjenst, skulle då, om de ej enligt anteckning vid vederbörande sjömanshus varit inmönstrade minst 12 månader, varda inskrifna i hären, så fram t de ej möjligen blefve inskrifna i flottan jemlikt § 25 mom. 1 b).

Att yrkessjöfolk i egentlig mening skulle komma att tillhöra härens beväring och ej flottans, torde dock ej kunna vara ur värnpligtssynpunkt ändamålsenligt och skulle för dessa sjömän vålla afsevärda olägenheter. Sålunda skulle de, i stället för att få fullgöra dem åliggande tjenstgöring enligt §§ 27 och 52 i en följd, nödgas fullgöra den i flera repriser, hvilket kunde för utöfningen af deras yrke verka mycket hinderligt. Detsamma skulle äfven gälla dem, som till äfventyrs komme att enligt § 25 mom. 1 b) inskrifvas i flottan, då neuligen enligt § 27 mom. 1 c) tjenstgöring i en följd skulle fullgöras endast af de i § 25 mom. 1 a) nämnda värnpligtige. Enahanda kunde ock förhållandet blifva med en del verkliga yrkessjömän, som tjenstgjort hufvudsakligen i inrikes sjöfart utan mönstring. I all synnerhet skulle dessa olägenheter drabba dem, som under tiden närmast efter värnpligtslagens trädande i kraft inträdde i värnpligtsåldern och alltså ej hunne på förhand bereda sig på att genom tjenstgöring till sjös efter inmönstring under erforderlig tid förvärfva kompetens till inskrifning i flottan; men äfven framdeles torde motsvarande olägenheter i många fall komma att uppstå. Till undvikande här af och till befordrande af att verkliga yrkessjömän kunde, oafsedt att de ej vid inskrifningen varit minst 12 månader inmönstrade till sjöfart, likväl varda, enligt särskilda af Kongl. Maj:tt meddelade föreskrifter, i afseende å värnpligtens

fullgörande likställda med annat sjöfolk i egentlig mening, vore enligt kollegii åsigt synnerligen önskligt, att i § 25 mom. 1 a) näst efter orden »varit inmönstrade till sjöfart» tillades orden »eller hvilka eljest, enligt hvad Konungen bestämmer, skola i flottan inskrifvas».

I afseende å i § 27 mom. 1 a) och b) förekommande bestämmelser, i hvad de kunde beröra yrkessjöfolk, återopade kollegium hvad ofvan vid § 25 anförts.

Då å ena sidan den af stabschefen för § 25 mom. 1 a) föreslagna lydelsen just afser att begränsa antalet å sjömanshus inskrifna, som tilldelas flottan, och att förekomma att inskrifning å sjömanshus missbrukades, i afsigt att i en följd få fullgöra vapenöfning vid flottan, synes mig det af kommerskollegium ifrågasatta tillägget till § 25 mom. 1 a) ej fullt lämpligt, men då det å andra sidan torde vara fördelaktigt, om Konungen, derest mindre antal, än som beräknats, skulle komma att på grund af föreskriften i § 25 mom. 1 a) inskrifvas i flottan, egde bestämma, att visst antal å sjömanshus inskrifna värnpligtige, hvilka jemlikt föreskriften i § 25 mom. 1 b) kunna inskrifvas i flottan, skola fullgöra sin vapenöfning i en följd samtidigt med de enligt § 25 mom. 1 a) inskrifne, synes mig, helst derigenom jemväl det af kommerskollegium framställda önskningsmålet i hufvudsak skulle vinnas, böra i § 27 mom. 1 c) samt § 52 mom. 2 d) efter orden »af de i § 25 mom. 1 a) nämnda värnpligtige» inskjutas orden »äfvensom af andra å sjömanshus inskrifne värnpligtige till det antal Konungen bestämmer».

Kollegium anför derefter, att i § 31 af lagförslaget hade, med afseende — såsom af hvad chefen för flottans stab anført syntes framgå — derå, att i nu gällande värnpligtslag för uteblifvande från tjänstgöring under fredstid stadgade straffpåföljd af böter visat sig ej vara tillräckligt verksam, föreslagits, att värnpliktig, som tillhörde beväringen, skulle ifråga om åtlydnad af order eller annat påbud, hvarigenom han inkallades till tjänstgöring, vara underkastad i krigslag gifna bestämmelser, icke blott om — såsom nu vore föreskrifvet — inkallandet skedde vid utbrott af eller fara för krig, utan äfven om det skedde under fredstid.

Enligt gällande strafflag för krigsmagten den 7 oktober 1881 (§§ 62 och 68) skulle till manskapet hörande krigsman, som särskildt blifvit till tjänstgöring inkallad, men, om ock utan afsigt att undandraga sig krigstjensten, underlåtit att sig inställa, utan att därför ega laga förfall, varda, när undanhållandet räckte öfver åtta dagar, bestraffad såsom rymmare med lägst disciplinstraff af sträng arrest, och enligt nädiga förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 juni 1868 (§ 60) skulle

ertappad rymmare, som till manskapet hörde, i häkte tagas. Här af syntes följa att, då, hvad sjöman anginge, enligt det förevarande förslaget till värnpligtslag frånvaro å utrikes sjöresa gälde såsom laga förfall för inställelse till tjänstgöring endast i fråga om åtlydnad af order eller annat påbud, hvarigenom han under krig eller vid utbrott af eller fara för krig inkallades till tjänstgöring, till tjänstgöring under fredstid inkallad sjöman, som till följd af hinder af utrikes sjöresa instälde sig mer än åtta dagar för sent, skulle såsom rymmare i häkte tagas och, der ej orsaken till den försenade inställelsen pröfvades böra såsom laga förfall gälla, straffas med lägst sträng arrest. Det kunde visserligen sägas, att under fredstid kunde på förhand beräknas, när inkallelsen vore att vänta, och att sjömannen borde kunna ställa sig så, att hinder af sjöresa ej uppstode; men, såvida ej sjömannen under längre tid före den väntade inkallelsen afhölle sig från att taga anställning i utrikes sjöfart, kunde, äfven med iakttagande af all på honom ankommande omtanke, lätt inträffa, att inställelse i rätt tid varder för honom omöjlig. Sådant kunde t. ex. ske till följd af förändrad destination af det fartyg, hvarå han vore förhyrd, eller sjöolycka eller andra inträffande händelser och omständigheter, som ej kunnat af honom förutses. Att i ty fall sjöman, som utan egen skuld för sent instälde sig till tjänstgöring, ovilkorligen skulle häktas såsom rymmare och i häkte hållas, till dess af honom åberopade förfall hunne prövas, syntes kollegium, då i betraktande toges de förhållanden, som vore förbundna med utöfningen af sjömansyrket, innebära en obillighet eller åtminstone öfverdrifven stränghet mot här ifrågasättande yrkesklass. Kollegium hade ansett sig böra fästa uppmärksamheten här på med ifrågasättande, huruvida ej förslaget till lydelse af § 31 värnpligtslagen borde, derest det antoges, betinga ändring af berörda förordning den 11 juni 1868.

I afseende på hvad kommerskollegium i fråga om § 31 anfört, torde böra erinras, att enligt den föreslagna lydelsen af § 43 mom. 1 vederbörande ega att, då andra än i sagda moment särskildt nämnda förfall förebäras, pröfva, huruvida de äro af den vigt, att de må gälla såsom laga förfall, och att denna föreskrift bland annat afser sådana af kommerskollegium anförda tillfällen, då sjöman utan eget förvållande kan blifva hindrad att i tid inställa sig till tjänstgöring.

I hvarje fall lærer värnpligtig, som mer än åtta dagar uteblifvit från tjänstgöring, derest han anträffas, icke kunna anses ertappad såsom rymmare och såsom sådan, på grund af den af kollegium anförda föreskriften i § 60 nådiga förordningen den 11 juni 1868, blifva häktad, förr än den myndighet, som eger att verkställa häktningen, gjort sig förvissad derom,

att misstanken, att den värnpligtige utan laga förfall uteblifvit, är på sannolika skäl grundad.

Såsom jag förut anfört, har emellertid Kongl. Maj:t den 7 sistlidne december anbefalt krigshofrätten att afgifva utlåtande och förslag beträffande denna af kommerskollegium med anledning af den föreslagna lydelsen af § 31 gjorda framställning. Med afsende på hvad kollegium anfört rörande §§ 62 och 68 i strafflagen för krigsmagten tillåter jag mig hänvisa till hvad chefen för landtförsvarsdepartementet i fråga om dessa paragrafer nyss uttalat.

I afseende på lagförslagets § 33 mom. 2 a) och mom. 3 anför kommerskollegium, att afsigten med de i dessa moment föreslagna stadganden derom, att vederbörande rullföringsområdesbefälhafvare och sjömanshusombudsmän skulle hållas underrättade om de till beväringen hörande värnpligtiges adresser, uppenbarligen vore att i möjligaste måtto underlätta dessa värnpligtiges inkallande till tjänstgöring vid mobilisering; och det torde vara med afseende derå, att, beträffande sjöman, som vore inmönstrad till sjöfart, upplysning borde kunna vinnas från vederbörande mönstringsförrättare, som allenast icke inmönstrad sjömans adress behöfde uppgifvas. För sjömän, som icke vore inmönstrade till sjöfart och hvilka befunne sig i hemlandet, torde den ifrågavarande anmälningsskyldigheten icke möta några afsevärda svårigheter, men för dem, som, utan att vara af svensk mönstringsmyndighet inmönstrade, tjänstgjorde på främmande fartyg, torde det varda i många fall omöjligt att fullgöra berörda anmälningsskyldighet; och äfven om sådant verkligen skedde, syntes i de flesta fall ändamålet dermed icke kunnat vinnas, då för en sådan sjöman, innan adressanmäningen till vederbörande framkommit, uppehållsorten i allmänhet redan torde hafva förändrats. Detsamma gälde äfven sjömän, som efter vederbörlig afmönstring från svenskt fartyg i utlandet, uppehölle sig der i afbidan å erhållande af ny hyra. Det borde emellertid förutsättas, att här ifrågavarande stadganden hörde till dem, om vilkas tillämpning närmare föreskrifter skulle kunna af Konungen meddelas, och kollegium kunde under sådan förutsättning lemna dem utan vidare erinran; emellertid ansåge kollegium sig äfven i detta sammanhang böra framhålla önskvärdheten af att yrkessjömän blefve hänförda till flottans beväring och alltså finge i afseende å anmälningsskyldigheten att skaffa med sjömanshusombudsmännen och ej med rullföringsområdesbefälhafvarne. Slutligen anförde kommerskollegium, att äfven för tillämpningen af i § 45 mom. 1 sista stycket föreslagna stadgande torde, i öfverensstämmelse med hvad vid § 33 anfördes, böra förutsättas meddelandet af närmare föreskrifter.

Enär, såsom kommerskollegium förutsatt, närmare föreskrifter angående tillämpningen af ofvannämnda §§ 33 och 45 i förslaget till värnpligtslag, torde böra af Konungen utfärdas, synes mig, hvad kollegium rörande ifrågavarande paragrafer anfört, icke föranleda någon ändring i stabschefernas förslag.

Beträffande den af stabscheferna föreslagna lydelsen af § 18 mom. 2 synes mig den förändring böra vidtagas, att regementsofficer bör tjenstgöra såsom ordförande i inskrifningsnämnd för sjörullföringsområde, så att denna nämnd erhåller mot inskrifningsnämnd för annat rullföringsområde svarande sammansättning. Detta moment skulle då erhålla följande lydelse: »För sjömanshus skall finnas en inskrifningsnämnd, bestående af en regementsofficer såsom ordförande och fyra ledamöter, nemligen en af Konungens Befallningshafvande i det län, inom hvilket sjörullföringsområdesbefälhafvarens expedition är belägen, dertill förordnad lagfaren man afvensom nämnde befälhafvare och två inom staden, der sjömanshuset är beläget, bosatta, icke militära personer, hvilka jemte ett lika antal suppleanter väljas på sätt i mom. 1 är för hvarje fall stadgadt.»

I följd häraf bör § 18 mom. 3 första stycket efter orden »gälle ordförandens eller, vid förfall» erhålla följande lydelse »för denne, områdesbefälhafvarens mening».

I den föreslagna lydelsen af § 40 mom. 2 synes mig den redaktionsändringen böra göras, att orden »eller i fall» utbytas mot orden »afvensom i det fall».

Mot det af chefen för generalstaben och chefen för flottans stab afgifna förslag till ny värnpligtslag med deri af chefen för landtförvarsdepartementet föreslagna ändringar har jag i öfrigt intet att erinra.

Sedan chefen för sjöförvarsdepartementet slutat sitt anförande, yttrade chefen för landtförvarsdepartementet statsrådet Crusebjörn, att han för sin del icke hade något att erinra mot de af chefen för sjöförvarsdepartementet framställda förslag till ändringar uti det föreliggande förslaget till ny värnpligtslag, hvarefter han tillade:

»Innan jag gör hemställan om framläggande för Riksdagen af förslag till ny värnpligtslag, anhåller jag att, paragraf för paragraf, få genomgå förslaget för att dervid angifva de ändringar, som nu gällande värnpligtslag skulle genom förslagets antagande komma att undergå.

Art. I. Allmänna bestämmelser.

§ 1. Oförändrad.

§§ 2 och 3. Dessa båda §§ hafva ansetts böra byta plats, alldestund det torde vara ändamålsenligt, att den §, som handlar om värnpligtens fullgörande, föregår den §, som handlar om frikallelse från värnpligtens fullgörande. I § 2 (förutvarande § 3), andra stycket, har ordet »uppkallade» ersatts af ordet »inkallade».

§ 4. Den nuvarande § 4, som föreskrifver, att beväringen tillhör hären eller flottan, landstormen endast hären, bör utgå, enär landstormsmän, som erhållit sin utbildning vid flottan, kunna behöfva tagas i anspråk för det lokala kustförsvar (sjöbefästningar o. d.), som lyder eller kommer att lyda under flottan. I stället har den §, som handlar om värnskatten, inskjutits, och torde densamma lämpligen erhålla plats efter den §, som bestämmer, hvilka värnpligtige äro frikallade från värnpligtens fullgörande.

§ 5. I mom. 2, första stycket, hafva orden »Tjenstetiden enligt § 3, mom. 1» utbytts mot »Tjenstetiden i beväringen». Mom. 2, tredje stycket, torde, i betraktande af den utsträckta öfningstiden och af den omständigheten, att den första tjänstgöringen (rekrytskolan) i allmänhet tager sin början det ena året på hösten för att afslutas under det derpå följande, böra erhålla en ändrad lydelse, och synes det dervid vara ändamålsenligt att öfverlåta åt Konungen att bestämma, huru förhållas skall, då värnpliktig uteblifvit från endast en del af tjänstgöringen.

§ 6. I första stycket har ordet »tjänst» utbytts mot »tjänstgöring»

§§ 7—10. §§ 7 och 9 hafva undergått mindre redaktionsändringar

Art. II. Om de värnpligtiges inskrifning och redovisning.

Ofvanstående rubrik har erhållit en ändrad lydelse. Denna underafdelning af lagen handlar visserligen hufvudsakligast om de värnpligtiges inskrifning, men den berör äfven deras redovisning.

§ 11. Denna § har undergått den ändring som betingas deraf, att inskrifningsområde skall indelas i rullföringsområden, samt särskilda sjö-rullföringsområden bildas.

§ 12. *Mom. 1* har egentligen endast undergått redaktionsändring och bragts i öfverensstämmelse med förhållandena, sådana dessa utvecklats sig. Dock har det ansetts lämpligt, att då pastorerna till mantalsskrifningsförrättarne återsända de öfver de inskrifningsskyldiga värnpligtige upprättade listorna, dessa senare, för undvikande af onödig omgång, böra vara åtföljda af de värnpligtiges prestbetyg.

Föreskrifterna i hittillsvarande *mom. 2—4* motsvaras af de föreslagna *mom. 2* och *4*, hvarvid, bland annat, de skyldigheter, som åligga direktion för sjömanshus, öfverflyttas till sjömanshusombudsman.

I *mom. 3* (företvarande *mom. 5*) är ordet »husförhörslängderna» ersatt af ordet »församlingsböckerna».

§ 13. Den ändrade lydelsen af *mom. 1* beror af de ändrade föreskrifterna angående indelning i värnpligtsområden.

§ 14. I fråga om lydelsen af *mom. 1*, hvilket motsvarar det första stycket uti nuvarande § 14, är att märka, att, då, enligt den föreslagna lydelsen af § 25, icke alla å sjömanshus inskrifna värnpligtige skola inskrifvas vid flottan, måste vid inskrifningsförrättning prövas, hvilka af dessa värnpligtige skola tilldelas flottan eller truppslag af hären. Förden skull vore det ur militär synpunkt önskvärdt, att samtliga å sjömanshus inskrifna värnpligtige skulle personligen inställa sig vid inskrifningen. Men med hänsyn till de svårigheter, som en sådan skyldighet skulle vålla dem, som äro inmönstrade till sjöfart, har ifrågavarande skyldighet ansetts böra utsträckas endast till de å sjömanshus inskrifna värnpligtige, hvilka icke äro inmönstrade till sjöfart. Beträffande dem, som äro inmönstrade till sjöfart, skulle sjömanshusombudsmännen fortfarande vara förpligtade att aflemna för deras inskrifning erforderliga uppgifter.

Anledningen till att personalen vid lots- och fyrinrättningarna icke vidare omnämnes uti *mom. 1* framgår af hvad chefen för sjöförsvarsdepartementet anfört rörande denna personal (jfr § 48).

Mom. 1 är i öfrigt affattadt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med motsvarande stycke uti värnpligtskomiténs förslag.

Det andra stycket uti nuvarande § 14 har ansetts böra utgå, sedan uti § 12 föreskrifvits, att listorna öfver de inskrifningsskyldiga värnpligtige skola, vid återsändandet till mantalsskrifningsförrättarne, vara åtföljda af de värnpligtiges prestbetyg.

Föreskriften, att värnpliktig i visst fall eger åtnjuta ersättning för inställelse vid inskrifningsförrättning, torde böra inflyta uti värnpligtslagen, då värnpligtigs öfriga förmåner äro upptagna i densamma (jfr § 35). I sådant syfte har det nya *mom. 2* blifvit affattadt.

Mom. 3 är lika lydande med tredje stycket uti nuvarande § 14, med

tillägg af bestämmelsen i nuvarande § 19 mom. 1 e), att med inskrifningsbok skall följa utdrag af värnpligtslagen samt af andra lagar och stadganden rörande krigsmagten.

§ 15. Det torde vara ändamålsenligt, att denna § i mom. 1 först föreskrifver, hvarest inställelse till inskrifningsförrättning i regeln skall ega rum, innan den behandlar undantaget. Slutorden i nu gällande § »så vidt han icke till annat område i laga ordning öfverflyttar» synas vara öfverflödiga, hvarjemte uttrycket »är kyrkobokförd» torde hafva företräde framför uttrycket »är mantalsskrifven», enär de värnpligtiges inskrifning och redovisning ske efter deras kyrkobokföringsort och icke efter mantalskrifningsorten.

Det nya mom. 2 handlar om å sjömanshus inskrifna värnpligtiges inskrifning.

Art. III. Om uppskof med inskrifning eller tjenstgöring, så ock om frikallelse efter inskrifning.

I öfvanstående rubrik har ordet »och» ansetts böra ersättas af »eller», hvarjemte rubriken erhållit ett fullständigande tillägg, utvisande att Art. III äfven handlar om frikallelse efter inskrifning.

§ 16. Till denna § har fogats ett nytt mom., mom. 4, för att fullständiga lagstiftningen i detta ämne, nemligen angående det fall då inskrifven värnpliktig blifver oförmögen till tjenst vid rikets försvar.

§ 17. Denna § är affattad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med värnpliktskomiténs förslag, hvars mom. 2 och 3 ansetts kunna lämpligen sammanföras till ett mom., mom. 2.

Art. IV. Om inskrifningsnämnd och inskrifningsrevisiou.

§ 18. Ändringen uti mom. 1, första stycket, motsvarande första stycket i nuvarande § 18, beror af den föreslagna värnpliktsområdesindelningen. Samma mom. har, för tillgodoseendet af flottans intressen, ansetts böra erhålla ett tillägg af innehåll, att officer af flottan må närvara vid sammanträde af inskrifningsnämnd för rullföringsområde, ur hvilket ett större antal värnpligtige inskrifves i flottan.

Mom. 2 gäller inskrifningsnämnd för sjömanshus.

Mom. 3 motsvarande andra stycket i nuvarande § 18, har ansetts böra undergå den ändring, att inskrifningsnämnd skulle, utan ordföranden, vara beslutsmässig. Inskrifningsnämndens göromål böra nemligen kunna fortgå, om ordföranden skulle insjukna eller eljest icke förätta sin tjänst, äfven under den tid, som skulle förflyta, intill dess ny ordförande hinner förordnas.

§ 19. Till grund för denna §:s *mom. 1 och 3* ligger värnpligtskomiténs förslag, från hvilket de dock afvika i tvenne fall.

Enligt *mom. 1 c)* eger inskrifningsnämnd »besluta» om frikallelse af vid inskrifningsförrättning frånvarande värnpliktig, under det att den enligt värnpligtskomiténs förslag skulle »derom yttra sig till ledning vid frågans afgörande utaf den i § 21 omnämnda inskrifningsrevision». Dels synes nemligen inskrifningsnämnden kunna, genom kronobetjeningen och de valda ledamöterna, lättare än inskrifningsrevisionen skaffa sig noggranna och fullständiga upplysningar om den värnpligtiges tjänstbarhet, dels synes det mindre ändamålsenligt att, i likhet med hvad komitén föreslagit, ombilda inskrifningsrevisionen till en omedelbart beslutande myndighet med delvis samma åligganden som den myndighet (nämnden), hvars åtgärder den är satt att granska. Inskrifningsrevisionen bör tydligen, såsom också benämningen angifver, hafva till uppgift att granska inskrifningsnämnds beslut samt afgöra deröfver afgifna besvär. Genom att göra inskrifningsrevisionen till i första hand beslutande skulle också hvarje möjlighet upphävas för den värnpligtige att anföra klagan öfver det ursprungliga beslutet äfvensom att i sammanhang härmed förete nya upplysningar.

Sista stycket uti *mom. 1* har ansetts böra erhålla det fullständiggande tillägget, att afvikande meningar (yrkanden af den officer af flottan, hvilken är närvarande vid inskrifningsnämnds sammanträde) skola antecknas till det protokoll, som föres öfver nämndens beslut.

I *mom. 3* är, i jemförelse med värnpligtskomiténs i denna del afgifna förslag, vidtagen den ändring, att inskrifning genom inskrifningsområdes- (sjörullföringsområdes-) befälhafvaren må kunna ske äfven beträffande den, som endast en gång uteblifvit från inskrifningsförrättning, samt att denna bestämmelse salunda är tillämplig på alla från sådan förrättning uteblifna.

Enligt nu gällande värnpligtslag kan värnpliktig, som med eller utan laga förfall uteblifvit från inskrifningsförrättning, icke blifva inskrifven förr än vid följande års inskrifningsförrättning. Enligt den föreslagna lydelsen af *mom. 3* skulle inskrifning af sådan värnpliktig kunna, mellan de arliga inskrifningsförrättningarna, verkställas af inskrifningsområdesbefäl-

hafvare eller, beträffande å sjömanshus inskrifna värnpligtige, af sjöfullföringsområdesbefälhafvare. Denna föreskrift, i förening med den uti § 42 föreslagna bestämmelsen om värnpligtigs hemtning till inskrifnings undergående, torde särskildt vara egnad att förebygga upprepanndet af förseelse i fråga om inställelse till inskrifning.

Slutligen har ett nytt mom. 2 angående inskrifningsnämnd för sjömanshus tillkommit.

§ 20. Denna § är affattad med ledning af värnpligtskommitténs förslag, men har rätten att anföra besvär öfver inskrifningsnämnds beslut inskränkt till värnpliktig, som beslutet rör. Då enligt den föreslagna lydelsen af sista stycket i § 19 mom. 1, afvikande mening (yrkande) skall tagas till protokoll, kommer nemligen denna (detta) att behörigen prövas af inskrifningsrevisionen, oaktadt särskildt besvär icke är afgifvet.

§ 21. Uti första stycket äro orden »För hvarje inskrifningsområde» ersatta af »För inskrifningsområde», samt derefter äro tillagda orden »jemte inom detsamma belägna sjömanshus». Inskrifningsrevisionen torde nemligen kunna vara gemensam för såväl inskrifningsområdet som inom detsamma belägna sjömanshus, hvarigenom, såsom för närvarande är fallet, frågor rörande samtliga å hvarje särskildt sjömanshus inskrifna värnpligtige — både de, som tilldelas flottan, och de, som inskrivas vid hären — komma att prövas af en och samma myndighet.

I fråga om inskrifningsrevisions beslutsmessighet har genom det nya mom. 2 införts den ändring, som betingas af den föreslagna lydelsen af § 18 mom. 3.

§ 22. Denna § är affattad i öfverensstämmelse med värnpligtskommitténs förslag, med undantag deraf att underafdelningen *b*) ändrats till öfverensstämmelse med § 19 mom. 1 *c*) uti nu föreliggande förslag samt att, i enlighet med hvad ofvan under § 19 anförts, föreskriften i underafdelningen *d*) uti värnpligtskommitténs förslag om inskrifning inför inskrifningsrevisionen af hemtad värnpliktig uteslutits, hvarjemte det förtydligande tillägg gjorts, att företräde i fråga om uttagande till de särskilda trupperna af hären eller till viss tjänst vid flottan för den, hvilken der-till frivilligt anmält sig, gäller endast »vid lika lämplighet».

§ 23. Oförändrad.

Art. V. Om de värnpligtiges tjänstgöringsskyldighet i beväringen.

Då denna underafdelning af värnpligtslagen handlar om de värnpligtiges *tjänstgöring*, har i rubriken ordet »tjänstskyldighet» ersatts af »tjänstgöringsskyldighet».

§ 24. Denna § har undergått endast en mindre, förtydligande redaktionsändring.

§ 25. I fråga om den ändrade lydelsen af denna § hänvisas till hvad chefen för sjöförvarsdepartementet i denna del anfört.

Ett nytt mom., *mom. 3*, har för fullständighetens skull ansetts böra tillfogas denna §.

§ 26. Denna § har undergått endast en mindre redaktionsändring.

§ 27. *Mom. 1.* Detta mom. handlar om de värnpligtiges tjänstgöring i fredstid. Hvad tjänstgöringen vid *hären* angår, hänvisas till de allmänna grunder, som närmare utvecklats uti det statsrådsprotokoll, som är vidfogadt den nådiga propositionen angående ny härordning, och beträffande utbildningstiden för *flottans* värnpligtige till hvad chefen för sjöförvarsdepartementet nyss anfört samt till samma departementschefs anförande till statsrådsprotokollet öfver sjöförvarsärenden denna dag, hvilket är bilagdt statsverkspropositionen under femte hufvudtiteln.

Föreskriften uti sista stycket, att värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjänst eller egentlig sjukvårdstjänst, d. v. s. till sjukvaktare eller sjukvårdare, äfvensom till stationstjänst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan, är afsedd att på ändamålsenligaste sätt ordna utbildningen af dessa värnpligtige, för hvilka fullgörandet af repetitionsöfningar icke har någon särskild betydelse.

De uti nu gällande värnpligtslag, *mom. 2*, meddelade bestämmelserna angående värnpligtigs befrielse från öfning i fredstid skulle utgå, enär sådan befrielse icke vidare skulle ega rum.

Mom. 2. Detta mom., som är nytt, innehåller den föreskrift, att värnpliktig, som vid slutet af tjänstgöringstid är kommenderad till sjö-tjänst, är skyldig att tjänstgöra ombord, till dess fartyget efter återkomsten till flottans station blifvit afmönstradt, äfvensom bestämmelser rörande dagaflöningen under den öfverskjutande tiden. Denna föreskrift afser sådana fall, der på expedition varande fartyg, genom väderleks- eller andra oförutsedda förhållanden blifvit förhindradt att inom utgången af beväringens tjänstgöringstid återkomma till flottans station, och skulle således endast i undantagsfall komma att tillämpas.

Mom. 3. Detta mom. är affattadt med ledning af värnpligtskomiténs förslag, *mom. 2.*, dervid de föreslagna föreskrifterna undergått den jemkning, som betingas af utsträckningen af de värnpligtiges tjänstgöring i fredstid.

§ 28. Denna § är oförändrad, med undantag af att uti *mom. 1* efter ordet »kräfver» infogats mellanmeningen »så ock när det erfordras till afvärjande af uppror», samt att uti *mom. 2* ordet »äfven» framför »bevä-

ringens andra uppåd» uteslutits, och uttrycket »vid olika vapen» ändrats till »vid olika truppslag af hären, eller vid flottan».

§ 29. Denna § är affattad i det syfte, att man vid mobilisering må kunna anlita alla utvägar, då det gäller att till tjenstgöring inkalla vare sig beväringen eller landstormen.

Derjemte har tillkommit ett nytt mom., *mom. 2*, hvarigenom värnpliktig, som tillhör beväringens första uppåd och vistas utom riket, alägges skyldighet att vid utbrott af krig, oberoende af särskild inkallelse, anträda hemfärden, så snart ske kan.

§ 30. Denna § har ansetts böra delas på två stycken; det *första* angående *värnpligtigs* lydnadspligt, det *andra* innehållande en föreskrift för *befälet*.

§ 31. Skälen hvarför den värnpligtige äfven i fråga om inställelse till tjenstgöring bör lyda under krigslag, har jag framhållit uti mitt föregående anförande. Likaledes torde det vara med militärisk tukt och ordning öfverensstämmande, att den värnpligtige vid mönstringstillfälle lyder under samma lag. För fullständighetens skull har i denna §, äfvensom i §§ 35 och 36, uttrycket »under marsch» erhållit tillägget »eller annan färd».

§ 32. Rörande lydelsen af denna § hänvisas till mitt och chefens för sjöförvarsdepartementet förut hållna anföranden.

En ny föreskrift i denna § rörer å sjömanshus inskrifna värnpligtiges mönstringsskyldighet.

§ 33. *Mom. 1* har undergått den ändring, att för tillgodoseende af de kraf, som mobiliseringen framställer, Konungen skulle kunna uti de afseenden, hvarom detta mom. handlar, utfärda föreskrifter för särskilda fall.

Mom. 2 är affattadt med ledning af de militära reservanternas i värnpligtskomitén i denna del afgifna förslag, *mom. 2* och *4*, med den skilnad, att orden »två månader» utbyts mot »en månad». Derjemte har detta mom. utvidgats för att fullständiga föreskrifterna angående värnpligtigs anmälningsskyldighet.

Mom. 3. Hvad angår detta mom. — som förpligtar å sjömanshus inskrifven beväringssman, som icke är i tjenstgöring eller till sjöfart mönstrad, att hålla sjömanshusombudsmannen underrättad om sin adress —, torde uppmärksamheten böra fästas derpå, att den uti nuvarande § 33 *mom. 3* för flottans å sjömanshus inskrifna värnpligtige stadgade anmälan, vid flyttning från ett sjömanshus till ett annat eller vid afgang från sjömanshus, genom det nya momentets lydelse kommer att upphävas. Anledningen härtill är, att vid sådan flyttning eller afgang förfares på det

sätt, att vederbörande sjömanshusombudsman afförer eller införer den sjömanshusskrifne ur eller i sjömanshusets registerbok, hvarför verkställandet af ifrågavarande anmälan lämpligen torde böra åläggas sjömanshusombudsmännen genom särskildt utfärdade bestämmelser rörande deras åligganden ifråga om redovisningen af flottans å sjömanshus inskrifna värnpligtige.

§ 34. *Mom. 1* har undergått den ändring, som betingas af den utsträckta tjänstgöringstiden och dennas fördelning. Att värnpliktig, som på grund af fast anställning vid hären eller flottan anses hafva fullgjort den honom åliggande första tjänstgöring, bör deltaga i repetitionsöfning med vederbörlig åldersklass, är helt visst en erforderlig föreskrift såväl för uppträskande af hans färdigheter som ock för underlättandet af det fast anställda manskapets (underbefällets) rekapitulation.

Rörande det i *mom. 2* införda tillägg, att afven värnpliktig, som aflagt examen vid navigationsskola, skall tillhöra beväringens första uppbåd under hela sin tjänstetid i beväringen, hänvisas till chefens för sjöförsvarsdepartementet anförande.

Art. VI. Om de värnpligtiges underhåll och förmåner i beväringen.

§ 35. *Mom. 1.* Billigheten synes kräfva, att, i motsvarande fall som värnpliktig erhåller godtgörelse för inställelse vid inskrifning, ersättning tillgodokommer honom vid mönstringsförrättning, och har detta mom. i sådant syfte blifvit affattadt.

Art. VII. Om landstormen.

§§ 36 och 37. I fråga om lydelsen af dessa §§ hänvisas till hvad som i det föregående sagts angående landstormens användning vid krigstillfälle. Föreskriften om, när till landstormen hörande värnpliktig lyder under krigslag, har ansetts böra förtydligas.

§ 38. Några föreskrifter för landstormens organisation torde icke böra finnas uti värnpligtlagen, lika litet som denna lag innehåller bestämmelser angående organisationen af beväringens första och andra uppbåd.

§ 39. Denna § har undergått endast några smärre redaktionsändringar.

Art. VIII. Om påföljd för åsidosättande af denna lags föreskrifter, så ock om laga förfall.

§ 40. Denna § motsvaras i nu gällande värnpligtslag af § 41 mom. 1 och 2, och hänvisas beträffande densamma lydelse till mitt nyss hållna anförande.

§ 41. *Mom. 1* är lika med § 42, och *mom. 2* lika med § 40 i nu gällande värnpligtslag, med den ändring att bötesbeloppet för uteblifvande utan laga förfall från mönstring, eller för försummad anmälan, i öfverensstämmelse med hvad förut anförts, höjts till tio kronor.

§ 42. I denna §, som är ny, hafva på ett ställe sammanförts föreskrifterna angående de fall, då värnpliktig skall vara underkastad hemtningsäfventyr. Det torde kunna antagas, att dessa föreskrifter, derest de med kraft och följdriktighet komma att tillämpas, skola, i fråga om nedbringandet af antalet förseelser mot värnpligtslagen, visa gynsamma verkningar. Rörande affattandet af denna § i öfrigt hänvisas till mitt förut hållna anförande.

§ 43. *Mom. 1* har undergått en förtydligande redaktionsändring angående laga förfall.

Mom. 2 har erhållit det tillägg, att å sjömanshus inskrifven värnpliktig, som vid krigstillfälle inkallas till tjänstgöring, skall, så snart ske kan, anträda hemfärden, till förekommande af att sådan beväringssman, då han befinner sig i utländsk hamn, så belägen, att han utan svårighet eller tidsutdrägt kan anträda hemfärden, må kunna uteblifva och såsom skäl därför åberopa laga förfall.

§ 44. Denna § är lika med värnpligtskomiténs förslag med det tillägg, att sjukdom såsom laga förfall kan styrkas med intyg äfven af embets- (tjenste-) man i statens tjänst.

Art. IX. Om åtgärder med anledning af förseelser mot denna lag, så ock om användning af böter.

Rubriken är ändrad i öfverensstämmelse med värnpligtskomiténs förslag, med den skillnad att orden »atal och andra» uteslutits.

§ 45. Med anledning af de föreslagna straffbestämmelserna angående förseelser mot värnpligtslagen har § 45 i nu gällande värnpligtslag uteslutits och ersatts med § 46 af samma lag, hvilken § i behöriga delar blifvit omredigerad.

§ 46. Denna § motsvaras af §§ 47 och 48 i nu gällande värnpligtslag.

Art. X. Särskilda bestämmelser.

Denna *rubrik* har ansetts böra införas.

§ 47. Denna § motsvarar § 49 i nu gällande värnpligtslag.

§ 48. Denna § är ny och handlar om personalens vid lots- och fyrinrättningarna värnpligtsförhållanden, och hänvisas beträffande densamma till chefens för sjöförvarsdepartementet nyss hållna anförande.

§§ 49—51. Dessa §§ motsvaras i nu gällande värnpligtslag af §§ 54, 50 och 51, hvilken förstnämnda § ansetts böra hitflyttas från slutet af värnpligtslagen.

Öfvergångsstadganden.

Rubriken har undergått den ändring, att »Öfvergående stadganden» utbyttis mot »Öfvergångsstadganden».

§ 52. I fråga om lydelsen af denna § hänvisas till det statsrådsprotokoll, som är vidfogadt propositionen angående ny härordning, äfvensom till chefens för sjöförvarsdepartementet anförande till statsrådsprotokollet öfver sjöförvarsärenden denna dag, hvilket är bilagdt statsverkspropositionen under femte hufvudtiteln.

§ 53. Denna § innehåller, att föreskriften i § 4 angående erläggande af värnskatt skall tillämpas från den dag, som i särskild lag om värnskatt varder bestämd.

Sedan förslaget till ny värnpligtslag sålunda blifvit genomgånget, hemstälde föredragande departementschefen i underdånighet, att nådig proposition om ny värnpligtslag af den lydelse, bil. litt. A vid detta protokoll utvisar, måtte till Riksdagen aflåtas.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder lemna bifall.

Ex protocollo:

G. Hagbergh.

Bil. 1.

P. M.

angående lagstiftningen om värnskatt.

(Utarbetad inom generalstaben.)

I. Värnskattsfrågans föregående behandling i Sverige.

I det förslag till härordning, som år 1869 framlades för Riksdagen, upptogs frågan om värnskatt. Vissa kantonen i Schweiz hade gifvit exempel på lagstiftning i sådant syfte, och i Österrike var en dylik skatt föreslagen. Uti motiveringen till nyssnämnda härordningsförslag framhölls det vara med rättvisa och billighet fullt öfverensstämmande, att värnpliktig, som till följd af ett måhända ringa lyte, af svag kroppsbyggnad eller af sin sysselsättning måste befrias antingen från bevaringspligten helt och hållet eller ock endast från fredsöfningarna, icke därför borde fränkännas alla förpligtelser att på ett för honom lämpligt sätt deltaga i bördan för fosterlandets försvar. För ändamålet borde en ringa, i förhållande till den befriades förmögenhet eller inkomst eller till arten af hans sjuklighet bestämd afgift påläggas honom årligen under den tid, han eljest personligen bort fullgöra sin värnpligt.

Denna afgift borde bestämmas olika för de två kategorier, i hvilka befriade värnpligtige borde särskiljas, nemligen dels krigstjenstodugliga samt lotsåldermän och lotsar, hvilka kategorier helt och hållet voro frikallade från värnpligtens fullgörande, dels trängsoldater och å sjömanshus inskrifna m. fl. hvilka voro befriade endast från tjänstgöring i fredstid. Den första kategorien skulle delas i två klasser, omfattande: den första skattskyldiga mellan 20 och 27 år, motsvarande aktiva arméens 7 bevaringsklasser, och den andra skattskyldiga mellan 27 och 30 år, motsvarande den s. k. krigsreserven.

Skatten för *första kategoriens första klass* borde bestämmas i visst förhållande till den skattskyldiges afgifter enligt art. II i då gällande bevillningsstadga af den 8 september 1868 — denna art. handlade om bevillning för fast egendom eller inkomst af kapital eller arbete — såsom utgörande det enklaste, rättvisaste och med minsta svårighet vid tillämpningen förenade taxeringssättet. Ginge man tillväga på annat sätt, måste nemligen särskilda taxeringskomitéer anordnas, ledande till kostnad för staten, besvär för enskilde och måhända en temligen godtycklig klassifikation af de skattskyldige. Då emellertid många skattskyldige erlade skatt blott efter art. I — denna handlade om den personliga skyddsafgiften —, måste ett minimibelopp stadgas, hvarunder värnskatten ej finge nedgå annat än vid särskildt ömmande förhållanden; hvarförutom äfven ett maximibelopp ansågs behöfva fastställas. Dessa afgifter föreslogos: minimibeloppet till 2 och maximibeloppet till 50 riksdaler (kronor). Inom dessa gränser skulle skattebeloppet bestämmas för en hvar, som erlade bevillning enligt art. II, till hälften af denna bevillnings belopp.

Värnskatten för *första kategoriens andra klass* skulle under hvar och ett af de tre sista beväringsåren icke understiga en eller öfverstiga tjugufem kronor. Inom dessa gränser skulle skatten bestämmas för en hvar, som enligt art. II i bevillningsstadgan erlade bevillning till fjerdelen af dess belopp.

Värnskatten för *andra kategorien* föreslogs till lika belopp som för första kategorien, men skulle blott utgå under tiden för befrielsen från vapenöfningarna, inalles tre år, när denna befrielse ansågs vara den enda fördelen för skattskyldige i den andra kategorien.

Vederbörande taxeringskomité skulle, efter anmälan af bevillningsberedningen, kunna för stor fattigdom, svårare lyte eller sjukdom medgifva minskande af eller befrielse från värnskatten. Blinda, döfstumma och svagsinta skulle alltid vara befriade från skatten.

Värnskatten skulle i sammanhang med öfriga ordinarie utskylder påföras och uppbäras af statens vanliga uppbördsmän.

Dessutom stadgade förslaget, att der någon, hvilkens beväringsskyldighet fortfore, önskade blifva från densamma fri för att kunna utflytta till främmande land, dylik befrielse skulle för den, som egde tillgång, icke lemnas, med mindre han erlade den värnskatt, som belöpte sig på hvarje återstående beväringår.

Det Riksdagens särskilda utskott, som behandlade härordningsförslaget, gillade grundsatsen om, att den, som på grund af ett måhända ringa lyte eller svag kroppsbyggnad ej pröfvades lämplig att personligen deltaga i försvaret, borde på annat sätt bidra därtill. Men utskottet afstyrkte

dock värnskattsförslaget och anförde dervid hufvudsakligen, att värnpligten borde begränsas af möjligheten att personligen fullgöra denna pligt, samt att, då ett lyte, större eller mindre, redan vore en kännbar olägenhet, vore det hvarken lämpligt eller billigt att öka denna genom påläggande af särskild skatt. Visserligen skulle enligt förslaget taxeringskomitéerna kunna befria dem, som lede af svårare lyte, sjuklighet eller fattigdom, men utskottet ansåg dock, att det vore i viss mån vanskligt att öfverlemna afgörandet häraf till taxeringskomitéerna, inom hvilka å skilda orter olika åskådningssätt lätt nog kunde göra sig gällande. Beträffande den föreslagna värnskatten för dem, som utvandrade, erinrade utskottet särskildt, att skatten utgjorde ett hinder för flyttningsrätten, och att bestämmelsen härom torde komma att blifva kraftlös, sedan passförordningen upphört. Hvad trängsoldater anginge, ansåg utskottet, att de icke borde befrias från öfningar i fredstid, hvadan bestämmelsen om dessas erläggande af värnskatt borde förfalla.

Första Kammaren biföll emellertid med 41 röster mot 29 förslaget om värnskatt, utom beträffande trängsoldater, men Andra Kammaren af-slog härordningsförslaget i dess helhet.

I samband med framläggande af förslag till härordning vid lagtima riksdagen år 1871 upptogs frågan om värnskatt på i hufvudsak samma grunder som år 1869. Vissa olikheter voro dock föreslagna. Sålunda skulle inom första kategorien andra klassen lemnas ur räkningen och följaktligen klassindelningen upphöra. Detta berodde derpå, att 1869 års förslags »krigsreserv» icke upptogs uti 1871 års förslag, enligt hvilket de värnpligtige efter utträddandet ur »linien» omedelbart öfvergingo till landstormen. En del värnpligtige, som voro befriade endast från »vapentjenst i krig», såsom fyrmästare, arbetare vid gevärsfaktorier m. fl., skulle fritagas från värnskatt. Värnskattens minimibelopp skulle höjas från 2 till 3 kronor, enär öfningstiden skulle utsträckas från 60 dagar (enligt 1869 års förslag) till 82 eller 90 dagar. Maximibeloppet skulle upphävas. Bestämmelsen i 1869 års förslag, att blindade, döfstumma och svagsinta skulle ovilkorligen fritagas från värnskatt, återfinnes ej i 1871 års förslag.

Då första beväringssklassen beräknades till 35,000 man, deraf 20,000 krigsdugliga, borde större delen af återstående 15,000 man betala värnskatt. Dennas storlek beräknades för 1872 till 50,000 kronor och efter genomförd organisation till 300,000 kronor.

Riksdagens särskilda utskott tillstyrkte värnskattsförslaget med några förändringar, hufvudsakligen afseende redaktionen. En reservant, greve Henning Hamilton, framhöll dock, att, enär värnpligten icke kunde be-

traktas såsom en vanlig skatt, utan vore en medborgerlig pligt, hvilkens uppfyllande fordrade vissa fysiska egenskaper, så kunde, der dessa saknades, värnpligten följdriktigt icke ersättas genom penningar. Endast ur den synpunkten, att hvarje medborgare i en viss ålder borde bidraga till försvaret, och att därför den, som icke kunde med sin person bidraga, i stället borde lemna sitt bidrag i penningar, kunde därför värnskattens idé försvaras. Reservanten påpekade vidare svårigheten att tillämpa värnskatten på ett fullt rättvist sätt. Antingen kunde för den värnpligtiges tjänst antagas ett medelvärde, som borde ersättas genom värnskatten, i hvilket fall denna blefve lika stor för alla från den personliga tjänstepligten befriade. Eller ock borde en hvar betala efter den tjänst, som han möjligen kunde göra, dervid skatten finge rättas efter den befriades kroppskrafter, och den till krigstjänst alldeles oförmögne blefve skattefrie. Under alla förhållanden komme bestämmandet af, huru mycket den be-medlades tjänst vore mera värd än den fattiges, att innebära ett godtycke. För undvikande i möjligaste mån häraf föreslog reservanten, att ingen skulle åläggas högre värnskatt än medelkostnaden för en soldat (100 kronor), och att värnskatt icke skulle utkrävas af den enligt bevillningsstadgan skattefrie.

Båda Kamrarna godkände denna gång förslaget om värnskatt, men stannade i olika beslut rörande härordningen i dess helhet, hvadan äfven frågan om värnskatt föll.

Åter upptogs värnskattsfrågan i samband med det härordningsförslag, som framlades vid 1871 års urtima riksdag. Första Kammaren biföll förslaget om värnskatt, men detsamma förkastades i samband med härordningsförslaget i dess helhet af Andra Kammaren.

Efter en längre tids hvila återupptogs frågan om värnskatt i det inom generalstaben år 1890 utarbetade härordningsförslaget, äfvensom i det utlåtande öfver detta förslag, som den 12 mars 1891 afgafs af den s. k. generalskomitén.

Generalstabens och *generalskomiténs* förslag innehöllo följande, lika bestämmelser rörande värnskatten:

att värnskatt först och främst skulle påläggas värnpligtige, hvilka blifvit frikallade från värnpligtens fullgörande såsom varande till följd af lyte, sjukdom eller annan dylik orsak till tjänst vid rikets försvar oförmögna; och skulle sådan skatt utgöras af dem under hela den tid — 12 år, räknadt från och med det kalenderår, under hvilket vederbörande fylde 21 år — hvarunder de eljest skulle hafva tillhört beväringen; samt

att värnskatt likaledes skulle erläggas af värnpligtige, hvilka erhöle uppskof med inskrifning, för hvarje år, som de derigenom undginge att tillhöra beväringen.¹⁾

Beviljande af uppskof med inskrifning till nästföljande års inskrifningsförrättning skulle enligt generalstabens förslag kunna meddelas dels den, som till följd af en eller annan, möjligen öfvergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling eller dylikt, befunnas till tjänstgöring oförmögen eller olämplig; dels s. k. familjestöd. Generalskomiténs förslag i sistnämnda afseende var i hufvudsak liknande. I det samma föreskrefs nemligen, att ett sådant uppskof skulle kunna medgifvas dels värnpliktig, om hvilken, på grund af tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling eller annan dylik, möjligen öfvergående anledning, tvifvel förefunnas beträffande hans vapenförhet eller graden af hans tjänsteduglighet; dels familjestöd.

I fråga åter om värnskattens utgörande vid beviljande af uppskof skilde sig förslagen väsentligt. Generalstabens förslag upptog nemligen, att värnpliktig, för hvilken anledning af ofvan nämndt slag förefunnas ännu vid inskrifningsförrättningen det år, under hvilket han fylde 24 år, skulle öfverföras till landstormen, i hvilket fall han alltså fortfarande skulle erlägga värnskatt. På så sätt skulle en dylik värnpliktig komma att erlägga värnskatt under sammanlagdt lika lång tid — 12 år — som om han från början, t. ex. för lyte, helt och hållet frikallats från värnpligtens fullgörande. Undantag härifrån skulle dock ske i händelse af krig, i hvilket fall dylik värnpliktig intill uppnådda 32 lefnadsår vore skyldig inträda i beväringens reserv, hvarvid han alltså komme att blifva befriad från värnskatt. Generalskomiténs förslag åter innehöll i afseende härå, att värnskatt på grund af uppskof med inskrifning i intet fall kunde ifrågakomma längre än till det år, hvarunder den värnpligtige, som erhållit uppskof, fylde 24 år, i det han dervid, om uppskofsanledningen qvarvore, öfverfördes till beväringens reserv.

Enligt båda förslagen voro vissa kategorier värnpligtige fritagna från skyldigheten att erlägga värnskatt. Generalstabens förslag innehöll i detta afseende, att de, som lede af svårare lyte eller sjukdom eller vore medellösa, skulle kunna fritagas från värnskatten, hvarförutom dylik skatt

¹⁾ Båda förslagen upptogo ock, att värnpligtige, som tilldelades den s. k. beväringens andra linie (hvilken skulle erhålla vida kortare öfning än första linien) skulle betala värnskatt. Dock skilde sig förslagen väsentligt beträffande denna värnskatts utgörande. Då emellertid en delning af de värnpligtige på tvenne dylika linier icke nu är ifrågasatt, komma i det följande de båda härordningsförslagens bestämmelser rörande värnskattens tillämpande å beväringens »andra linie» icke att afhandlas.

icke skulle påföras de från värnpligtens fullgörande frikallade, hvilka åtnjöte understöd eller pension såsom skadade under tjenstgöring. Generalskomiténs förslag gick ut på att från värnskatt undantaga dem, som åtnjöte fattigunderstöd, äfvensom dem, hvilka, enligt vederbörande kommunalstyrelsens intyg, borde för fattigdom eller sjuklighet från skatten fritagas.

Hvad slutligen vidkommer skattens belopp, påförande, uttagande och redovisning, lemnade generalstabens förslag — likasom dess föregångare under åren 1869—1871 — bestämmelser härom. Värnskatten (hel värnskatt) skulle nemligen icke understiga 3 kr. — samma minimisiffra som i de båda förslagen 1871 — men i öfrigt för en hvar, som erlade bevillning enligt andra artikeln i bevillningsstadgan,¹⁾ uppgå till lika belopp med sagda bevillning.²⁾ Vidare skulle, enligt generalstabens förslag, värnskatten påföras och uppbäras i sammanhang med allmänna bevillningen; och befrielse från skatten på grund af sjukdom eller medellöshet skulle lemnas af »vederbörlig taxeringskomité, efter anmälan af bevillningsberedningen». Generalskomiténs förslag innehöll i motsats härtill, att det skulle särskildt i laga ordning stadgas rörande värnskattens belopp, dess påförande, användande och redovisning.

Öfver generalstabens och generalskomiténs ofvan nämnda härordningsförslag afgåfvo *kammarrätten* och *statskontoret* gemensamt den 19 november 1891 infordradt, underdånigt utlåtande, i hvad angick förslagens ofvan anförda bestämmelser rörande värnskatt. Efter att hafva redogjort för hufvudinnehållet af de båda härordningsförslagens bestämmelser om värnskatt samt lemnat en framställning af värnskattens dåvarande tillämpning i Schweiz, Österrike-Ungarn och Frankrike, framhöllo embetsverken, att man hade på olika sätt sökt angifva den *principiella grunden* för en värnskatt. Å ena sidan hade man gjort gällande, hurusom utvecklingen af arbetets fördelning haft till följd, att de tjänster, som statslifvet kräfde, måste utföras af särskilda personer, hvilka härvid aflönades af öfriga statsborgare genom de skatter, dessa till staten utgjorde, och att, då den allmänna värnpligten i ett speciellt fall upphäfdes den för öfrigt gällande

¹⁾ Detta uttryck — hemtadt från 1871 års förslag — stod emellertid icke i samklang med den 1890 gällande bevillningsförordningen (af den 14 september 1883 med ändringar 1875, 1886 och 1887), i öfverensstämmelse med hvilken orden: »enligt andra artikeln i bevillningsstadgan» borde utbyttas mot: »för fast egendom eller för inkomst enligt bevillningsförordningen».

²⁾ Generalstabens förslag skilde sig alltså ifråga om värnskattens storlek från 1871 års förslag endast i det afseendet, att värnskatten enligt det förra bestämdes till lika med, enligt det senare till hälften af allmänna bevillningen.

regeln om statstjänstens utförande genom särskilda, därför aflönade organ, detta borde fritaga dem, som sjelfva fullgjorde värnpligten, från skyldigheten att betala den skatt till staten, som de eljest måst erlägga för att bereda tillgång på försvarskrafter, men deremot ej befria dem, som ej personligen gjorde krigstjänst från att i detta fall, liksom eljest, betala skatt till staten. Värns-katten skulle enligt denna åsigt vara grundad ungefär å samma förhållanden som all annan skatteskyldighet till statskassan. Såsom en konsekvens häraf skulle då kunna anses följa, att värn-skatt borde utgöras af en hvar, som vore i allmänhet skattskyldig till staten och icke fullgjorde sin värnpligt.

Å andra sidan hade man betonat, att värns-kattens grund och ändamål vore att pålägga dem, som befriades från värnpligtens fullgörande, en afgift motsvarande den tunga och den risk, de som fullgjorde värnpligten, måste underkasta sig. Skyldigheten att betala en dylik afgift borde derför endast inträda, i den mån vederbörande åtnjöte befrielse från en värnpligt, som eljest ålegat honom, och inkomsten af dessa afgifter användas att i en eller annan form bereda dem, som personligen fullgjorde krigstjänsten, eller deras anhöriga vissa förmåner.

I allmänhet torde man kunna säga, att, der värn-skatt införts, lagstiftarne dermed närmast åsyftat att utjemna de bördor, till en del äfven af rent ekonomisk art, som den allmänna värnpligtens fullgörande medförde för dem, hvilka personligen måste fullgöra densamma, så att genom en dylik skatt den, som af en eller annan anledning helt och hållet eller delvis befriades från det personliga fullgörandet af nämnda pligt, likväl ålades ett ekonomiskt offer till staten. Ett sådant syfte, hvilhet i och för sig torde vara fullt befogadt, syntes ock hafva varit bestämmande för komiterades ifrågavarande förslag, då der uti motiveringen i fråga om värnpligt och inskrifning sades, att »fordran på jemlikhet mötes i den föreslagna lagen om värn-skatt».

Emellertid kunde mot införandet af en sådan skatt som värn-skatten flera erinringar göras, och sådana hade äfven framställts. Utom att en dylik skatt kunde komma att betraktas såsom innebärande ett slags friköp från den allmänna värnpligten och derigenom vara egnad att försvaga nationens känsla för och uppfattning af den senare, kunde nemligen anmärkas, att fullgörandet af värnpligt och utgörandet af en skatt icke vore med hvarandra jemförliga eller kunde mot hvarandra rättvist afvägas, och att i synnerhet, der skatten drabbade sådana, hvilka på grund af sjukdom eller lyte vore oförmögna till krigstjänst, och hvilka vanligen äfven egde mindre förvärfsförmåga, skatten kunde komma att drabba tyngre än det personliga fullgörandet af värnpligten, hvilket senare vederbörande dess-

utom till äfventyrs skulle hafva vida föredragit, om sådant tillåtits honom. Härjemte kunde anmärkas, att en värnskatt i ganska ojemn mån träffade de skattskyldiga, i det att för sådana skattepligtige, hvilka fortfarande åtnjöte understöd af sina föräldrar, skatten i sjelfva verket komme att utgöras af dessa senare, under det att de skattskyldige, hvilka sjelfva måste sörja för sin bergning, äfven sjelfva finge vidkännas skatten, samt att, om, såsom i utlandet vore vanligt, skatten bestämdes äfven med hänsyn till den skattskyldiges föräldrars förmögenhet eller inkomst, föräldrar till söner, hvilka icke godkänts såsom dugliga till militärtjänst, komme att i skatteväg hårdare betungas än sådana, hvilkas söner finge göra krigstjänst.

Slutligen och framför allt kunde erinras, att svårigheterna att stadga rättvisa och lämpliga grunder, efter hvilka skatten i hvarje särskildt fall borde bestämmas och utgöras, voro så afsevärda, att ensamt af denna anledning det kunde sättas i fråga, om en dylik skatt borde komma till stånd, helst som densamma i statsfinansielt hänseende icke kunde blifva af någon större betydighet.

Efter att hafva redogjort för de viktigaste bestämmelserna rörande värnskatt uti de åren 1869 och 1871 framlagda härordningsförslagen yttrade embetsverken:

I fråga om värnskattens belopp öfverensstämmer det inom Generalstaben upprättade, nu föreliggande förslaget, med de vid 1871 års riksdagar framlagda allenast med den skillnad, att värnskatten i förstnämnda förslag satts till lika belopp med bevillningen, under det att den i de äldre förslagen var bestämd till allenast hälften deraf. Lämpadt efter nu (år 1891) gällande bevillningsförordning skulle förstnämnda förslag innebära, att värnskatten bestämdes dels till ett minimibelopp af 3 kronor, dels ock så att skatten för enhvar, som erlade bevillning för inkomst eller för fastighet till högre belopp än 3 kronor, utginge med lika belopp som nämnda bevillning.

Bevillning utöfver 3 kronor erlägges för närvarande (år 1891) för jordbruksfastighet af mer än 10,000 kronors taxeringsvärde, för annan fastighet och frälseränta med högre taxeringsvärde än 6,000 kronor samt för inkomst af kapital eller arbete, hvars beskattningsbara belopp är högre än 300 kronor. Då enligt § 11 i (år 1891) gällande bevillningsförordning 450 kronor af dylik inkomst äro fria från bevillning, såvida den skattskyldiges årsinkomster, deri inbegripna äfven hustruns, understiga 1,200 kronor, samt vidare å ort, der bostadskostnaden är synnerligen hög i jämförelse med förhållandet inom riket i allmänhet, äfvensom i de fall, der särdeles ömmande omständigheter förekomma, det bevillningsfria af-

draget må ökas med högst 200 kronor, så följer häraf, att i de fall, der den skattskyldige icke har annan inkomst än af kapital eller arbete, kräfvcs för att bevillningsafgiften skall öfverstiga 3 kronor, att nämnda inkomst taxerats till mer än 750 kronor eller, om högre afdrag än 450 kronor medgifvits, till ett belopp mer än 300 kronor större än sistnämnda afdrag, således om högsta medgifna afdrag, 650 kronor, beviljats, till mer än 950 kronor.

Med förslaget att låta värnskatten utgå med lika belopp som bevillningen, om denna öfverstiger 3 kronor, åsyftas uppenbarligen att lämpa värnskatten efter de skattskyldiges olika förmögenhetsvilkor och inkomstförhållanden, så att en person i bättre ekonomisk ställning komme att utgöra värnskatt till högre belopp än den mindre bemedlade. Detta syfte skulle emellertid genom förslaget långt ifrån fullständigt uppnås. Tvärtom skulle genom värnskattens bestämmande efter den skattskyldiges bevillning, flera orättvisor uppkomma, beroende af de grunder, bevillningsförordningen för bevillnings utgörande uppställer.

Sålunda utgöres bevillning för fastighet icke efter den inkomst, fastigheten lemnar. Fastighetsbevillningen kan därför motsvaras i vissa fall af en högre, i andra fall af en vida lägre inkomst, än som motsvarar lika stor inkomstbevillning, och värnskatten skulle alltså kunna komma att föranleda en föga jemlik beskattning för fastighetsegare, å ena, och för dem, som erlade inkomstbevillning, å andra sidan.

Då vidare bevillning för fastighet utgöres med lika belopp, vare sig fastigheten är belastad med skuld eller icke, skulle egaren till en betydligt gäldbunden fastighet komma att erlægga lika stor värnskatt som den, hvilken egde gravationsfri fastighet till samma taxeringsvärde.

Genom bevillningsförordningens föreskrift, att bevillning af jordbruksfastighet skall utgå med 3 öre för hvarje 100 kronor af taxeringsvärdet, men af annan fastighet med 5 öre för hvarje 100 kronor af taxeringsvärdet, komme dessutom värnskatten att för egare till jordbruksfastighet stanna vid lägre belopp än för egare af annan fastighet till samma taxeringsvärde, ehuru väl den senare fastighetens natur icke behöfde medföra, att dess egare befunne sig i bättre ekonomiskt läge än den förres.

Men äfven der inkomstbevillningen lades till grund för värnskatten, skulle sådant leda till lika stora, om ej större, oegentligheter. Detta varder isynnerhet uppenbart, om man erinrar sig, att enligt bevillningsförordningens bestämmelser bolag och juridiska personer skola sjelfva beskattas för sin inkomst, och icke delegarne personligen. Den, som uppbär inkomst från bolag, skulle således gå fri från värnskatt för denna inkomst,

under det att den, som hade inkomst af sådan beskaffenhet, att han därför i egen person måste utgöra bevillning, finge värnskatten bestämd derefter. En person med t. ex. 10,000 kronors inkomst af aktier sluppe således utgifva högre värnskatt än 3 kronor, under det att den, som egde samma inkomst af rörelse, som han sjelf bedref, finge betala sådan med 100 kronor, och den, som vore taxerad för 1,000 kronors inkomst af arbete med 450 kronors afdrag, måste erlägga 5 kronor 50 öre i värnskatt.

Härjemte må icke lemnas oanmärkt, hurusom taxeringen af fastighet och af inkomst esomoftast lemnar rum för befogade erinringar i fråga om rättvisa och jemlikhet, beroende detta till stor del på att tillförlitliga och fullständiga uppgifter icke äro för taxeringsmyndigheterna att tillgå. En obillig och ojemn taxering blefve naturligtvis så mycket mera kännbar, om densamma skulle ligga till grund icke allenast för bevillningen och derefter utgående kommunala utskylder, utan äfven för värnskatten.

Af det anförda torde vara uppenbart att, om man vill låta värnskatten utgå efter en persons inkomst, detta syftemål icke fullständigt uppnås genom att bygga värnskatten på den allmänna bevillningens grund, utan att för ett fullt tillfredsställande resultat i nämnda afseende vore af nöden att företaga en upptaxering efter särskilda, därför stadgade grunder.

Om man emellertid, oafsedt de erinringar, som ofvan blifvit framställda emot lämpligheten deraf, att bevillningen lägges till grund för värnskattens bestämmande, ville antaga denna grund, blefve åtminstone *oundgängligt att meddela en bestämmelse* af innehåll, att den, som egde inkomst, för hvilken till följd af bevillningsförordningens föreskrift han icke personligen utgjorde bevillning, skulle erlägga värnskatt till lika stort belopp som den bevillningsavgift, hvilken skulle belöpa å nämnda inkomst, derest vederbörande vore pliktig betala sådan.

Det skulle kunna ifrågasättas, huruvida värnskatten ens i något fall borde utgå efter inkomst, eller om den icke i stället borde *uteslutande* erhålla formen af en *personlig afgift*. Till stöd härför skulle kunna anföras, att värnpligten drabbar alla på ungefär lika sätt, och att därför den afgift, som träder i dess ställe, borde vara lika för alla. Detta skulle dock i sjelfva verket medföra en stor obillighet och visar sig ännu mindre befogadt, om — såsom riktigast torde vara — värnskatten betraktas ej såsom en afgift, erlagd för befrielse från värnpligtens fullgörande, utan såsom en skattepålaga, införd för att, så vidt ske kan, utjemna värnpligtens tunga. Uppfattas värnskatten såsom en skatt, bör densamma ock ökas i mån af skatteförmågan, och till följd häraf torde densamma böra utgå med högre belopp i mån af högre inkomst.

Då emellertid värnskatten uteslutande skulle drabba personer i yngre ålder, hvilka, såvidt de tillhörde de i ekonomiskt afseende bättre lottade samhällsklasserna, i allmänhet under större delen af denna tid icke hafva någon egen inkomst, utan äro i åtnjutande af underhåll från sina föräldrar, torde det böra tagas i öfvervägande, om icke här såsom i andra länder, der värnskatt införts, det borde föreskrifvas, att vid bestämmande af skattens belopp hänsyn skall i vissa fall tagas till den skattskyldiges föräldrars inkomst eller förmögenhet. Ätminstone torde detta vara en väsentlig förutsättning för, att ett stadgande om värnskattens ökning i mån af en högre inkomst skulle medföra något mera afsevärdt finansielt resultat. Att en dylik förhöjning i allt fall icke skulle komma att så synnerligen ofta inträda, torde man kunna sluta af följande ur skatteregleringskomiténs betänkande af den 13 september 1882 hemtade uppgifter om antalet *enskilde* skattskyldige i riket år 1879.

Antalet egare af jordbruksfastighet som nämnda år erlade bevillning, understigande 3 kronor, uppgick till 259,289, antalet af dem, som erlade från och med 3 till 10 kronor, till 34,093 och af dem, som erlade högre bevillning, till 6,816. Hvad egare af annan fastighet angår, var antalet af dem, som erlade mindre än 1 krona i bevillning, 51,275, af dem, som erlade från och med 1 krona till 5 kronor, 20,806 och af dem, som erlade högre bevillning, 13,136. För dem, som erlade bevillning för inkomst af kapital och arbete, understeg bevillningen 3 kronor för ett antal af 136,515, för ett antal af 28,347 utgjorde den från och med 3 till 5 kronor, för ett antal af 32,144 från och med 5 till 10 kronor; för 37,709 uppgick den till högre belopp.

I öfrigt kan vid de nu föreslagna bestämmelserna om värnskatt erinras, *dels* att det icke torde vara billigt att ålägga dem värnskatt, hvilka erhålla uppskof med inskrifning på den grund, att de äro sina närmastes enda ekonomiska stöd; *dels* att, om äfven komiterades förslag, att värnskatt skall åläggas dem, som icke tilldelas beväringens första linie, för inskrifningsåret och det derpå följande, kan sägas i visst afseende hafva företräde framför Generalstabens förslag i denna del, enligt hvilket värnskatt i hithörande fall skall utgå för hela beväringstiden, men med blott halfva beloppet mot eljest, samt med undantag för de år, då den värnpligtige är tjänstgörande, det förra förslaget likväl medför, att värnpliktig kan för samma år blifva skyldig såväl att utgöra effektiv tjänst som att erlägga värnskatt; *dels ock* slutligen att det icke torde vara öfverensstämmande med värnskattens grund och natur, att befrielse ifrån densamma skall kunna erhållas annorledes än för fattigdom, således icke, på sätt äfven föreslagits, för lyte eller sjukdom.

Härjemte synes det, derest värnskatt införes, vara förtjent af öfvervägande, huruvida icke dylik skatt under någon lämplig form skulle kunna påläggas dem, som från riket utvandra utan att hafva fullgjort sin värnpligt.

Sedan embetsverken anställt vissa beräkningar angående den inkomst, som genom en värnskatt i öfverensstämmelse med Generalstabens förslag till ny härordning af år 1890 skulle kunna beredas statsverket, och som de uppskattade till lägst 500,000, högst 1,000,000 kronor, fortsatte de sålunda:

Äfven om inkomsten af värnskatten stege till detta belopp, läser den emellertid icke kunna sägas för statsverket blifva af någon mera afsevärd betydighet i finansielt hänseende. Huruvida vid sådant förhållande, med genomförande hos oss af en mera utsträckt värnpligt, värnskatt bör komma till stånd, torde alltså närmast böra göras beroende deraf, att för denna skatt en lämplig form kan utfinnas. Att de nu föreslagna, till embetsverkens utlåtande föreliggande bestämmelser i detta syfte icke, enligt embetsverkens mening, oförändrade kunna läggas till grund för en lag om värnskatt, följer af hvad ofvan anförts.

Slutligen anse sig embetsverken böra erinra derom, att, om en värnskatt skall i vårt land införas, det äfven torde böra tagas i öfvervägande, huruvida det lämpligen må stadgas, att den statsinkomst, som genom värnskatten erhålles, får allenast för visst ändamål användas; och kunde härvid tilläfvventyrs ifrågasättas att använda denna inkomst för penningaflöning till de värnpligtige, som utgjorde krigstjenst.

II. Värnskattfrågan i Norge.

Genom en den 20 sistlidne oktober till norska stortinget aflåten nådig proposition föreslås stiftande af en lag om »värnpligtsskatt». Beslutet om aflåtande af sagda lagförslag har föregåtts af en grundlig förberedande behandling, och i väsentliga delar är förslaget affattadt på grundvalen af en af en norsk militärstipendiat afgifven reserapport angående ifrågavarande förhållanden i Schweiz, Österrike-Ungern, Serbien, Italien, Frankrike och Tyskland och dessas tillämplighet för Norge.

Lagförslaget innehåller i hufvudsak följande.

Värnskatt erlägges af förvärfsduglige värnpligtige, som icke fullgöra den personliga tjenstepligten. Endast de, som i värnpligtslagen äro frikallade — statskyrkans ordinarie prester och teologie professorer samt lotsåldermän och fasta lotsar — äro från skatten befriade.

Värnpligtige, som vilja utvandra efter fyllda 18 år — den tidpunkt då värnpligten börjar — men före utgången af de 12 första värnpligtsåren, betala skatt för återstoden af de 12 åren.

De hvilkas förvärfsförmåga är i väsentlig grad nedsatt, betala half värnskatt, så ock ynglingar mellan 16 och 18 år, som vilja utvandra.

Befriade från skatten äro förvärfsoflugliga krymplingar och svagsinta samt värnpligtige, hvilka på grund af under tjenstgöring ådragen skada eller sjukdom frikallas från värnpligtens vidare fullgörande.

Skatten erlägges i allmänhet årligen för hvarje af de 12 första värnpligtsåren. Utvandrare betala på en gång för de år, som vid tiden för utvandringen återstå af de 12 första värnpligtsåren.

Skatten påföres och uppbäres i sammanhang med och efter samma regler som öfriga ordinarie utskylder — förutsatt att stortinget bestämmer att en del af skatten skall utgå efter förmögenhet och inkomst — men är förfallen först 3 månader efter den vanliga statskatten. Föräldrar äro ansvariga för hos dem boende söners skattebetalning. I samma syfte kunna arbetsgifvare åläggas att innehålla tjenares o. s. v. aflöning.

Samma tjänstemän, som uppbära de vanliga utskylderna, uppbära värnpligtsskatten.

Inkomsten af värnpligtsskatten afsättes till en fond, som med stortingets begifvande användes för försvarsändamål.

Lagen skulle tillämpas första gången på 1902 års klass och efter den 1 april sagda år på utvandrare, som icke tillhöra äldre årsklasser än 1902 års.

Vid lagförslagets föredragning yttrade chefen för norska försvarsdepartementet bland annat följande:

Den fundamentala förutsättningen och hufvudmålet för de nutida värnpligtssystemen vore att med afseende på värnpligtsbördan uppnå likhet för alla. Såväl i Norge som i andra länder hade man eftersträfvat att aflägsna alla orättvisor i detta afseende. Och dock undginge en stor del af den manliga ungdomen i värnpligtsåldern — mellan $\frac{1}{4}$ och $\frac{1}{2}$ af hela styrkan — den militära tjenstgöringen helt och hållet. För att såvidt möjligt råda bot för denna orättvisa hade flera europeiska stater under de senare åren infört värnpligtsskatt.

Gifvetvis förefunnes ett missförhållande mellan den medborgare, som fullgjorde sin värnpligt, och den, som derifrån frikallades, och något borde göras för att afhjelpa detsamma. Men svårigheten vore att afgöra, *huru* detta ändamålsenligen skulle ske. Å ena sidan vore det tydligt, att större likhet i fråga om värnpligtsbördan allenast stode att ernå genom ett *ekonomiskt* offer af de frikallade, men å andra sidan finge värnpligten icke betraktas såsom en börda, utan som en rättighet, hvadan densaminas fullgörande med penningar skulle kunna verka nedsättande. Emellertid måste framhållas, att värnpligtens fullgörande medförde såväl en *personlig* börda som en *ekonomisk* förlust. Den frikallade måtte gerna varda fri från det personliga offer, som icke stode i hans magt att fullgöra, men borde deremot icke fritagas från den ekonomiska uppoffringen. Ty under det han ostörd kunde fortsätta sitt arbete, sina studier o. s. v. och såväl i fred som under krig kunde egna sig åt sitt enskilda förvärf, rycktes hans värnpligtige kamrat bort derifrån. Värnpligtsskattens teori skulle lämpligen så kunna uttryckas: »Den, som fullgör sin värnpligt, värnar sitt land både med arm och pung; den frikallade befrias från att värna med armen, men pligten att värna med pungen qvarstår och måste fullgöras.»

Detta åskådningssätt finge sitt uttryck i sjelfva namnet, om benämningen *värnpligtsskatt* infördes.

Vid afgörandet af hvad som lämpligen borde inflyta i förevarande lag och hvad som borde finna plats i en eventuel skatteförordning, hade man fästat särskild vikt vid, att lagen i fråga borde utgöra en del af värnpligtslagstiftningen. Uppfattningen vore den, att skatt endast påfördes för en budgettermin i sender, hvadan beträffande värnpligtsskatten icke blott skattesatserna utan också en del bestämmelser, om huru den ekonomiska värnpligtsbördan skulle uttagas, borde blifva föremål för hvarje stortings afgörande.

De föreslagna bestämmelserna om, hvilka som borde erlagga hel eller half värnskatt och hvilka som borde från skatten helt och hållet befrias, hade vid granskning inom finansdepartementet ansetts icke böra i lagen inflyta. Men då, såsom i lagförslaget förutsattes, åt hvarje ordinarie storting öfverlättes att fastslå, såväl om värnskatt under året skulle utgå som ock skattens belopp, och om den skulle erläggas som personskatt, förmögenhets- eller inkomstskatt, torde man icke tråda grundlagen för nära genom ofvan berörda bestämmelser. Ihågkommas borde, att lagen i fråga icke kunde betraktas som en vanlig skattelag utan såsom en värnpligtslag afsedd att utjemna den militära tjänstgöringsbördan genom att pålagga

den värnpligtige, som ej gjorde personlig tjänst, ett ekonomiskt offer svarande mot det, som den tjänstgörande måste underkasta sig.

Att lagen i fråga vore en värnpligtslag, framginge också af åtskilliga i det följande berörda bestämmelser. Sålunda kunde icke, liksom i fråga om de vanliga beskattningsslagarna, denna skatt påläggas hvarje inkomstbringande verksamhet, utan måste densamma knyta sig till den värnpligtiges person. Den skulle sålunda träda i kraft och upphöra efter samma grunder, som vore för den personliga värnpligten gällande. De skattskyldige skulle alltså utgöra sin ekonomiska värnpligt efter enahanda grunder som den personliga tjänsten. De komme att underkastas kontroll i samma afseenden med hänsyn till vistelseort och vore i sådant hänseende underkastade krigslag.

På grund af anförda förhållanden borde reglerna för värnpligtsskatten i lag stadgas, hvadan bestämmelserna huru skatten skulle utgå så vidt möjligt borde i lagen inflyta.

Efter denna allmänna motivering för lagens hufvudgrundsatser, behandlade föredraganden dess särskilda bestämmelser.

Lagen kunde endast omfatta värnpligtige personer inom värnpligtsåren. Af dessa skulle hvar och en, som icke personligen gjorde tjänst, vare sig på grund af bristande tjänstbarhet eller annan orsak, vara skattepliktig. Skattens normalbelopp borde på den grund så bestämmas, att densamma motsvarade den ekonomiska förlust, som i medeltal belöpte sig på dem som fullgjorde personlig tjänst. Som värdemätare kunde lämpligast begagnas förhållandena vid infanteriet, hvilket truppslag hufvudmassan af de värnpligtige tillhörde.

I den ofvan berörda rapporten föreslogs, att vid sidan af inkomst- och förmögenhetsskatt måtte bestämmas en personskatt om 50 till 60 kronor för sådana frikallade, som vore fullt arbetsföra.

År 1889, då rapporten afgafs, hade infanteriet sammanlagdt 114 öfningsdagar, hvartill kommo i medeltal 4 gånger 4 marschdagar, hvadan den nyss angifna personskatten skulle, fördelad på sammanlagda antalet 130 dagar, uppgå till 40 à 50 öre för försummad arbetsdag. Ett sådant belopp för militär tjänstgöringsdag kunde anses skäligt.

Den nuvarande tjänstgöringstiden vore 144 öfningsdagar och 16 marschdagar eller tillsammans 160 dagar. En personskatt, beräknad efter 45 öre för dag, skulle sålunda belöpa sig på 72 kronor, hvilket belopp skulle kunna anses lämpligt.

Efter gällande värnpligtslag tillhörde den värnpligtige under 12 år linien och landtvärnet. Lämpligast syntes vara att fördela skatten på

dessa 12 år. Den årliga personskatten skulle således blifva 6 kronor för fullt arbetsför frikallad. (Såsom jemförelse anfördes, att motsvarande skattebelopp i Schweiz vore 6 francs.)

Den ifrågavarande skatten skulle först och främst åsyfta att pålägga de frikallade en lika stor ekonomisk uppoffring, som de vore underkastade, hvilka fullgjorde värnpligten, men borde skattebeloppen rättvist fördelas äfven mellan de salunda skattepligtige, så att ej den ene mera betungades än den andre. Frågan blefve då, om en personlig skatt *ensam* vore egnad att åstadkomma denna likställighet, eller om icke vid sidan af densamma skulle ifrågasättas en inkomst- och förmögenhetsskatt.

Detta spörsmål vore beroende af, huruvida en förmögen eller väl aflönad värnpliktig åsankade sig större ekonomisk förlust under sin värnpligtstjenstgöring än den, som representerades af en vanlig arbetslön. Svaret härå torde blifva, att den förmögne bringade ett större offer än den obemedlade. Den väl aflönade vunne genom frikallelsen förhållandevis mycket och den illa aflönade litet; den förmögnes risk, då han måste lemna skötsel af sin förmögenhet, vore förhållandevis stor, den obemedlades deremot ringa. För att råda bot för denna orättvisa och åstadkomma likhet i värnpligtsbördan kunde man följaktligen ej nöja sig med endast en personskatt, utan måste man särskildt fästa afseende vid inkomst och förmögenhet.

I fråga om värnpligtsskatten framstälde sig helt naturligt det spörsmålet, om vid bedömandet af den värnpligtiges ekonomiska ställning det öfverhufvud skulle vara tillräckligt att taga hänsyn till allenast hans egna förmögenhetsvilkor, eller om det icke funnes skäl att äfven fästa afseende vid föräldrars eller andra släktingars, och huruvida icke på grund häraf sonen till förmögna föräldrar borde skatta, änskönt hans egna förhållanden icke dertill gäfvæ anledning.

Angående denna fråga åberopade föredraganden den ofvan anförda reserapporten, i hvilken följande förslag framställdes. I lag vore stadgadt, att den som hade bröstarfvingar icke finge borttestamentera mer än $\frac{1}{4}$ af sin egendom, hvadan sönerna redan under föräldrarnes lifstid vore i besittning af fördelar, som icke torde böra lemnas obeaktade. Att rättvist uppskatta denna fördel vore vanskligt, alldenstund vid föräldrarnes frånfälle ju dessas ekonomi kunde vara vida olika mot vid den tid, då sönernas värnpligtsskatt skulle fastställas. Enär man emellertid måste taga i betraktande, att förmögenhet lika väl skulle kunna ökas som minskas, och att ofta nog den i lag tillättna borttestamenteringsrätten ej toges i anspråk, då bröstarfvingar funnes, skulle dock utsigten till arf i hvarje fall kunna betraktas så viss, att man utan betänklighet skulle kunna uppgöra en sannolikhetsberäkning i berörda afseende.

Om man då fränräknade dels den fjerdedel, som enligt lag kunde borttestamenteras och dels ytterligare en fjerdedel, med hänsyn till möjligheten af förmögenhetens minskande under föräldrarnes lifstid, återstode 50 procent af förmögenheten såsom ett i genomsnitt säkert påräkneligt framtidsarf att fördela på antalet barn. En dylik beräkningsgrund vore gällande i Schweiz. Gifvetvis skulle den frikallade skatta äfven för eventuelt befintlig egen förmögenhet.

Föredraganden fann det ofvan angifna förslaget till beskattningsprincip teoretiskt riktigt, men ansåg, att detsamma i praktiken skulle varda svårt att tillämpa, särskildt med afseende på erhållande af för taxeringen behöfliga upplysningar. Den skattskyldige skulle dessutom icke utan skäl kunna påstå, att all rättfärdighet vore uppfylld, då han förutom personskatt betalade tilläggsskatt, för hvad han sjelf förtjenade eller egde. Det skulle synas hårdt att äfven behöfva skatta, för hvad som kunde komma på hans lött efter föräldrarne, och hvaraf han i värsta fall kanske icke skulle få ett öre. Dessutom vore beskattning af ett väntadt arf för norsk beskattningsslag tillförene främmande.

Att på grund häraf skatt *allenast* utginge för egen förmögenhet eller inkomst, skulle kunna tyckas orättvist hårdt drabba de obemedlade i jemförelse med de mera bemedlade, ty under de första värnpligtsåren hade flertalet icke någon egen förmögenhet. Och hvad beträffar inkomst förtjenade i regeln de obemedlades söner förhållandevis mera än de bemedlades. De förra måste nemligen så tidigt som möjligt sjelfva förskaffa sig sitt uppehälle, under det de senare ännu icke avslutat sin uppfostran och allt fortfarande underhölles af sina föräldrar. Detta missförhållande skulle likväl varda rättadt under de senare värnpligtsåren, i det de förmögnes söner då efter en dyrbar uppfostran hade ernått större årsinkomster än de obemedlades. Förhållandet skulle äfven kunna utjemnas under de första värnpligtsåren, om man vid skattens bestämmande också toge i betraktande, hvad en skattepliktig, som helt och hållet eller delvis försörjdes af föräldrarne, på detta sätt kunde anses erhålla. Emellertid vore enligt föredragandens åsigt icke en dylik åtgärd lämplig, enär densamma skulle allt för mycket försvåra uppskattningen.

I öfverensstämmelse med hvad nu vore anført, hade man tänkt sig, att *värnpligtsskatten skulle bestå af en årlig personafgift och en årlig afgift i förhållande till den skattskyldiges inkomst och förmögenhet.* Denna bestämmelse hade emellertid icke influtit i lagförslaget, enär beslut härom skulle fattas vid årliga bevillningar, hvarigenom tillfälle gäfvos att göra af erfarenheten föranledda ändringar.

Såsom en antaglig och rättvis inkomst- och förmögenhetsskatt (på såväl egen som föräldrars förmögenhet) angafs i rapporten en krona på 100 af inkomst och en krona på 1,000 af förmögenhet, och skulle inkomst intill 500 och förmögenhet intill 1,000 kronor vara befriade från denna tilläggsskatt.

Om dessa nu angifna skattesatser eller andra komme att läggas till grund för sagda bevillning, skulle såsom nämndt årligen afgöras. Dock påpekades, att ur enkelhetens synpunkt vore det fördelaktigt, att man såvidt möjligt utförde taxeringen för värnpligtsskatten efter samma grunder, som gälla för statsskatten. Helt och hållet vore dock detta icke möjligt, i det värnpligtsskatten uteslutande knöte sig till personen, hvadan inkomst af aktier o. d. måste uppskattas i likhet med annan inkomst.

Sedan taxeringen af beskattningsbar inkomst och förmögenhet skett, skulle skattebeloppet fastslås till vissa procent deraf. Härvid borde värnpligtsskatten utgå till mindre belopp än statsskatten, och hade man tänkt sig, att den kunde bestämmas till viss del, exempelvis $\frac{1}{4}$, af statsskatten.

Att vid detta förhållande taga exempel från något annat land vore knappast lämpligt, då så många lokala faktorer härvid inverkade. Dock förtjenade anföras, att i Schweiz utginge nu berörda skatt med 1,50 francs för 100 af inkomst och samma belopp för 1,000 francs af förmögenhet. Inkomst intill 600 och förmögenhet intill 1,000 francs voro skattefria.

Om, såsom föreslogs, skattesatserna årligen bestämdes, kunde ju desamma under särskildt tryckande förhållanden nedsättas eller möjligen helt och hållet eftergifvas. Å andra sidan blefve det möjligt att höja desamma, då så påfordrades, något som kanske borde ifrågakomma i krigstid.

Såsom nämndt ansågs det rättvist, att skattens storlek gjordes beroende af den skattskyldiges större eller mindre grad af förvärfsduglighet, och hade man, med Österrike såsom förebild, ansett sig lämpligen kunna föreslå indelning i *fullt arbetsföre*, *mindre arbetsföre* och *icke arbetsföre*. De fullt arbetsföre skulle erlägga hela skatten, de mindre arbetsföre half skatt och de icke arbetsföre befrias från skatt. Äfven borde den, som på grund af i tjensten ådragen kroppsskada eller sjukdom blefve oduglig till krigstjenst, frikallas från att erlägga skatt.

Äfven kunde ifrågasättas, huruvida den angifna indelningen i kategorier borde gälla allenast personskatt, då ju den öfriga skatten skulle utgå efter den verkliga inkomsten eller förmögenheten. I lagförslaget hade man emellertid icke funnit lämpligt att i detta hänseende göra åtskilnad på personskatten och på inkomst- och förmögenhetsskatten.

Beträffande sådana värnpligtige, som icke fullgöra mer än en del af den personliga tjensten, och följaktligen enligt skattens natur också

borde blifva endast delvis skattepligtiga, skulle man utgå från tjenstgöringstiden vid infanteriet, så att den, som fullgjorde kortare tjenstgöring än hälften af infanteriets, skulle erlägga half värnpligtsskatt.

Härvid borde den sammanlagda tjenstgöringstiden under alla värnpligtsåren blifva bestämmande.

Då skattens storlek berodde på graden af arbetsduglighet, vore af vigt, att på ett bindande sätt kunna afgöra denna angelägenhet. Detta afgörande torde böra träffas af samma myndighet, som bestämmer kassation af värnpligtige, o. a. d. Om sedermera omständigheter skulle för den värnpligtige inträffa (sjukdom, olycksfall), som kunde föranleda öfverföring till en lägre klass af arbetsförhet eller till arbetsoduglighet, vore billigt att tillställa förnyad pröfning af ifrågavarande värnpligtige i berörda hänseende.

Att *utvandrare* skola åläggas betala värnpligtsskatt ansågs sjelfklart, och det kunde till och med finnas skäl för att för dem uppställa särskilda och strängare bestämmelser. Ty bland dem förefunnos icke blott till krigstjenst oduglige utan i minst lika stort antal fullt tjensteduglige, som efter att hafva erhållit sin uppfostran undandrog sig den militära skyldigheten mot fosterlandet. Det stora flertalet utvandrare utflyttade under de lefnadsår, som närmast föregå inskrifningen. För att åstadkomma rättvisa vore det nödvändigt att redan dessförinnan beskatta dem. Ett rimligt tillvägagående syntes vara att låta skattepligten inträda vid 16 års ålder, så att hvar och en, som efter nådda 16 år önskade utvandra, skulle erlägga skatt för de kommande värnpligtsåren. Då det emellertid skulle kunna anses hårdt att utkräfvat hel värnpligtsskatt af utvandrare redan vid 16 års ålder, föreslogs, att endast half skatt skulle utgå för utvandrare i åldern 16 till 18 år, men efter fyllda 18 år hel skatt. Af praktiska skäl måste beträffande utvandrare skatten uttagas en gång för alla före afflyttningen ur riket, och beräknas för samtliga 12 år (eller så många som vid afflyttningen återstå) efter årets skattesatser. Vore utvandrare ännu icke inskrifven, skulle han i detta hänseende behandlas, som om han varit inskrifven vid infanteriet. I det fall att han icke skulle vara arbetsför, frikallades han från skatten.

Äfvenledes borde stadgas, att innan tillstånd till utflyttningen meddelades, skatten skulle antingen i sin helhet vara inbetald eller ock att för hela skatten eller återstående del deraf godtaglig borgen skulle ställas. Återkomme utvandrare före värnpligtstidens slut, vore fråga, huruvida han i dylikt fall skulle återfå någon del af erlagd skatt. Sålunda skulle kunna ifrågasättas att återbetala till honom skatten för de år, under hvilka

han efter hemkomsten fullgjorde sin tjenstgöringsskyldighet, och i fall han icke gjorde tjenst, likställa honom med öfriga hemmavarande frikallade. Emellertid skulle ett dylikt förfarande vålla stora praktiska olägenheter, hvadan föreslogs, att af en gång inbetald skatt under inga omständigheter afdrag eller återbetalning finge ske.

Vid försenad inskrifning, på grund af utvandring, utrikes sjöfart o. d., borde beskattningen först vid tidpunkten för inskrifningen kunna träda i kraft. Hade nemligen frånvaro från inskrifningen egt rum med laga förfall, blefve den värnpligtige i fråga enligt gällande lag efter fyllda 32 år fri från inskrifning, i hvilket fall han också borde befrias från värnpligtsskatt. Blefve han inskrifven vid så långt framskriden ålder, att han icke skulle hafva haft 12 värnpligtsår qvar, borde äfven i motsvarande grad skattepligtens varaktighet afkortas.

Tidpunkten för skattskyldighetens inträdande såväl som dennas varaktighet borde bestämmas efter enahanda regler, som enligt värnpligtslagen gälla för den personliga värnpligten i samma hänseende, hvarvid dock värnpligtsskatten skulle gälla allenast de 12 första värnpligtsåren.

Beträffande lagens tillämpning anförde föredraganden följande:

Det vore naturligt att i största möjliga utsträckning låta de för den vanliga beskattningen gällande bestämmelserna blifva tillämpliga också på värnpligtsbeskattningen. Skatteindrifningen skulle sålunda ske af samma myndighet, som uppbär statskatten.

Skulle det beslutas, att värnpligtsskatten skulle utgå såsom en till sitt belopp bestämd årlig personskatt, kunde de militära myndigheterna insända uppgift å de skattskyldige till vederbörande uppbördsmän, i det nemligen i och med inskrifningsförrättningen i detta fall beskattningsfrågan vore afgjord. Emellertid hade man hållit före, att äfven inkomst- och förmögenhetsskatt borde påföras, hvarför om så blefve beslutadt, taxeringen skulle göras inom kommunerna i samband med den ordinarie bevillningen, hvarvid dock, på grund af värnpligtsskattens natur, beskattning äfvenledes borde ega rum för inkomst af aktier o. d.

Kontrollen öfver de skattepligtige skulle ske genom vederbörlig militär myndighet (områdesbefäl eller inskrifningsmyndighet), hvilken till taxeringskomitéerna skulle öfversända listor öfver årets skattskyldige, i hvilka äfven angåfves, till hvilken klass hvar och en med afseende på graden af arbetsduglighet skulle hänföras.

Kontrollen öfver skattens inbetalning borde så ordnas, att sedan taxeringen vore verkställd, de ofvannämnda listorna med anteckning af taxeringskomitéerna om skattebeloppen öfversändes till uppbördsmännen, hvilka efter avslutad uppbörd skulle anmäla utfallet till de militära myndigheterna, hvilka i sin ordning härom egde att föra anteckningar i rullorna.

För att frågan angående värnskattens påförande och uttagning skulle hinna fullständigt utredas och behöfliga förordningar i detta afseende utarbetas, borde densamma träda i kraft först med 1902 års klass.

Beträffande det ansvar, som kunde åläggas föräldrar, arbetsgifvare m. fl. med afseende på skattebeloppens erläggande, föreslogs, att föräldrar hvilkas söner bodde i hemmet eller erhöilo underhåll, skulle göras fullt medansvariga såväl för personskatten som för inkomst- och förmögenhets-skatten, skolande dock föräldrarnes betalningsskyldighet först inträda, om icke beloppet kunde utkrävas af sonen. Vidare ansågs, att arbetsgifvare borde förpligtas till att, derest uppördsman så påfordrade, innehålla skattebeloppet af skattskyldig tjenares lön.

Angående preskriptionstid för förfallen skatt borde densamma inträda först med utgången af 12. värnpligtsåret.

Såsom förut vore påvisadt, borde erläggande af värnpligtsskatt betraktas såsom fullgörande af värnpligt, hvarför också de skattskyldige skulle rullföras och redovisas af militärmyndigheterna. På grund häraf borde de skattpligtige åläggas inställelse till mönstring o. s. v. alldeles på samma sätt som öfriga värnpligtige. Denna militära kontroll vore då att betrakta som militär tjänstgöring, hvadan de med afseende på densamma borde underkastas krigslag. Öfverträdelser kunde i regeln försonas med böter, hvilka skulle läggas till den fond, som bildades genom influten värnpligtsskatt.

Försvarsdepartementet hade vidare anmodat generalkrigskommissarien att beräkna och inkomma med uppgift på antalet skattpligtige enligt lagförslagets bestämmelser, för att man skulle kunna göra ett överslag af värnpligtsskattens belopp. Sagda undersökning hade gifvit vid handen, att 1899 års rekrytklass utgjorde sammanlagdt 23,369 man. Af dessa kunde allenast, efter vederbörliga afdrag, omkring 9,500 man beräknas blifva skattskyldiga, af hvilka omkring 2,100 skulle vara i mindre grad arbetsföra och salunda erlägga blott half skatt.

Detta gälde den yngsta värnpligtsskatten. För hvar och en af de följande elfva klasserna måste afdrag göras för dödsfall, nedsatt förvärf-

förmåga o. s. v. På grund häraf torde man med afseende å sammanlagda antalet skattskyldiga i alla tolf värnpligtsskatterna lämpligen kunna räkna med siffran 100,000.

Med denna beräkningsgrund och ofvan anförda proportion mellan dem, som skulle betala hel, och dem, som skulle betala half värnpligtsskatt, komme den sammanlagda årliga *personskatten* att belöpa sig på öfver 500,000 kronor, efter beräkning af 6 kronor som hel personafgift. Hur stort belopp, som skulle kunna inflyta genom *inkomst- och förmögenhetskatten*, torde icke med tillräcklig nöjaktighet låta sig beräkna, såsom i första hand beroende af hvilken procentsats som för densamma fastställdes.

På grund af det sålunda anförda, gjorde chefen för norska försvarsdepartementet framställning om proposition till Stortinget af förenämnda lagförslag, hvilket af regeringen bifölls.

III. Värnskattn frågan i utländska härordningar.

Frankrike.

Enligt värnpligtslagen den 15 juli 1889 och cirkulär den 7 februari 1898 erlägges värnskatt («taxe militaire») af värnpligtige, som på grund af uppskof, frikallelse omedelbart eller efter viss tids (i regeln 1 års) tjenstgöring, för studier eller af familjeskäl m. m., helt och hållet eller delvis undgå tjensten i aktiva arméén. Från värnskatten befrias familjestöd, erkänt fattiga och värnpligtige, som hemförlofvats på grund af i tjensten ådragen skada eller sjuklighet eller af budgethänsyn.

Värnskatten, som numera (efter 1898) erlägges under högst 3 år — den erlades före 1898 under 17—19 år, d. v. s. ända till inträdet i territorialarmééns reserv — består af:

en bestämd, personlig afgift om 6 fr. (4,30 kronor);

en afgift, som rättas efter vederbörandes förmögenhet (enligt 1898 års bestämmelser 3 gånger vederbörandes personliga och bostadsskatt); samt omkostnadsprovision af 8 % å skattebeloppet.

Härtill kommer, om föräldrarna lefva, ett tilläggsbelopp i förhållande till den del af föräldrars förmögenhet, som anses belöpa sig på hvarje barn.

Föräldrar och målsmän äro ansvariga för skattens betalning.

Skatten uppbäres för år i den kommun, der den skattskyldige vid början af året har sitt hemvist.

Värnskatten läser icke hafva lemnat så stor inkomst, som man påräknat vid skattens lagstadgande. Åtminstone delvis säges detta missförhållande böra tillskrifvas mindre riktigt förfarande af de civila myndigheter, som skolat tillämpa lagen.

Österrike-Ungern.

Värnpligtige, som vid inskrifning eller sedermera kasserats på grund af krigstjenstoduglighet — undantagandes då odugligheten härrör af i tjensten ådragen skada eller sjuklighet —, som utvandra eller som af andra orsaker helt och hållet eller delvis icke fullgöra sin personliga tjenstepligt, erlägga värnskatt (»militartaxe») intill inträdet i landstormen, d. v. s. mellan 21—32 året, motsvarande tjenstetiden i linien, liniens reserv och landvärdet (dess reserv). Storleken af skatten lämpas efter förmögenheten och utgör från 1—100 gulden (1,78—178 kronor). I Ungern utgör dock lägsta skatten 3 gulden (5,34 kronor). I Bosnien och Herzegovina finnes ej värnskatt.

Värnskatten erlägges af de österrikiska värnpligtige — bestämmelserna för Ungern äro något olika — med belopp af 1, 2, 3, 5, 10 gulden eller jemn mångfald af sistnämnda siffra intill 100 gulden, allt eftersom den skattskyldige hänföres till den ena eller andra af de 14 klasser, efter hvilka skatten beräknas. Till lägsta klassen hänföras de, hvilkas inkomster icke öfverstiga en vanlig daglönares, och som ej betala direkt skatt. För öfrigt beräknas värnskatten till 10 % af vederbörandes direkta skatt. Föräldrar, far-, mor- eller styfföräldrar skola, om den värnpligtige erhåller sitt underhåll af dem, betala hans värnskatt under så lång tid, som de enligt allmän lag äro förpligtigade att bidraga till hans försörjning, i hvilket fall skattens storlek lämpas efter 10 % af den andel af föräldrarnes o. s. v. förmögenhet, som belöper sig på hvarje af dem försörjdt barn.

Från värnskatt befrias värnpligtige, som åtnjuta fattigunderstöd eller eljest äro af fattigdom eller sjuklighet oförmögna att ombesörja sitt underhåll.

Värnskatten uppbäres i sammanhang med uppbörden af de direkta skatterna, och afsättes af densamma årligen 2,000,000 gulden till en fond för invalider samt officerares enkor och omyndiga barn, äfvensom för i krig fallna eller af sår afidna befäls och värnpligtiges familjer.

Värnskatten lemnar en årsinkomst af omkring 4,000,000 gulden (7,000,000 kronor).

Schweiz.

Värnskatt erlägges af en hvar värnpliktig mellan 20—44 år — motsvarande tjenstetiden i linien (»Auszug») samt i landvärnets 1. och 2. uppbåd —, som af en eller annan anledning icke fullgör aktiv tjenstgöring. Befriade äro värnpliktige, som åtnjuta fattigunderstöd eller i öfrigt äro oförmögna till sitt uppehälle; värnpliktige, hvilka skadats under tjenstgöring m. fl.

Värnskatten består af:

- a) personlig skatt af 6 francs (4,30 kronor);
- b) tilläggsbevillning, beräknad efter vederbörandes förmögenhet eller inkomst med 1,50 franc för 1,000 francs kapital eller 100 francs inkomst. Kapital under 1,000 francs (720 kronor) och årsinkomst under 600 francs (480 kronor) äro dock skattefria. Dertill finnes ock ett bestämdt maximumvärde, i det värnskatten icke får öfverstiga 3,000 francs (2,160 kronor).

Skattskyldigs förmögenhet beräknas efter hans fasta ooh lösa egen- dom med afdrag för skuld. Dock uppskattas härvid jordbruksfastighet, sedan hypoteksskuld afdragits, till endast 75 % af saluvärdet, och redskap m. m. för hushållningen tagas icke i beräkningen.

Föräldrars (eller far- och morföräldrars) förmögenhet tages ock i anspråk, och beräknas härvid halfva beloppet af den andel, som belöper sig på hvarje barn. Om den skattskyldiges fader utgör personlig krigs- tjenst eller sjelf betalar värnskatt, erlägger han dock icke dylik skatt för sin son.

Mellan 32—44 år betalas blott half värnskatt; så ock om värnpliktig tjenstgjort minst 8 år och derefter kasserats för tjensteoduglighet eller erhållit viss tids befrielse från tjenstgöring.

Skatten uttages genom kantonmyndigheterna. Den skattskyldiges föräldrar äro ansvariga för skatten, om den förre är omyndig eller bor i sina föräldrars hem.

Värnskatten lemnar en årsinkomst af omkring 2,250,000 kronor, deraf hälften tillfaller kantonen, och återstoden ingår till förbundskassan samt åtminstone delvis afsättes till en militärpensionsfond.

Bulgarien.

Värnskatt erlägges af för lyte eller sjukdom kasserade värnpliktige, undantagandes dem, som äro vanföra eller familjestöd.

Skatten, som erlägges under 10 år, motsvarande tjenstetiden i linien och liniens reserv, vexlar efter förmögenhetsvilkoren i 10 särskilda skatte- grupper: från 10 till 500 francs per år.

Grekland.

Värnskatt erlägges af hvarje ersättningsreservist, d. v. s. af värnpliktig, som approberats, men ej ingått i linien eller liniens reserv, vare sig på grund deraf att han är familjestöd eller vid lottdragningen undgått inträde i stående hären.

Skatten erlägges i ett för allt. Den utgår efter förmögenhetsvilkor och vexlar mellan 150—1,000 francs.

Portugal.

Värnskatt erlägges af värnpliktig, som befrias från värnpligtens fullgörande eller från tjenstgöringen i fred, eller som erhåller uppskof.

• Vanföra och fattiga befrias från värnskatt.

Skatten utgår under hela värnpligtstiden, 12 år, motsvarande tjenstetiden i linien samt i 1. och 2. reserven, med 10—12 kronor årligen.

Inkomsten af värnskatten uppgifves till 400,000 kronor per år.

Rumänien.

Värnskatt erlägges af värnpligtige, som erhållit befrielse från eller uppskof med tjenstepligtens fullgörande, äfvensom af judar.

Fattiga befrias från värnskatt.

Skatten utgår under 9 år, motsvarande tjenstetiden i linien och liniens reserv. Den utgör vid befrielse 72 kronor årligen och vid uppskof 144 kr. för hvart och ett af de år, hvarunder uppskof beviljas.

Serbien.

Värnskatt erlägges mellan 20—50 år, d. v. s. motsvarande hela värnpligtstiden, af hvarje värnpliktig, som helt och hållet eller delvis frikallats från tjenstepligtens fullgörande.

Endast de, som under tjenstgöring blifvit vanföra, befrias från värnskatten.

Värnskatten belöper sig till 10 procent af den värnpligtiges öfriga skatteungälder.

IV. Slutsatser.

Af den i det föregående lemnade redogörelsen torde framgå rättmätigheten af, att den, som af en eller annan anledning icke kommer att genom personlig tjänstgöring fullgöra sin värnpligt, i stället bör vara underkastad en ekonomisk uppoffring svarande åtminstone till en viss grad mot den, som skulle hafva drabbat honom, i den händelse han fullgjort värnpligtstjänstgöringen. *Införandet af lag om värnskatt* är en fullständigande del af värnpligtslagstiftningen, synnerligast som § 3 i värnpligtslagen, jemförd med § 1, gifver vid handen, att den som frikallas från värnpligtens *fullgörande*, derigenom icke upphör att vara *värnpliktig*, på grund hvaraf de skyldigheter, som i öfrigt skulle kunna anses åligga värnpliktig, hvilken varder befriad från den personliga tjänstgöringen, allt framgent kvarstå. Denna uppfattning af värnpligtens innebörd utgör ytterligare ett skäl för ändamålsenligheten att införa värnskatt.

Denna skatt torde böra utgå dels såsom en viss *personafgift* (grundafgift lika för alla), dels såsom en *bevillning för inkomst af kapital och arbete*.

Beträffande *personafgiftens* storlek torde såsom beräkningsgrund böra läggas den ekonomiska förlust, som sådan skattskyldig, hvilken icke kan beskattas för inkomst, d. v. s. den som, utan att vara medellös, dock allenast har inkomst till sådant belopp, att den bör blifva skattefri, skulle anses ådraga sig, i den händelse han hade måst fullgöra sin värnpligt. Härvid synas tjänstgöringsförhållandena vid infanteriet böra tjena som måttstock, dels på den grund att det stora flertalet värnpligtige fullgöra sin värnpligt vid detta truppslag, dels emedan ett visst bestämdt antal uttages till de öfriga truppslagen och till flottan, under det öfriga tilldelas infanteriet, hvadan man kan anse, att de från värnpligtens fullgörande fritagna böra betraktas såsom tillhörande sist nämnda truppslag.

Enligt förslaget till värnpligtslag skall den första tjänstgöringen vid infanteriet omfatta 8 månader samt taga sin början omkring den 1 november och följaktligen avslutas med juni månads utgång, under det att repetitionsöfningarna äro förlagda till sensommaren och hösten. Det vill då synas, som om *den första tjänstgöringen* icke skulle kunna anses blifva för den inkallade värnpligtige i någon högre grad ekonomiskt betungande. Dels på den grund att ifrågavarande tjänstgöring infaller under det 21—22

lefnadsåret, då den unge mannen i allmänhet ännu icke har några ekonomiska intressen af större omfattning eller vigt att bevaka, dels i betraktande af att densamma tager sin början vid tiden för höstflyttningen, hvarigenom årstjenaren icke utsättes för att vara utan arbete, samt pågår under jernförelsevis lång tid och under den del af året, under hvilken särskildt jordbruksarbetarens tjänst icke är af samma betydelse som under sommarmanaderna, men deremot afslutas i så god tid på sommaren, att utsigt till arbetsförtjenst torde kunna påräknas, synes den med den första tjänstgöringen förbundna ekonomiska uppoffring icke få skattas så högt, som om tjänstgöringen vore af kortare varaktighet och uteslutande förlagd till sommarmanaderna.

Genom 1892 års urtima riksdagsbeslut bestämdes den värnpligtiges dagaflöning till 50 öre, af hvilket belopp 20 öre skulle kontant utbetalas, men återstående 30 öre innehållas för att efter tjänstgöringens slut utbetalkommas. Dessa sparade 30 öre per militär tjänstgöringsdag kunna betraktas såsom en ersättning just för den ekonomiska uppoffring, som den värnpliktige ansågs underkasta sig genom den kortvariga och till sommaren förlagda öfningstiden. Förhållandena med hänsyn till de föreslagna *repetitionsöfningarna* synas vara härmed jämförbara. Under de till sammanlagdt 120 dagar uppgående repetitionsöfningarna skulle den värnpligtiges ekonomiska förlust sålunda i medeltal kunna uppskattas till 30 öre för hvarje dag eller sammanlagdt 36 kronor. Motsvarande dagsförlust under tiden för den *första tjänstgöringens* 8 månader torde kunna sättas till hälften eller 15 öre för hvar och en af 245 dagar, hvilket sammanlagdt utgör 36 kronor och 75 öre. För hela tjänstgöringstiden, de 365 dagarna, skulle alltså det uppskattade sammanlagda ekonomiska offret mycket nära till sitt belopp öfverensstämma med det i Schweiz lagstadgade och det i Norge ifrågasatta, eller omkring 72 kronor.

Om då äfven hos oss 72 kronor skulle anses vara en lämpligt afvägd personafgift, uppställer sig frågan, på huru många värnpligtsår densamma bör fördelas, samt huruvida den bör utgå till lika belopp för hvarje skatteår, eller huruvida den bör afvägas i förhållande till det antal tjänstgöringsdagar, hvilka den skattskyldige under året undgått. Det senare tillvägagångssättet synes teoretiskt riktigast, men torde i praktiken vara svårt att tillämpa, hvarjemte detsamma skulle blifva allt för ojemnt och tryckande särskildt under första året. Skäligt kan sålunda vara att i likhet med i andra länder fördela skatten till lika belopp på de olika skatteåren, och likaså med exempel från andra länder föresla, att värnsskatten skall utgå för tjänstetiden i beväringen, d. v. s. de 12 första värnpligtsåren. Skattebeloppet komme följaktligen att belöpa sig till 6 kronor om året.

Förutom denna personskatt, hvilken är så vidt möjligt afpassad att motsvara den ekonomiska förlust, som skulle hafva åsamkats den fullt arbetsföre men från värnpligtstjenstgöringen frie medborgaren, och sålunda äfven svarar mot hans betalningsförmåga, måste finnas en skatt på inkomst (af kapital, egendom eller arbete), uppgående till så stort belopp, att den synes böra beskattas. Endast på detta sätt kan nemligen rättvisa äväga-bringas *mellan olika bemedlade*, från tjenstgöringen frie medborgare. Denna beskattning synes enklast böra bestämmas efter enahanda grunder som den allmänna bevillningen, och skattesatserna enligt Riksdagens bepröfvande fastslås allenast för ett år i sänder, hvarigenom skatten bättre kan lämpas dels efter behovet, dels efter de beskattades förmåga. Härvid torde böra tagas i betraktande, att vid taxering äfven skulle medräknas sådan inkomst af aktier o. d., som i den allmänna bevillningen redan förut är beskattad och i den enskildes hand följaktligen skattefri. Lämpligt torde vara, att vid taxeringen hänsyn fästes vid sådant tillskott i inkomst, som hos föräldrarne inneboende eller af dem underhållen son kan anses härigenom åtnjuta, hvaremot väntadt arf icke synes böra komma under beskattning, dels emedan ett dylikt förfaringssätt skulle inveckla och försvåra taxeringsarbetet och dels blefve, såsom för våra förhållanden främmande, mindre tilltalande.

Beträffande *medansvarighet* vid skattens betalande för föräldrar med hänsyn till hemmaboende eller af dem underhållne söner, och för arbetsgifvare i afseende på tjenare, torde sådant ansvar i andra hand kunna dem åläggas, hvarvid arbetsgifvare vid påfordran egde innehålla aflöning för hos honom anställd person. I sammanhang härmed måste också besvär rätt tillerkännas föräldrar och arbetsgifvare, i likhet med hvad för den skattskyldige sjelf varder stadgad.

I de flesta andra länders lagstiftning i här berörda hänseende hafva de till värnskatt skyldiga, allt efter graden af förvärfsförmåga, indelats i olika klasser, och har skatten utgått i ett mot denna förmåga afpassadt förhållande.

En dylik grund för befrielse från eller nedsättning af värnskatten torde vara mindre riktig. Äfven den till förvärf oförmögne kan ju besitta kapital eller egendom, som skänker afsevärd inkomst, och då lagen skall afse en utjemning i så måtto, att hvar och en skattar i förhållande till sitt ekonomiska välstånd, bör befrielse eller nedsättning göras beroende af medellöshet eller fattigdom. Allenast den årliga personafgiften kommer gifvetvis härvid i betraktande, och torde dervid vara lämpligt, att densamma måtte kunna nedsättas till halfva beloppet för de skattskyldige, som enligt kommunalmyndigheternas intyg icke vore i stånd erlægga hela

skattebeloppet, samt full skattefrihet inträda för dem, som enligt sådant intyg icke ens förmådde erlagga half skatt samt af dem, som åtnjöto fattigunderstöd.

Enär skatten erlägges i förhållande till den verkliga tjenstgöring, som den skatteskyldige undgått, torde den äfven i lämplig grad böra ned-sättas för sådan värnpliktig, som fullgjort allenast en del af sin tjenstgöring och sålunda varder skatteskyldig för återstående tjenstgöringstid. Sådana värnpligtige utgöras af dem, som frikallas eller utvandra, innan hela tjenstgöringstiden är fullgjord. Billigt skulle då kunna anses vara, att den, som gjort minst 6 månaders tjenstgöring, betalar half skatt och den, som fullgjort minst 10 månader, blifver skattefri. Befriad från skatt bör äfven den värnpligtige blifva, som under tjenstgöring ådrager sig sjukdom eller skada, hvilken föranleder hans frikallande från värnpligtens fortsatta fullgörande, oberoende af den återstående tjenstgöringstiden.

Underkastad bestämmelserna om erläggande af värnpligtsskatt skulle, såsom förut framhållits, hvarje medborgare blifva, som af någon anledning icke komme att fullgöra den i värnpligtslagen stadgade tjenstgöringen. Sålunda böra hit hänföras såväl *utvandrare* som de, hvilka vid inskrifningsförrättning eller sedermera i laglig ordning frikallas.

Beträffande *utvandrare* är det emellertid icke tillfyllest stadga, att skyldighet till erläggande af värnskatt först inträder med värnpligtsåldern. Följden skulle då blifva, att ett stort antal, genom att utvandra under lefnadsåren närmast derförut, undandrogo sig såväl personlig tjenstgöring som skattepligt. Det enda riktiga är då att låta skattepligten för dem, som vilja ur riket afflytta, inträda tidigare än värnpligten. Och häri kan icke anses ligga någon orättvisa. Utvandrar, som har fäderneslandet att tacka för sin uppfostran, och som i allmänhet tillhör de fysiskt väl utrustade, hvilka vid inträdet i värnpligtsåldern skolat personligen tjena försvaret, och hvilken i främmande land söker förbättra sin ekonomiska ställning, får icke beredas möjlighet att helt och hållet undandraga sig alla medborgerliga uppoffringar.

Uti förevarande hänseende torde vara lämpligt att låta skattepligten inträda med det år, under hvilket ynglingen fyller 17 år. Man torde nämligen med fog kunna påstå, att vid denna ålder kroppsarbetaren — och till kroppsarbetarens samhällsklass hör nog det stora flertalet utvandrare — i regeln är i stånd sjelf bidra till sitt uppehälle. Som emellertid full förvärfsförmåga i allmänhet icke kan anses inträda förr än senare, torde af utvandrare i åldern 17—18 år allenast half värnskatt böra uttagas, under det öfriga utvandrare skulle erlagga hela skatten. Skatten skulle gifvetvis äfven för utvandrare böra beräknas för de 12 första värnpligts-

åren (i beväringens båda uppbad) eller återstående år häraf vid tidpunkten för utvandringen. Nedsättning eller befrielse från skatt på grund af medellöshet skulle rörande utvandrare i regeln icke behöfva ifrågakomma.

Inbetalningen af utvandrars skatt måste af praktiska skäl ske före utvandringen för samtliga skatteår, hvadan alltså medgifvande af tillstånd till afflyttning ur riket bör göras beroende af, huruvida skatten är erlagd eller ej. Dock torde böra tagas under ompröfning, huruvida icke, till skattebördans lättande, inbetalning terminsvis, mot afseende af betryggande säkerhet, skulle kunna tillstädjas, hvarvid 4 inbetalningar med ett ars mellantid skulle kunna betraktas såsom lämpliga. För utvandrare måste följaktligen skattebeloppet fastslås efter en vid tiden för afflyttningen verkställd upptaxering, hvarvid beloppet för samtliga skatteåren bestämmes efter förhållandena vid denna taxering.

Om utvandrare skulle återvända till fäderneslandet före värnpligtstidens utgång och inträda i militär tjänstgöring, samt sålunda helt eller delvis fullgöra sin värnpligt, uppställer sig frågan, huruvida det icke vore med billigheten öfverensstämmande, att sådan värnpliktig erhöle en mot sagda tjänstgöring svarande återbetalning af utlagd skatt. En sådan fordran får icke underkännas, under förutsättning att densammans genomförande icke vållar för stora praktiska svårigheter. Liksom annan värnpliktig, som fullgör större eller mindre del af den lagstadgade tjänstgöringen, helt och hållet frikallas från skatt eller erlägger sådan till halft belopp, skulle alltså erlagd värnsskatt delvis eller i sin helhet återbetalas till återinvandrare, hvarvid tjänstgöring af minst 6 månaders varaktighet skulle berättiga till erhållande af halfva och af 10 månaders varaktighet af hela den inbetalda värnsskatten. Af praktiska skäl kan härvid icke någon ny taxering komma i fråga, utan måste i hvarje fall återbetalningen utgå från de faktiskt erlagda skattebeloppen.

Beträffande de värnpligtige, som beviljas *uppskof med inskrifning eller tjänstgöring*, torde skäl föreligga att också bevilja uppskof med skattepligten. Ty dessa värnpligtige få ju senare sin tjänstgöringsfråga afgjord, i det de antingen blifva *tjänstgöringspliktiga*, och sålunda fria från värnsskatt, eller *frikallade* och därmed också skattepliktiga. För dem bör emellertid värnsskatten utgå blott för det antal år, som de, om de icke slutligen frikallats, skulle hafva kvarstått i beväringen.

En undantagsställning synes emellertid de böra intaga, hvilka såsom *familjeförsörjare* erhålla uppskof med inskrifning och sedermera frikallas från värnpligtens fullgörande i beväringen. Beträffande dessa synes billigheten fordra, att den förmån, som på grund af ömmande omständigheter beviljas dem, icke belägges med skatt, hvadan de — såsom äfven i stats-

kontorets och kammarrättens yttrande rörande 1891 års värnskatteförslag påpekats — böra vara från värns katt befriade.

Hvad angår *formerna för värns kattens påförande och uttagande samt kontrollen öfver dess erläggande m. m.* må följande anföras. I samband med inskrifningen afgöres, huruvida de frikallade skola erlägga hel eller half skatt eller derifrån frikallas. Beträffande dem, som beviljas uppskof, uppskjutes afgörandet härom, och för utvandrare måste beslut fattas, innan tillstånd till utflyttning gifves, hvarför, om icke inskrifningsförrättning pågår, vederbörande inskrifningsområdesbefälhafvare måste bemyndigas härom afgöra. Uppgifter på de skattepligtige sändas till vederbörande taxeringsmyndighet (i de skattepligtiges hemort), hvilken besörjer taxering, hvarefter skatten uttages i vanlig ordning.

För den fortsatta kontrollen af de värnpligtige, hvilka icke fullgöra tjänstgöringspligten, torde böra tagas under ompröfning, huruvida icke äfven dessa böra i rullföringsområdesexpeditionerna rullföras. Blevne så beslutadt, skulle utfallet af skatteuppbörden sagda expeditioner delgifvas, hvarom anteckningar kunde göras i rullorna. En sådan af de militära myndigheterna fortsatt kontroll skulle tvifvelsutan befordra skattens in-drifning och äfven underlätta den jemkning i redan fastställd taxering, som torde böra vidtagas, om skäl härtill föreligga.

Det är ju tänkbart, att skattepligtigs ekonomiska förhållanden under skatteårens lopp kunna så förändras, att han bör befrias från halfva eller hela skatten, eller att den, som erlägger allenast half skatt eller är skattefri, rättvisligen bör betala hel eller half skatt. När emellertid ursprungligen beslut i detta afseende fattats af inskrifningsmyndighet, kan det synas, som om samma myndighet borde äfven afgöra om ändring i sagda beslut.

I fråga om användningen af de genom värnpligtsskatten inflytande medlen kunna helt visst åtskilliga förslag framläggas. Enklarest synas emellertid vara att de betraktas såsom vanliga statsinkomster.

Det skulle gifvetvis vara af stort intresse att kunna åstadkomma en tillförlitlig beräkning, till hvilket belopp en enligt nu föreslagna grunder lagstadgad värns katt skulle kunna årligen uppgå. En sådan beräkning möter emellertid stora svårigheter, all den stund dels det befintliga statistiska materialet icke är tillräckligt och dels ändrade värnpligts- och tjänstgöringsförhållanden torde komma att på ett sätt, som icke kan med

bestämmdhet förutses, inverka på hithörande omständigheter. En *ungefärlig öfverslagsberäkning* kan dock erbjuda vissa hållpunkter för bedömandet af frågans finansiella sida.

Skattskyldige skulle blifva:

de, som vid inskrifningsförrättningarna på grund af värnpligtslagens § 3 varda frikallade från värnpligtens fullgörande;

de, som enligt §§ 16 och 17 efter verkställd inskrifning eller påbörjad tjänstgöring frikallas;

de, som enligt §§ 16 och 17 erhålla uppskof med inskrifning eller tjänstgöring och slutligen vid 24 års ålder frikallas; samt

de, som i åldern 17—32 år ur riket afflytta.

Den statistiska utredning, som förefinnes i förslaget till härordning bil. 3 b och c, angifver antalet af dem, som vid inskrifningsförrättningarna frikallas, till *9,450 af årets klass*. På grund af afgang genom dödsfall, utvandring o. s. v. kan denna siffra anses nedgå med omkring 5 % under de första 8 och 10 % under de följande 4 åren. Sammanlagda antalet för årsklasserna 1—12 af dessa skattskyldige skulle sålunda uppgå till i rundt tal 80,000 man. Af *äldre årsklasser* frikallas vid inskrifningsförrättningarna *1,280 man*, hvilka kunna anses hafva sådan ålder vid inskrifningstillfället, att de blifva skattskyldige under i medeltal 10 år (motsvarande 3—12 klasserna), hvadan sammanlagda antalet man för dessa år skulle, efter gjorda afdrag, blifva omkring 10,000. De vid inskrifningsförrättningarna enligt § 3 värnpligtslagen frikallade skulle sålunda för årsklasserna 1—12 utgöra sammanlagdt *90,000 man*.

Beträffande dem, som senare frikallas, efter inskrifning eller påbörjad tjänstgöring, har antalet af dylika värnpligtige varit i ständigt stigande på grund af de ökade fordringar på fysisk duglighet, som de förlängda fredsöfningarna framställt. Under det dessa sålunda för åren 1888—1896 utgjorde i medeltal 1,200 man årligen, har motsvarande siffra under åren 1897 och 1898 varit 1,900 man. Det är antagligt, att sistnämnda siffra med genomförande af den föreslagna härordningen ytterligare växer. Den omständigheten, att för äldre årsklasser värnpligtige — ända till och med 9 klassen — repetitionsöfningar förekomma, torde tvinga till en talrikare kassation, på grund hvaraf det icke kan anses öfverdrifvet att beräkna antalet i denna kategori till omkring 3,000 man om året. Det sammanlagda antalet af dem, som enligt §§ 16 och 17 frikallas från värnpligtens vidare fullgörande, torde alltså inom klasserna 1—12 kunna beräknas till *24,000 man*.

De, hvilka, enligt §§ 16 och 17, erhålla uppskof utgöra årligen omkring 2,100 man. Af dessa torde omkring tredjedelen eller 700 man

slutligen frikallas det år, de fylla 24 år, hvadan hela antalet dylika för de skattepligtiga 4—12 klasserna efter vederbörliga afdrag kan beräknas till 5,400 man.

Antalet *utvandrare* utgör, enligt medeltalsberäkning för åren 1894—1898, i åldern 17—18 år omkring 450, i åldern 19—22 omkring 2,430 och i åldern 23—32 omkring 2,020 man.

På grund af ofvan gjord beräkning af *antalet skattepligtiga* kan den värnskatt, som genom personafgifterna, 6 kronor för hel och 3 kronor för half skatt, inflyter, eller *värnskattens minimibelopp* bestämmas. Såsom ungefärliga grunder för beräkning af dem, hvilka till följd af bristande tillgång skulle befrias från erläggande af halfva skatten eller från skatten i dess helhet, kan, enligt erfarenhet från andra länder, antagas, att af samtliga skattepligtiga 22 procent skulle betala half skatt och 4 procent erhålla fullständig befrielse från skatt.

Af de 90,000 vid inskrifningsförrättningarna frikallade	erlägges hel skatt af 74 procent eller 66,600 man =	399,600 kronor,
och half skatt af 22 procent eller 19,800 man =		59,400 »

Tillsammans 459,000 kronor,

medan öfriga 4 % på grund af fullständig medellöshet befrias.

Af de 24,000, hvilka senare frikallas från värnpligtens vidare fullgörande, skulle med hänsyn till deras ekonomiska vilkor samma förhållande för erläggande af hel eller half skatt eller för fullständig befrielse från skatt göras gällande; men då omkring hälften af hela antalet vid frikallandet kan beräknas hafva fullgjort 6 månaders tjänstgöring eller derutöver, hvilket befriar från halfva skattebeloppet, förändras förhållandena så att hel skatt erlägges af 8,880 =	53,580 kronor,
half skatt af 11,520 =	34,560 »
samt fjerdedels skatt af 2,640 =	3,960 »

Tillsammans 92,100 kronor,

medan öfriga varda skattefria.

Af de 5,400, hvilka efter beviljadt uppskof slutligen frikallas, skulle hel skatt betalas af 4,000 =	24,000 kronor,
och half skatt af 1,200 =	3,600 »

Tillsammans 27,600 kronor.

Af *utvandrare* i åldern 17—18 år erlägges half skatt eller för 450 man med 16,200 ($12 \times 3 \times 450$) kronor; och af *utvandrare* i åldern 19—22 erlägges hel skatt eller för 2,430 man med 174,960 ($12 \times 6 \times 2,430$) kronor; allt för samtliga 12 skatteår, tillsammans 191,160 kronor.

Utvandrare i åldern 23—32 år äro deremot skattskyldiga för ett mindre antal år, beroende af tidpunkten för utvandringen. I medeltal kunna de anses skattskyldiga för 6 år. Af dem kan emellertid hälften på grund af till 6 månader eller derutöfver uppgående, före utvandringen fullgjord tjänstgöring anses komma att blifva befriad från halfva skattebeloppet. Följaktligen skulle af utvandrarne i åldern 23—32 år för 6 skatteår hel skatt erläggas af 1,010 man med..... 36,360 (6×6×1,010) kronor och half skatt af 1,010 » ..... 18,180 (6×3×1,010) »

eller tillsammans 54,540 kronor.

Återbetalning af erlagda skatter till återinvandrare, som fullgöra tjänstgöring, torde icke uppgå till så stort belopp, att den bör komma i betraktande.

Minimiskatten skulle alltså årligen, sedan den nya härordningen hunnit verka genom samtliga 12 beväringssklasserna, komma att uppgå till sammanlagdt omkring 824,400 kronor. A detta belopp måste i första hand afräknas dels kostnader för skattens uttagande dels skattebelopp, som ej kunnat inom preskriptionstiden indrifvas. Om dessa afdrag skulle belöpa sig till 20 procent, skulle behållningen af minimiskatten uppgå till i rundt tal 659,500 kronor.

Hvad beträffar den inkomst, som skulle inflyta genom inkomstbevillningen, låta sig svårligen några beräkningar uppgöras. Med stöd af erfarenheten från Schweiz kan den meningen uttalas, att om också denna del af värnskatten uttages i jmförelsevis hög proportion, densamma dock icke torde uppgå till så stort belopp som minimiskatten.

På grund af ofvan gjord utredning låter det sig följaktligen med sannolikhet antagas, att en dels såsom personskatt och dels såsom inkomstbevillning påförd värnskatt årligen skulle bereda en sammanlagd inkomst af omkring 1 million kronor.